

**KARA PARA AKLAMA SUÇUYLA ULUSAL VE
ULUSLARARASI DÜZEYDE MÜCADELE VE
TÜRKİYE ÖRNEĞİ**

Kayahan ÇELİK

**Yüksek Lisans Tezi
İktisat Anabilim Dalı
Yrd. Doç. Dr. Metin BAYRAK
2011
Her hakkı saklıdır.**

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

Kayahan ÇELİK

KARA PARA AKLAMA SUÇUYLA ULUSAL VE ULUSLARARASI
DÜZEYDE MÜCADELE VE TÜRKİYE ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Dr. Metin BAYRAK

ERZURUM - 2011

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

24.08.2011

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Kara Para Aklama Suçuyla Ulusal ve Uluslararası Düzeyde Mücadele ve Türkiye Örneği” adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

☒ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezimin/Raporumun sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

☐ Tezimin/Raporumun Yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

24.08.2011

Kayahan ÇELİK

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

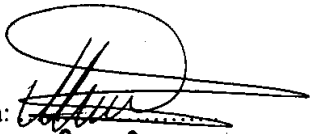
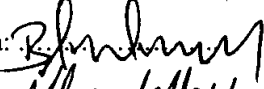
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yrd. Doç. Dr. Metin BAYRAK danışmanlığında, Kayahan ÇELİK tarafından hazırlanan bu çalışma 24 / 08 / 2011 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından. İktisat Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Metin BAYRAK

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Bekir ELMAS

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Hayati AKSU

İmza:
İmza:
İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. / /

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	VII
ABSTRACT	VIII
KISALTMALAR	IX
TABLolar LİSTESİ.....	XI
GRAFİKLER LİSTESİ.....	XII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK KARA PARA

1.1. TARİHSEL GELİŞİMİ	3
1.2. KARA PARA KAVRAMI	5
1.3. KARA PARANIN KAYNAKLARI VE UNSURLARI.....	7
1.4. KARA PARA AKLAMA, AŞAMALARI VE YÖNTEMLERİ	9
1.4.1. Kara Paranın Tanımı	9
1.4.2. Kara Para Aklama Nedenleri.....	10
1.4.3. Kara Para Aklamanın Aşamaları	11
1.4.3.1. Yerleştirme Aşaması	11
1.4.3.2. Ayrıştırma Aşaması.....	12
1.4.3.3. Bütünleştirme Aşaması	13
1.4.4. Kara Para Aklama Yöntemleri	14
1.4.4.1. Parçalama (Şirinler).....	15
1.4.4.2. Nakit Kaçakçılığı.....	15
1.4.4.3. Mali Kuruluşlarla İşbirliği Yapma.....	16
1.4.4.4. Sahte veya Paravan Şirketlerden Yararlanma	17
1.4.4.5. İşçileri Kullanma	17
1.4.4.6. Değerli Taş ve Sanat Eserleri Alma.....	18
1.4.4.7. Borsa-Manipülasyon	18
1.4.4.8. Döviz Büroları	18
1.4.4.9. Bağış Toplama	19

1.4.4.10. Kumarhaneler, Casinolar vb. İşletmeler	19
1.4.4.11. Offshore (Kıyı) Bankacılığı	20
1.4.4.12. Hayali İthalat-İhracat	21
1.4.4.13. 900'lü Telefonlardan Yararlanma	23
1.4.4.14. Nakit Yoğun Çalışan Şirketler (Göstermelik) den Yararlanma.....	23
1.4.4.15. Piyango ve Talih Oyunları Yoluyla	24
1.4.4.16. Spor Kulüpleri Kurulması ve Faaliyetleri.....	24
1.4.4.17. Serbest Ticaret Bölgelerinde	24
1.4.4.18. Sigorta Şirketleri Yoluyla ve Üzerinden.....	25
1.4.4.19. Bankaların Kullanılması	26
1.4.4.20. Modern Ödeme Araçlarını Kullanmak Yoluyla (İnternet Bankacılığı).....	27
1.4.4.21. Oto Finans Borç Yöntemi (Loan Back)	28
1.4.4.22. Küçük Banknotlar Büyükleriyle Değiştirme (Refining)	28
1.4.4.23. Nakit Değişimi veya Takas.....	29
1.4.4.24. Yeraltı Bankacılık Yoluyla (Alternatif Bankacılık)	29
1.4.4.24.1. Hawala (Hundi): Güven.....	30
1.4.4.24.2. Fei Chien (Uçan Para)	31
1.4.4.24.3. Hui: (Ödünç)	31
1.4.4.24.4. Chit Chop Shop: (İşaret)	31
1.4.4.25. Borç Ödeme	31
1.4.4.26. Finans Kurumları Cari ve Katılma Hesapları ve Diğer İşlemler	32
1.4.4.27. Fiduciory (Karşılıklı veya İnanca Dayalı) İşlemler.....	32
1.4.4.28. Fiktif veya Yanlış İsimle Hesap Açma	32
1.4.4.29. Uydu Satın Alınması.....	33
1.4.4.30. Çek Kullanımı Yoluyla.....	33
1.4.4.31. Para Piyasası Araçlarına Yatırım.....	33
1.4.4.32. Sermaye Piyasası Araçlarına Yatırım	34
1.4.4.33. Leasing (Kiralama).....	34
1.4.4.34. Taksitli ve Kapıdan Satış Yoluyla.....	34
1.4.4.35. Seyahat Şirketleri ve Turistler Yoluyla	34

1.4.4.36. Her Türlü Nakit Avansı, Gayrimenkul ve Lüks Malların Alımı ve Satımı	35
1.4.4.37. Hileli Alım.....	35
1.4.4.38. Paralel Kredi	35
1.4.4.39. Mesleki İlgı	36
1.4.4.40. Nijerya Mektupları.....	36
1.4.4.41. Broker Borsalar (Aracı Bürolar)	37
1.4.4.42. Çek Tahsildarı Kullanılması	38
1.4.4.43. Karaborsa	38
1.4.4.44. Portföy Yönetim Şirketi Kurma	38
1.4.5. Kara Para Aklamada Kullanılan Kurumlar	39
1.5. KARA PARANIN KAYIT DIŞI EKONOMİ İLE İLİŞKİSİ	40
1.5.1. Kayıt Dışı Ekonomi Kavramı.....	41
1.5.2. Kayıt dışı Ekonominin Nedenleri.....	44
1.5.3. Kayıt dışı Ekonomi ile Kara Para Arasındaki Farklar	45
1.6. KARA PARANIN NEDEN OLDUĞU EKONOMİK SORUNLAR	47
1.7. KARA PARA AKLAMA İLE NEDEN MÜCADELE EDİLMELİDİR.....	49

İKİNCİ BÖLÜM

KARA PARA AKLAMA İLE MÜCADELE ULUSLARARASI BOYUT

2.1. GİRİŞ.....	51
2.2. KARA PARAYLA MÜCADELE AMACIYLA YAPILAN ULUSLAR ARASI ÇALIŞMALAR	56
2.2.1. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin R(80) 10 Sayılı Tavsiye Kararı (27 Haziran 1980).....	56
2.2.2. Basle Komitesi İlkeler Bildirisi (12 Aralık 1988).....	57
2.2.3. Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Viyana Konvansiyonu 1988).....	59
2.2.4. Avrupa Konseyi Sözleşmesi (Strasbourg Konvansiyonu 1990).....	62

2.2.5. Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Avrupa Topluluğu	
Konsey Direktifi (1991).....	64
2.2.6. Mali Eylem Görev Grubu (FATF-Finansal Action Task Force)	68
2.2.7. Birleşmiş Milletler Sınır Aşan Örgütlü Suçlarla Mücadele (SASMUS) ...	74
2.2.8. İNTERPOL (Uluslararası Polis Teşkilatı).....	75
2.2.9. EGMONT Grubu	76
2.2.10. Uluslararası Şeffaflık Hareketi (TI).....	78
2.2.11. Karayipler Mali Eylem Görev Grubu (CFATF)	80
2.2.12. Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen	
Rüşvet ile Mücadele Sözleşmesi	80
2.2.13. Europol.....	82
2.2.14. Güneydoğu Avrupa İşbirliği İnisiyatifi (SECI) ve Sınır ötesi Suçların	
Önlenmesi ve Bu Suçlarla Mücadele Konusunda İşbirliği Anlaşması ...	82
2.2.15. Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (Economic Cooperation	
Organization - ECO)	83
2.2.16. Uluslararası Para Fonu (International Money Fund – IMF).....	84
2.2.17. Türkiye Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla	
Mücadele (Turkish International Academy Against Drugs and Organize	
Crim – TADOC)	86
2.3. TÜRKİYE’NİN KARA PARAYLA İLGİLİ OLARAK TARAF	
OLDUĞU İKİLİ ANLAŞMALAR	87
2.3.1. Bulgaristan ve Romanya ile Yapılan İşbirliği Anlaşması.....	87
2.3.2. İtalya ile Yapılan İşbirliği Anlaşması.....	88
2.3.2.1. Terörizmle Mücadele	88
2.3.2.2. Organize Suçlarla Mücadelede İşbirliği	88
2.3.2.3. Genel Hükümler	89
2.3.3. Malta Hükümeti ile Yapılan İşbirliği Anlaşması.....	89
2.3.4. Almanya Federal Devleti ile Yapılan İşbirliği Anlaşması	90
2.3.5. Polonya ile Yapılan İşbirliği Anlaşması	90
2.3.6. Yunanistan ile Yapılan İşbirliği Anlaşması	90
2.3.7. Çek ve Slovakya Cumhuriyetleri ile Yapılan İşbirliği Anlaşması.....	91

2.4. MASAK DİĞER ÜLKELERİN MALİ İSTİHBARAT BİRİMLERİ İLE YAPILAN MUTABAKATLAR.....	92
---	-----------

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KARA PARA SUÇUYLA MÜCADELEDE TÜRKİYE ÖRNEĞİ (ULUSAL BOYUT)

3.1. TÜRKİYE’DE KARA PARANIN TARİHİ.....	94
3.2. 4208 SAYILI KANUNDA KARA PARA, KARA PARA AKLAMA VE ÖNCÜL SUÇLAR.....	96
3.2.1. Kara Para.....	96
3.2.2. Kara Para Aklanması	98
3.2.3. Öncül Suçlar	98
3.2.3.1. 1918 Sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun.....	98
3.2.3.2. 6136 Sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar Hakkındaki Kanun.....	99
3.2.3.3. 2238 Sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması ve Nakli Hakkındaki Kanun.....	99
3.2.3.4. 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması Hakkındaki Kanun.....	100
3.2.3.5. 213 Sayılı Vergi Usul Kanununun 359. Maddesinin “b” Bentlerindeki Suçlar	100
3.2.3.6. 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu.....	101
3.3. KARA PARA AKLAMAYLA MÜCADELE İÇİN OLUŞTURULAN KURUMLAR.....	104
3.3.1. Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK).....	104
3.3.2. Mali Suçları Araştırma Kurulu Hakkında Genel Bilgiler	105
3.3.3. Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu (MSMKK)	108
3.4. KARA PARANIN AKLANMASINDA CEZA VE USUL HÜKÜMLERİ.....	109
3.4.1. Kara Para Aklama Suçu İçin Öngörülen Cezalar.....	109
3.4.2. Kara Para Aklama Suçunda Zaman Aşımı	111
3.4.3. Tedbir Konulması (Dondurma, Kısıltma)	111
3.4.4. Yetkili Mahkeme.....	112

3.4.5. Bilgi Verme Yükümlülüğü	113
3.4.6. 4208 Sayılı Kanunda Sır Saklama Yükümlülüğü ve Cezası.....	115
3.4.7. Kontrollü Teslimat.....	115
3.4.7.1. Kontrollü Teslimatın Şartları	117
3.4.7.2. Kontrollü Teslimat Talebi ve Kararı.....	117
3.4.7.3. Kontrollü Teslimat Uygulamasına Son Verilmesi.....	118
3.4.8. Kimlik Tespit Usulü.....	118
3.4.8.1. Kimlik Tespiti Yapmak Zorunda Olanlar.....	119
3.4.8.2. Kimlik Tespiti Zorunluluğunda İstisna ve Muafiyetler	120
3.4.8.3. Kimlik Tespiti Yapmayanların Müeyyidesi	120
3.4.9. Şüpheli İşlem.....	121
3.4.9.1. Şüpheli İşlemi Bildirmek Zorunda Olan Yükümlüler	122
3.4.9.2. Şüpheli İşlem Tipleri	122
3.4.9.3. Şüpheli İşlem Bildirim Esasları	125
3.5. TÜRKİYE’DE KARA PARA AKLAMA İLE MÜCADELE	
KONUSUNDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER.....	126
3.6. KARA PARA İLE MÜCADELE ETMEK AMACIYLA	
KURULAN ULUSLARARASI KURULUŞLARA TÜRKİYE’NİN ÜYE	
OLARAK KATILMASI	131
3.7. POLİSİN KARA PARA AKLAMA SÜRECİNDE YAPTIĞI	
FAALİYETLER	132
SONUÇ.....	136
KAYNAKÇA.....	138
ÖZGEÇMİŞ	146

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KARA PARA AKLAMA SUÇUYLA ULUSAL VE ULUSLARARASI
DÜZEYDE MÜCADELE VE TÜRKİYE ÖRNEĞİ**

Kayahan ÇELİK

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Metin BAYRAK

2011, 146 sayfa

Jüri: Yrd. Doç. Dr. Metin BAYRAK (Danışman)

Yrd. Doç. Dr. Bekir ELMAS

Yrd. Doç. Dr. Hayati AKSU

Kara para; yasa dışı yollardan elde edilen kazanç demektir. Kara para özellikle organize suç faaliyetleri neticesinde elde edilmektedir. Kara para aklayıcıları devletin, toplum düzeni için koyduğu yasaları hiçe sayarak toplum düzenini bozmakta, devlete ve vatandaşlara zarar vermektedir. Suç örgütleri öncül suç neticesinde elde ettikleri kara paranın müsadereye konu olmasını engellemek için söz konusu kara parayı çeşitli yöntemlerle aklamaktadır.

Bu çalışmada kara para aklama ve kara para aklama yöntemleri incelenerek ulusal ve uluslararası düzeyde mücadele yöntemleri araştırılacaktır.

Çalışmanın verileri; Maliye Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Gelir İdaresi Başkanlığı, KOM ve MASAK'ın 2005-2010 döneminde hazırladığı periyodik yayınlardan elde edilmiştir.

Bu çalışma sonucunda kara para olgusunun gün geçtikçe büyüdüğü, ülkelerin ulusal güvenliklerini tehdit eden bir güç haline geldiği, ülkeleri ekonomik istikrarsızlığa sürükleyen ve iktisadi büyümeyi azaltan unsurlar içerdiği görülmüştür. Çalışmamızda elde edilen diğer sonuçlara göre, kara para ile mücadelede uluslararası işbirliğinin önemli olduğu ve daha etkin bir mücadele için ülkelerin ikili anlaşmalar yapması gerektiği anlaşılmış olup ülkelerin kendi iç hukuk düzenlemelerini yeniden gözden geçirmeleri gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Kara para, aklama suçu, aklama yöntemleri, MASAK.

ABSTRACT
MASTER'S THESIS
THE STRUGGLE INTERNATIONAL AND NATIONAL CRIME OF THE
MONEY LAUNDERING LEVEL CONTROL AND TURKEY SAMPLE

Kayahan ÇELİK

Thesis Advisor. Asst. Prof. Dr. Metin BAYRAK

2011, 146 pages

Asst. Prof. Dr. Metin BAYRAK (Advisor)

Jury: Asst. Prof. Dr. Bekir ELMAS

Asst. Prof. Dr. Hayati AKSU

Money laundering; means the wages earned by illegal way. Is obtained as a result organized crime, particularly money laundering activities. Black money launderers of the state, in defiance of the laws set by society for order to overturn the social order, harm the state and citizens. As a result of criminal organizations from the premise that crime is made the subject land in order to prevent confiscation of money in various ways that the money laundering land.

This study examined methods of money laundering and money laundering investigated methods to combat national and international level.

Data for the study were obtained from periodic publications of the Ministry of Finance, Police, Revenue Administration, Anti-smuggling and Organized Crime Agency and FCIB prepared in the period of 2005-2010.

As a result of this study, the phenomenon of black money grow day by day, has become a force that threatens national security, economic instability in countries in economic growth and reduced the driving factors were included. According to our study, other results obtained, it is important for international cooperation in the fight against money laundering and to combat more effectively the countries have agreed to do in bilateral agreements, countries should reconsider their internal legal arrangements has been concluded.

Key Words: Black money, laundering crime, money laundering methods, FCIB.

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AK	: Avrupa Konseyi
BKK	: Bakanlar Kurulu Kararı
BM	: Birleşmiş Milletler
CEPOL	: Avrupa Polis Koleji
CFATF	: Caribbean Financial Action Task Force (Karayipler Mali Eylem Görev Gücü)
CI	: Corruption Porception Index (Yozlaşma Anlayışı Endeksi)
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
Ed	: Editör
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
EURO	: Avrupa Birliği Ortak Para Birimi
FATF	: Mali Eylem Görev Grubu
FBI	: Amerika Federal Soruşturma Bürosu
FED	: Amerikan Merkez Bankası
FIU	: Mali İstihbarat Birimi
GİB	: Gelir İdaresi Başkanlığı
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
IMF	: Uluslararası Para Fonu
Interpol	: Uluslararası Polis Teşkilatı
KAÖHK	: Kara Paranın Önlenmesi Hakkında Kanun
KOM	: Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi
MASAK	: Mali Suçları Araştırma Kurulu
MİT	: Milli İstihbarat Teşkilatı
OECD	: Ekonomik İşbirliği Kalkınma Örgütü
POPAC	: Funds Drived Form Crime (Suçtan Elde Edilen Gelir)
SASMUS	: Sınırı Aşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesi
SWIFT	: Dünya Bankalar Arası Mali Haberleşme Sistemi
ŞİB	: Şüpheli İşlem Bildirimi

TADOC	: Türkiye Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TSHD	: Toplumsal Saydamlık Hareketi Derneği
ESW	: Egmont Güvenlik Ağı

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1. Kayıt Dışı Ekonominin Büyüklüğü-Batı Avrupa Ülkeleri ve ABD Örneği .	41
Tablo 2.1. Aklanan Paranın Elde Edildiği 20 Ülkeye Göre Dağılımı.....	52
Tablo 2.2. Aklanan Paranın Aklandığı Başlıca Ülkelere Göre Dağılımı	54
Tablo 2.3. EGMONT Kapsamında Bilgi Alışverişinin Yıllara Göre Dağılımı.....	77
Tablo 3.1. Aklama Suçu Duyurularının Öncül Suçlara Göre Dağılımı	103
Tablo 3.2. İnceleme Dosyalarının Envanteri	106
Tablo 3.3. MASAK’ DA Görevli Personel Sayıları	107
Tablo 3.4. Yıllara Göre Tamamlanan Dosyaların Sonuçlarına Göre Dağılımı	107
Tablo 3.5. Aklama Suç Duyurularının İhbar Talep Kaynaklarına Göre Dağılımı.....	108
Tablo 3.6. Aklama Suçundan Dava Açılan ve Temyiz Edilen Dosyaların Safahatı (1997–2009).....	112
Tablo 3.7. Nakit İşlem Bildirimi Tablosu	114
Tablo 3.8. Şüpheli İşlem Bildirim Sayıları ve Kaynaklarına Göre Dağılımı	122
Tablo 3.9. Aklama Suç Duyurularının Talep/İhbar Kaynaklarına Göre Dağılımı	125
Tablo 3.10. Analiz Çalışmaları Hakkında Bilgilendirilen Kurumlar	133

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 2.1. Yıllara Göre Yakalanan Eroin Miktarı (kg)	60
Grafik 2.2. Yıllara Göre Yakalanan Ecstasy Miktarı (Adet)	61
Grafik 3.1. Yıllara Göre Kontrollü Teslimat.....	116

GİRİŞ

Kara para aklama kavramı özellikle organize suç faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlardan elde edilmektedir. Kirli para olarak da adlandırılan kara para özellikle uyuşturucu kaçakçılığı, insan ticareti, silah kaçakçılığı, fuhuş gibi devletin egemenliğini tehdit eden suçlar neticesinde elde edilmektedir.

Teknolojinin hızla geliştiği ve küreselleşmenin etkilerinin görüldüğü günümüzde organize suç örgütleri yasa dışı yollardan elde ettikleri kazançları, yani kara parayı kanuni yollardan elde edilmiş gelir gibi göstermek için, akla hayale gelmedik yöntemlere başvurarak mali sisteme dâhil etmeye çalışırlar. Yasa dışı yollardan elde edilen kara para, teknolojinin imkânlarını kullanarak saniyeler içinde, dünya üzerinde farklı ülkelere, ekonomilere girmekte, farklı ve karmaşık işlemlere tabi tutularak izini kaybetmektedir. Burada asıl amaç, kara paraya yasala bir görünüm kazandırmak gelirin müsaderesini engellemek ve işledikleri suçların takibini zorlaştırmaktır.

Günümüzde uluslararası mal ve hizmet piyasalarında aklanan kara para miktarının büyüklüğü trilyon dolarları bulduğu göz önüne alınırsa suç örgütlerinin ve faaliyetlerinin ulaştığı büyüklüğün ne denli korkutucu olduğu anlaşılmaktadır.

Kara para aklama faaliyetleri, günümüzde ulusal sınırları aşmakta ve aklama konusunda denetim yetersizliği olan ülkelerin mali sistemlerinde aklanarak temiz görünümüyle istediği ekonomik sisteme çok rahat girebilmektedir. Söz konusu aklanan paranın dünyanın en saygın borsa ve şirket hesaplarında dolaşması ise aklama konusunda kararlı ülkelerin bir bakıma emeklerini boşa çıkarmaktadır. Bu neden kara para aklama ile mücadelede uluslararası işbirliği gerekmektedir.

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de 2005-2010 döneminde kara para olgusunun boyutlarını araştırarak, sorunla ilgili ulusal ve uluslararası düzeyde yapılan mücadele yöntemlerini tespit etmektir.

Çalışmamızın birinci bölümünde, kara para aklama kavramının tanımı, aklamanın tarihsel süreci, ortaya çıkışı, kaynakları ve unsurları anlatılacak. Yine birinci bölümde paranın yasal ekonomi içerisinde rahat kullanılabilmesi için gerekli aklama aşamaları anlatılacaktır. Devamında kara para ile kayıt dışı ekonomi arasındaki ilişkiden

bahsedilerek, kara paranın neden olduğu ekonomik ve sosyal sorunlar üzerinde durulacaktır.

İkinci bölümde kara para aklamayla mücadelede uluslararası boyut üzerinde durulacak, yapılan anlaşmalardan bahsedilecek. Türkiye'nin taraf olduğu ikili anlaşmalar anlatılacak ve bu mücadelede uluslararası işbirliğinin öneminden bahsedilecektir.

Üçüncü bölümde de Türkiye'de kara paranın tarihi üzerinde durulacak. 4208 sayılı kanun da öncül suç, kara para, kara para aklama ve öncül suç kavramlarından bahsedilecektir. Devamın da kara para aklamayla mücadele için oluşturulan kurumlardan (MASAK) bahsedilecek. Yine bu bölümde kara paranın aklanmasında ceza ve usul hükümlerinden bahsedilecek, polisin aklama sürecinde yaptığı faaliyetler üzerinde durulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK KARA PARA

1.1. TARİHSEL GELİŞİMİ

Genel olarak suçların nedenlerine bakıldığında karşımıza para ve menfaat temini çıkmaktadır. Modern anlamda kara para, uyuşturucu ve psikotrop madde ile mücadele sonucunda ortaya çıkmıştır. Daha sonra ise kara para, birçok ülkede her türlü ağır suçlardan elde edilen kazanç olarak ele alınmaya başlanmıştır. (Ergül, 1998: 2).

Asurlulardan kalan ticari yazışmaları çözen bilim adamları, Anadolu'ya ihraç edilen mallardan devlete ödenecek vergilerden kurtulmak isteyen iş adamlarının, sahte beyan yoluna giderek kara para akladıkları görülmüştür. Bu örnekte de görüldüğü gibi insanlar çok eski zamanlardan beri yaptığı faaliyetlerden elde ettikleri gelirleri aklamaktadırlar. Kara para tarihi çok eski tarihlere gitmesine karşın kara para aklama son 20-25 yıldır ülkelerin gündemindedir. Yani kara para aklamanın tarihi daha eskilere dayanmasına karşın; uluslararası mahiyet kazanması yeni olmuştur (Çelik, Koçağra, Güler, 2000: 5).

18. yüzyıl sonlarından itibaren kara para aklamanın suç sayılarak mücadele edilmesine başlanmıştır. 1980'li yıllarda kara para uyuşturucudan elde edilen para olarak ortaya çıkmıştır. İlk olarak Alman polisi ve adli makamları sadece suçları geleneksel yollarla soruşturmakla kalmayıp suçtan elde edilen mal varlığına el koyma yoluyla suçla mücadeleye başlamıştır. 1980'lerin sonlarından başlanarak günümüz dünyasında, aşırı hızla gelişen teknoloji ve küreselleşme ile paralel olarak kara para aklama yöntemleri de gelişmektedir (Ergül, 2005: 4).

Kara para aklama teriminin kökeni 1920 yıllarına uzanmaktadır. 1928 yılında ABD'de içki yasağının olduğu dönemlerde Chicago mafya babası Al Capone içki kaçakçılığından elde ettiği kazancı yasallaştırmak için, ödemelerin sadece nakitle yapıldığı çamaşırhaneler zinciri kurarak suçtan elde ettiği kara parayı bu kurdukları çamaşırhanelerin geliri olarak göstermiştir. Böylece çamaşırhanelerin günlük gelirine aklayacağı kara parayı ilave ederek temiz parayı kara para ile karıştırarak aklama

işlemini gerçekleştirmiştir. Kara para aklamanın yıkamaya benzetilmesi bu olaydan gelmektedir.

“Kara para Aklayıcıları” kitabının da aklama işi ‘temiz bir hikâye ama gerçek değil’ şeklinde belirtilmiştir. Kitaba göre bu terim bu işi çok iyi bir biçimde ifade ettiği için bu adı almıştır. Gerçektende bir takım yollarla elde edilen para bir takım işlemlere tabi tutularak temizlenmekte adeta yıkanmaktadır. Olaya bu yönden bakıldığında bu yaklaşım gerçekçidir, aksi takdirde Al Capone’nun yaptığı bir iş sonucu çıkan bir terim dünyada böyle sıkı bir biçimde tutulmazdı (Robinson, 2003: 17).

Kara para aklamanın tarihinde Al Capone’dan sonra gelen meşhur mafya babası Lucky Luciano’nun sağ kolu olarak bilinen Mayer Lansky, suçtan elde ettikleri kara parayı ülke dışına çıkartarak vergi cennetlerine ve İsviçre’deki isimsiz hesaplara yatırmaktaydı. Sonra geri ABD’ye büyük şirketlerin doğrudan yatırımları veya borçları olarak gösterip aklama işlemi yapmaktaydı. Bu aklanan paralar sayesinde ABD’de Los Vegas’ı kurduğunu iddia etmektedir.

Kara para deyimini dünya basınında ilk olarak 1973 yılında Watergate skandalı sırasında kullanılmaya başlanmıştır. Bu skandalın ayrıntısı ABD gazetesi olan The Guardian haberine göre, Meksika’da aklanılan paranın 200.000 dolarının Cumhuriyetçi Parti kampanyasında kullanılmasıydı (Ergül, 1998: 2).

Kara paranın aklanması deyiminin uluslararası nitelik kazanması, 1980’li yıllarda Amerika’daki kokainin ortaya çıkması sonucunda, suç örgütlerinin uyuşturucu satışından elde ettikleri büyük miktarda olan kara paranın aklanmasıyla olmuştur.

Günümüzde İngilizce karşılığı Money Laundering olan kara para aklama teriminin hukuki olarak kullanılışı 1982’de Kolombiya kokaininden elde edilen gelirin müsaderesine ilişkin bir dava sırasında kullanılmıştır (Ergül, 2005: 8).

Türkiye’nin ilk defa sistematik olarak uyuşturucu kaçakçılığı ve kara para ile tanışması 1960’lı yılların ortalarına rastlamaktadır. O yıllarda Avrupa’ya yönelik gurbetçi akını içinde yer alan insanlardan küçük bir azınlık yasal olmayan işlere yönelerek kolay gelir elde etmenin yollarına başvurmuş böylece Türkiye kara para ile ilk defa tanışmıştır. Kara para aklamanın Türkiye boyutu daha sonraki bölümlerde ayrıntılı olarak anlatılacağı için burada fazla detaya girilmeyecektir.

Aklamanın ülkelerin gündemine son zamanlarda girmesi nedeniyle kara para ve aklamaya karşı oluşturulan mevzuat oldukça yenidir. Amerika ve İngiltere 1986, Avustralya ve Fransa 1987, Kanada 1988, İtalya ve Lüksemburg 1989, İsviçre ve Belçika 1990, Japonya ve Hollanda 1991, Almanya 1992, Avusturya 1993, Brezilya ve Türkiye 1996 yıllarında konuyla ilgili düzenleme yapmıştır (Yetim, 2000: 5).

1.2. KARA PARA KAVRAMI

Kara para: Yasadışı olan ve işlenmesi neticesinde gelir yaratan her türlü faaliyet ekonomik suç kapsamına dâhildir. Ortaya çıkan gelir ise ülkelere göre değişmekle beraber; ak para, gri para ve kara para olmak üzere üç sınıfa ayırabiliriz. Yasal bir faaliyetten elde edilen ve vergi dairesine bildirilmiş paraya ak para, yasal bir faaliyetten gelip vergi dairesine bildirilmemiş paraya gri para, son olarak yasadışı bir faaliyetten gelip vergi dairesine bildirilmemiş paraya kara para denilmektedir (Ergül, 2005: 1–2).

En geniş anlamda kara para, yasadışı yollardan elde edilmiş her türlü kazanç olarak tanımlanmaktadır (Mavral, 2001: 21).

Kara para kavramı, suç işlenmesi sonucu elde edilen kazancı ifade etmek için kullanılır (Ergül, 2001: 1).

Kara para “çok basit bir tanımla kara para, suçtan elde edilen gelirdir.

Bir başka şekilde kara para; “kanunların suç saydığı fiillerden elde edilen her türlü ekonomik menfaat ve değer” olarak tanımlamaktadır.

Ülkeler kara para konusunda farklı yaklaşımlar sergilediklerinden, literatürde kara paranın tanımında fikir birliğinden bahsetmek güçtür.

Kara para; ekonomik, ahlâki, sosyal ve hukuki boyutları olan bir kavramdır. Mesela geniş anlamda vergi kaçakçılığı ekonomik açıdan kara para kabul edilmesine karşılık bazı ülkelerde hukuki olarak kara para olarak kabul edilmemiştir. Ancak hukuken adının kara para olmaması, devletin bu suça göz yumması veya bununla mücadele etmemesi anlamına gelmez. Bunun için kara paranın tanımı değişik açılardan yapmak gerekir (Yurdan, 2001).

Ekonomik anlamda kara para: Ekonomik hayatı düzenleyen kural ve usuller ihlal edilerek elde edilen kazanç olarak tanımlanır. Günümüzde bazı ülkeler bu anlamdaki kara parayı her türlü suç faaliyetinden elde edilmiş gelir olarak tanımlarken, bazı ülkelerde sadece belirli suçlardan elde edilmiş geliri kara para olarak tanımlamaktadırlar. Ancak uyuşturucu, silah, tarihi eser kaçakçılığı gibi suçlardan elde edilen gelirler tüm ülkeler tarafından kara para olarak kabul edilmektedir (Çelik, Kocağra, Güler, 2000: 9).

Ahlaki anlamda kara para: Toplumda mevcut olan ahlaki değerlere aykırı olarak elde edilen tüm kazançlar olarak tanımlanabilir. Bu anlamda kara paranın en geniş tanımının bu tanım olduğu söylenebilir. Çünkü toplum tarafından erdemsiz yolla kazanıldığına inanılan her para ahlaki açıdan kara para kapsamına girecektir. Ahlaki anlamda kara para ile mücadele, toplumsal mekanizmalar sayesinde gerçekleşecektir.

Sosyal anlamda kara para: Toplum tarafından kazanılma şekli uygun olmayan her türlü kazanç olarak tanımlanır.

Hukuki anlamda kara para: Ülke mevzuatlarında öncül suç olarak belirlenmiş fiillerden elde edilen kazançlardır. Toplumda kara para olarak adlandırılan suçların kara para olarak kabul görmesi için bu paranın hukuki anlamda kara para olması gerekir. Kara para aklama suçunun hukuki anlamda tanımlanmasında farklı ülkelerde farklı uygulamalar vardır. Bu uygulamaları iki gruba ayırabiliriz. Bazı ülkeler, mevzuatlarında suçları saymış ve bu suçlardan elde edilen kazançları kara para olarak tanımlamıştır. Diğer ülkeler ise bütün suçlardan elde edilen veya ciddi suçlardan elde edilen geliri kara para olarak kabul etmiştir.

Buna bir örnek verecek olursak; bir hırsızlık sonucu elde edilmiş bir miktar paramız olsun. Bu para sosyal anlamda kara paradır. Çünkü toplumca tasvip edilmeyen bir yolla kazanılmıştır, aynı zamanda ahlaki olarak ta kara paradır çünkü toplum ahlakına uymayan bir biçimde kazanılmıştır. Burada önemli olan paranın hukuki anlamda kara para olup olmadığıdır. Burada ise ülkelerin kendi mevzuatları önemlidir. Bazı ülkeler bütün suçları müspet (öncül) suç olarak tanımlıyorsa bu yolla (hırsızlık vb.) kazanılan paralar kara para olarak kabul edilecektir. Diğer uygulama ise ülkeler belli suçları kendi kanunlarında sayıyorlar ve bu suçlar sonucu elde edilen para kara para

olarak kabul edilir. Ayrıca her iki durumda da kara para normal yollardan elde edilmiş gibi gösterilmek için işlem yapılıyorsa bu da kara para aklamadır.

Ülkemizde sayma (kazuistik) metodu uygulanmaktadır. 4208 sayılı kanunda belli suçlar öncül suç olarak sayılmıştır. Kanun Fransa, Hollanda ve Danimarka da hertürlü suçtan kaynaklanan, Almanya’da en az bir yıl hapis gerektiren suçlardan, Kanada’da ise uyuşturucu madde, rüşvet, hırsızlık, cinayet, gasp ve benzeri yirmi üç ayrı suçtan elde edilen gelirler kara para sayılmıştır (Ergül, 1999: 25).

Kaynağına göre bakıldığında kara para iki grup olarak değerlendirilir. Birinci grupta başlangıçtan itibaren yasadışı faaliyetlerden elde edilen paralar sayılmaktadır. Örneğin uyuşturucu ve silah kaçakçılığından kazanılan paralar.

İkinci grupta ise başlangıçtaki kaynağı yasal olmakla birlikte daha sonra yapılan kanuna aykırı fiillerle yasadışı hüviyeti kazanan paralardır. Sahte fatura düzenleyerek vergi kaçakçılığından elde edilen paralar bu gruba girer (Başak, 2003: 10).

91/308/EEC Sayılı Avrupa Konseyi Direktifinde kara para şöyle tanımlanmıştır; kara para, uyuşturucu maddelerle ilgili faaliyetlerden ve bu faaliyetlere iştirak edilmesinden elde edilen her türlü kazançtır (Kom Daire Başkanlığı, 2005).

Kara paranın uyuşturucu madde ticareti ile sınırlı olarak yapılan tanımı 29 Kasım – 1 Aralık 1994 tarihleri arasında gerçekleşen Strazbourg Konferansı’nda genişletilerek “her türlü kriminal aktivitelerden elde edilen kazanç” olarak açıklanmıştır (Başak, 2003: 10).

Günümüzde tanımı geniş tutulan ve mücadelesi de bu boyutta yapılan kara para ile hem ulusal hem de uluslararası düzeyde yürütülen mücadelenin yoğunluğu, bu konuya verilen önemi göstermektedir. Bu da ülkelerin uyuşturucu kaçakçılığı ve diğer örgütlü suçların engellenmesinde, kara paranın aklanmasının önlenmesini, mücadelede başlıca araç olarak gördükleri anlamına gelmektedir.

1.3. KARA PARANIN KAYNAKLARI VE UNSURLARI

Yasa dışı faaliyetlerden elde edilen gelirin kara para olarak nitelendirilmesi için hukuki ve iktisadi olarak bazı unsurların varlığı gerekmektedir.

Kara paranın bu unsurları aşağıda sıralanmıştır:

- a) Gelire esas teşkil eden faaliyet yasadışı olmalıdır. Faaliyetin yasadışı olup olmadığı, kara parayla ilgili yasal düzenlemelerde açıkça belirtilmiştir.
- b) Yasadışı faaliyetin neticesinde para, değer ya da para ile ölçülebilen varlık elde edilmelidir.
- c) Gelirin yasadışı olarak elde edildiğinin kabul edilmesi gerekmektedir. Bu kara para suçunun maddi unsurunu oluşturur.
- d) Gelirin failin olağan ve beklenen gelirinden önemli ölçüde farklı olması gerekmektedir. Bu farklılık kara paranın yasa dışılığını gösterir.
- e) Paranın kaynağının yasal olarak izah edilmemesi söz konusu olmalıdır. Para yasadışı yollardan elde edilmiş olsa bile, meşru görüldüğü sürece kara para olarak tanımlanmayacaktır (Yetim, 2000: 59).

Kara parayı oluşturan unsurlar ülkeler arasında farklılıklar gösterse de, kara paranın kaynakları tüm ülkelerde birbirine benzerdir. Bunlara birkaç örnek suç vermek gerekirse (Yetim, 2000: 10–15).

Kara parayı oluşturan en büyük kaynak uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin satışından elde edilen kaynaktır.

İkinci unsur ise kaçak silah ve patlayıcı maddelerin ticaretidir. Özellikle az gelişmiş, dikta ve diğer rejimle yönetilen ülkelere İsrail Rus ve Güney Amerikalı silah kaçakçılarının bu tür ülkelere silah satarak kara para akladıkları bilinmektedir.

Diğer bir unsur; kadın ve çocuk ticaretidir. Yasadışı yollardan, az gelişmiş ülkelere kaçırılan kadınlar fuhşa sürüklenmekte, çocuklar ise kaçak işçi olarak çalıştırılmakta ya da organ kaçakçılığında kullanılmaktadırlar.

Diğer kara para kaynağı da yasal olmayan kumar sektörüdür. Doğal olarak kumarın yasak olduğu ülkelerde, meşru otoriteden gizli olarak kumar oynatılması önemli bir kara para kaynağıdır.

Son olarak ise terör suçlarından elde edilen gelirdir. Terör örgütleri yasal olarak para toplayamayacağına göre, zorunlu olarak yasadışı yollardan para elde etmektedirler.

Bu yollar; uyuşturucu kaçakçılığı, silah kaçakçılığı, adam kaçırma, haraç vb. yollar terör örgütlerinin en çok kullandığı yollardır.

Buradan anlaşılacağı üzere kara parayı yasaklayan devlet ile kara parayı aklamaya çalışan kişiler devamlı olarak karşı karşıya geleceklerdir.

1.4. KARA PARA AKLAMA, AŞAMALARI VE YÖNTEMLERİ

1.4.1. Kara Paranın Tanımı

Güç üzerinde söz sahibi olmak, suç faaliyetlerinden elde edilen gelirlerin kullanılabilir olmasını gerektirmektedir. Yani söz konusu gelirlerin yasadışı faaliyetlerden elde edildiğinin tespit edilmesi halinde müsadere cezasının yanı sıra para ve hapis cezası da olabildiğinden, elde edilen kara paranın aklanması gerekir.

Kara paranın aklanması; yasadışı faaliyetlerden elde edilen gelire meşru görünüm kazandırarak kullanılabilir hale getirmek amacıyla, kasıtlı olarak kara paranın kaynağının gizlenmesidir (Başak, 2003: 10).

Bir malın suçtan kaynaklandığını bilerek; onun doğru tabiatını, kaynağını pozisyonunu, tasarrufunu, hareketini, haklarını veya sahibini gizlemek veya değiştirmektir (EGM, 2002: 70).

Yasadışı gelirin ekonomiye aktarılması ve yasal amaçlarla kullanılması sürecidir.

Yasadışı olarak elde edilen varlıkların gerçek kaynağını gizlemek için başka varlıklara transfer edilmesidir.

Aklama; suçluların yasadışı faaliyetlerden elde ettikleri gelirlerinin gerçek kaynağının ve sahiplerinin gizlenmesidir.

Bu tanımlar sonucunda kara paranın aklanabilmesi için aşağıdaki unsurların olması gerekmektedir.

- İşlenen suç sonucunda bir gelir elde edilmesi
- Geliri elde eden kişinin gelirinden fazla olması
- Gelirin kaynağındaki fiilin suç olması

- Gelirin kullanılabilirliğini artırmak ve değerini korumak için yasal görüntü kazandırılması veya gizlenmesi gerekmektedir (Akar, 1997: 4-5).

Ayrıca, kara para aklama işleminde dört esas amaç vardır;

- a) Paranın gerçek sahibi ve kaynağı gizlenmelidir.
- b) Paranın şekli değiştirilmelidir. Bu malların azalması anlamına gelir.
- c) Bu işlemle ilgili iz ve ipuçları ortadan kaldırılmalıdır.
- d) Kara para daima kontrol altında tutulmalıdır (Aydın, 2008: 177).

1.4.2. Kara Para Aklama Nedenleri

Yasadışı faaliyetler sonucu elde edilen gelir, kaynağına göre değişmekle birlikte genellikle nakit halindedir ve sahiplerinin kısa vadede harcayamayacağı kadar fazladır. Bunun için bu kadar komplike ve riskli işe kimsenin günlük sıradan harcamalarını gerçekleştirmek için girmesi beklenemez. Bu nedenle nakit halindeki gelirin kullanılabilir hale getirilmesi, yani aklanması gerekmektedir.

Kara para geliri elde edilinceye kadar, birçok engel aşılmıştır. Ama kullanılabilir hale gelmediğinden bu iş daha bitmemiştir. Buna bir örnek verirsek; Kolombiyalı ünlü kokain kaçakçısı Escobar'ı uzaktan dinleyen CIA; onun yanındakilere New York'taki evinin bodrum katında 400 milyon \$ nakit uyuşturucu geliri olduğunu bunları aklamaya fırsat bulamadan, bodrumu su basması sonucu tüm paraların vıcık vıcık su olduğunu ve çürüyerek koktuğunu kullanılmaz hale geldiğini söylediğini tespit etmiştir (Akar, 1997: 67-68)

Suçluları kara para fonlarını aklamaya iten başlıca nedenler şunlardır:

- Adli soruşturmalardan korunmak
- Daha çok gelir elde etmek.
- Yasadışı gelirlerin müsadere edilmesini engellemek
- Vergi kaçakçılığını kolaylaştırmak
- Gelirin değerini korumak
- Kaynağın yasallığını iddia edebilmek
- Elde edildiği yer dışında harcayabilmeleri için bu paralar aklanmaktadır.

1.4.3. Kara Para Aklamanın Aşamaları

Kara paranın aklanması süreci genel olarak üç aşamada gerçekleşir. Bu aşamalar; yerleştirme (placement), ayrıştırma (layering), bütünleştirme (integration) aşamalarıdır. Bu üç aşama birbirinden bağımsız olarakta, aynı zamanda da sıralı bir şekilde de meydana gelebilirler (Çelik, Koçağra, Güler, 2000: 65).

Aklama teriminin kökeni hakkındaki araştırmalar kara paranın aklanmasını çamaşır yıkamaya benzetmektedir. Buna göre birinci aşamada çamaşırların makineye atılması (Yerleştirme) ikinci aşamada makinede yıkama (Ayrırma) son aşamada makineden çıkarma (Bütünleştirme) olarak söylenebilir (Ergül, 1998: 3).

1.4.3.1. Yerleştirme Aşaması

Bu aşamaya plasman aşaması da denilmektedir.

Kara para aklamanın yerleştirme aşaması, aklama işinin en belirgin olan aşamasıdır. Bu aşamada suçlunun amacı, suçtan elde ettiği kazancı nakit formundan kurtarmaktır. Zaten günümüzün şartlarında çek, kredi kartı ve diğer nakit olmayan araçlar kullanıldığından dolayı büyük miktarda nakit paralar dikkat çekecektir (Mavral, 2001: 57).

Nakit paranın güvenlik güçleri tarafından yakalanması ve el konulması riski daha fazla olan aşamasıdır. Suçlular bu durumu bildiklerinden dolayı ellerindeki kara parayı nakit formundan kurtarmak için ya parayı mali sistem içine sokmaya ya da yurtdışına çıkarmaya çalışacaklardır. Aklayıcılar için kara para nakit olduğundan en zor, yetkililer için ise kara para nakit olduğu için en avantajlı olan aşamadır (Başak, 2003: 12).

Nakit paranın aktarılması, taşınması, kullanılması veya benzer işlemlere tabi tutulması bayağı zordur. Örneğin 100 dolar karşılığında satın alınabilecek kokain ağırlığı, 200 dolarlık banknotun ağırlığından azdır. Böyle olduğundan dolayı 100 kilo kokain satan uyuşturucu kaçakçısının bunun karşılığında alacağı 100 dolarlık banknotların ağırlığı 100 kilodan fazla olacaktır. Kara para nakit formundan kurtulduğunda, özellikle bankacılık sistemine sokulduğunda paranın hareketliliği kolaylaşacak ve artacaktır.

Yerleştirme aşamasında nakit para; bildirim tutarının altında küçük parçalara bölünerek ülke içindeki çeşitli bankalara, farklı kişiler adına açılmış hesaplara yatırılabilir. Fiziki olarak yurtdışına çıkarılarak denetimin az olduğu ülkelerde bankaya yatırılabilir. Perakende ekonomi içerisinde ise hayat sigortası yaptırılarak, gayrimenkul, sanat eseri, mücevherler, antika eşya, lüks arabalar alınarak, bu para yerleştirilebilir. Banka hesaplarına yatırılmadan önce kumarhane geliri, turizm geliri veya ihracat geliri vb. gibi gösterilerek bir açıklama yapmaya gerek kalmadan mali sisteme sokulabilir. Finansal kuruluşlar veya bunların çalışanları ile işbirliği yapılarak sisteme sokulabilir veya mafya tarzı yöntemlerle finansal kuruluşlara sahip olmak kaydıyla nakit formundan kurtarılabilir (Mavral, 2001: 58).

Kara para, yukarıda yazılan aşamaların sonucunda finansal sisteme girerse, gelir nakit formundan çıkmaktadır. Bunun sonucunda para özellikle bankacılık sistemine sokulduğunda paranın hareketliliği kolaylaşacak ve artacaktır. Bu aşamaya kadar yetkililer tarafından kara paraya ulaşılamıyorsa, bu aşamadan sonra kara paraya ulaşmak oldukça zorlaşacaktır.

1.4.3.2. Ayrıştırma Aşaması

Ayırma aşamasının genel amacı, nakit formundan çıkarılan paranın izinin sürdürülmesini, bulunmasını, yakalanmasını imkansız hale getirmek için kanun dışı kaynağından uzaklaştırmaktır. Bu aşamada kara para çok sayıda ve karmaşık finansal işlemlerle parçalanmaktadır. Yerleştirme aşamasında kara para finansal işlemlerle bankacılık sistemine sokulmuşsa sistemin olanaklarından yararlanmak suretiyle transfer etmek ve kaynağından uzaklaştırmak son derece hızlı ve kolay olacaktır (Mavral, 2001: 59).

Bu aşamada kara paranın kanundışı kaynağından uzaklaştırılması için aklayıcılar, gerçek kimliklerini gizlemek suretiyle; (bazen buna da gerek kalmadan çünkü aklayıcılar bu işi yapan profesyonel kişiler olduğundan sabıkaları temiz olmaktadır) sıklık, karmaşıklık ve hacim açısından kanuni işlemlere benzeyen birçok işlem yapılır. Yapılan karışık işlemlerle geliri elde edildiği kaynaktan ve güvenlik güçleri tarafından takibini zorlaştırmak için kısa bir süre içinde birden çok işlem yapılmasına özen

gösterilmek suretiyle denetim mekanizmalarının kara paranın iz sürmesini oldukça zor hale getirmeyi amaçlamaktadır.

Bu aşama kara para aklayıcısının kazanmış olduğu gelirleri yasal bir kaynağının olduğunu gösterme aşamasıdır.

Bu aşama aklayıcılar açısından kolay bir aşamadır. Çünkü finansal sisteme giren para, günümüz koşullarında sayısız işlemle, süratle, ülkeden ülkeye, hesaptan hesaba, bankalardan aracı kurumlara aktarılmakta ve böylece yetkililerin bu paraların izini sürmesini önemli oranda engellenmektedir (Başak, 2003: 12).

Bu aşamada aklayıcılar genellikle parasını mümkün olduğunca çok hesap arasında dolaştırmakta, bu amaç için dünyanın çeşitli yerlerinde kurduğu hayali şirketler adına kendi kimliğini saklayarak karmaşık mali işler zinciri kurmaktadır (Ergül, 2005: 10).

Ayırma tekniği sayesinde, yüzlerce hesap üzerine yayılmış, bölünen paralar, daha sonra onları manipüle eden organizasyonların isteklerine göre tam bir serbestlik içersinde kullanabilecekleri belirli bankalar aracılığıyla yeniden bir araya toplanırlar (Ergül, 1998: 4)

Sonuç olarak bu aşama kara para izini sürenler için oldukça zor bir aşamadır. Çünkü bilgisayar ve iletişim alanındaki ilerlemeler sayesinde birkaç tuşa basılarak yapılan işlemin izini sürmek oldukça zor ve karmaşık iştir. Dolayısıyla mücadele açısından zaman alıcı ve yüksek maliyetli aşamadır. Bu aşamada suçlu polis ile arasındaki aşamayı süratle açmaktadır. Bu durum yerleştirme aşamasının aklayıcıları yakalamak için ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

1.4.3.3. Bütünleştirme Aşaması

Ayrıştırma aşamasının başarılı olması durumunda; kara paranın yasadışı kaynağı ile ilişkisi kesilmiş olarak yuvaya dönme aşaması denilebilir. Bu aşamada temiz para görüntüsüyle aklanmış olarak ülkenin mali sistemine sokulmakta, paranın sahibi parasını harcayabilmektedir (Çelik, Koçağra, Güler, 2000: 70).

Bütünleştirme aşaması, yasadışı fonların ekonomiye tamamen entegre olması aşamasıdır. Yasadışı yollardan elde edilmiş paraların yasal yoldan elde edilmiş kazanç

gibi gösterildiği aşamadır. Bu aşamaya gelmeden iki aşamada geçildiği ve sayısız işlem yapıldığından dolayı paranın kaynağının tespiti oldukça zordur.

Kara para aklayıcı bütünleştirme aşamasında parayı normal ticari para olarak ekonomiye sokabilir. Bu parayla menkul veya gayrimenkul, hisse senedi, tahvil, bono satın alabilir; bir finans kuruluşundan kredi almak için teminat gösterebilir, borç verebilir, borçlarını ödeyebilir ve bunun gibi birçok işlem yapabilir. Böylece para sistemle bütünleşmekte ve yasal fonlardan farklı olan yönlerinden arındırılmaktadır. Bütünleştirme aşamasında para kullanıma hazırdır. Kara para sahipleri kazançlarıyla yatırım yapar. Lüks hayat sürer veya kaynakların bir kısmını tekrar suç işleme amacıyla kullanabilir (Mavral, 2001: 60-61).

1.4.4. Kara Para Aklama Yöntemleri

Kara para aklama yöntemleri; yasal olmayan yollardan elde edilmiş olan paranın hangi yollarla yasal yoldan elde edilmiş gibi göstermek için yapılan işlemlerdir.

Kara para aklamayı bir meslek haline getirenler için bu mesleğin icra yöntemleri sayılmayacak kadar çok çeşitli, karmaşık ve gizlidir. Ayrıca para aklama konusunda, yeni tekniklerin yanında geleneksel yöntemlerin de kullanıldığı bir gerçektir. Aklama yöntemi hakkında belirli bir sayı vermek mümkün değildir. ancak şunu söyleyebiliriz ki; kara para aklama teknikleri insanların hayal gücü ile sınırlıdır. Aynı şekilde en yaygın kullanılan 180 civarında aklama yöntemi bulunmaktadır. Aklama işiyle uğraşanlar, işlerini çok iyi bilen muhasebeciler, bankerler, hukukçular, mali danışmanlar olabilir. Bunların sağlam bir mesleki geçmişi vardır, çoğu sabıkasızdır, öncül suçla bir alakaları yoktur. Hizmetlerine karşılık komisyon alırlar. İşinde uzman olan bu aklayıcılar; yetkililer bir çeşit kara para aklama yöntemini tespit edip önlemini aldıklarında, yeni bir kara para aklama yöntemi bulmaktadırlar (Ergül, 2001: 20).

Yapmış olduğumuz araştırmada kullanılan en yaygın yöntemler üzerinde durulacaktır.

1.4.4.1. Parçalama (Şirinler)

Kara para ile ilgili yasal düzenlemelerini tamamlamış ülkeler belli miktarın üzerindeki nakit işlemlerini ilgili birimlere bildirmesi zorunludur. Bilgi verme ve kimlik tespiti yükümlülüğü konusunda ülkelerin getirmiş oldukları yasal sınırların altında işlem yaparak, alınan işlemlerin devamlı bilgi verme kapsamında yetkili kurumlara bildirilmesinin veya kimlik tespiti yapılmasının engellenmesi yöntemidir (Başak, 2003: 12).

Kara para aklayıcıları bu bildirimden kurtulmak amacıyla transfer etmek istedikleri parayı ülke içinde belirlenen limitin altında küçük parçalara bölerek transfer etmektedirler. Bu kadar çok küçük parçaya bölünmüş miktarı, çok sayıda yere transfer edebilmek için, “Şirinler” adlı çizgi filmdeki gibi küçük insanlar ordusuna ihtiyaç olduğundan Florida’lı yatırımcılar bu işi yapanlara şirin adı takmışlardır (Çalışkan, 2008: 261).

Parçalama yöntemine örnek verirken Roma Cumhuriyet savcılığının Ekim 2010’da başlattığı soruşturmayla incelemeye alınan Vatikan bankasında (IOR) kara para amlandığı ve savcılığın bankanın transfer işlemlerini incelemeye aldığı ve Savcılığın soruşturma raporuna göre, Din İşleri Enstitüsü adı altında faaliyet gösteren Vatikan Bankası’nın diğer bankalara yaptığı bazı transfer işlemlerinde AB kurallarını çiğnediği belirlenmiştir. Raporda kilise yetkilileri adına IOR’da açılmış kimi hesapların kara para aklamak için kullanılmış olabileceği ileri sürülmüştür. IOR’dan JP Margan Frankfurt ve Fucino bankalarına havale edilen 23 milyon Euro’ya el koyan savcılık, yaklaşık 15 bankaya transfer edilen 140 milyon Euro tutarındaki transferleri de mercek altına almıştır (Hürriyet Gazetesi, 22.10.2010).

Bu yöntem Mali Şube ve narkotik ekiplerini atlatmak isteyen uyuşturucu tüccarları, teröristler ve diğer suç örgütleri tarafından sıkça kullanılmaya başlanmıştır.

1.4.4.2. Nakit Kaçakçılığı

Bu yöntem kara paranın kazanıldığı ülkeden, ya para kuryesi olarak görev yapan şahıslar tarafından; paraları valizlere doldurup gemi yükünün içine gizlenir ya da uluslararası nakliye şirketi kullanarak bankacılık alanında gizlilik prensibine sıkı sıkıya

bağlı kara para düzenlemelerinin ve vergi yükümlülüklerinin çok fazla olmadığı ülkelere götürülmesidir. Daha sonra bu nakitler, bu ülkedeki finans sisteminin içine sokularak yasal görünüm almaları sağlanmaktadır. Yasal görünüm kazandırılan bu fonlar ilk kazanıldıkları ülkeye doğrudan gönderilebilecekleri gibi değişik ülkeler üzerinden de gönderilecek risksiz bir biçimde kullanılabilirler (Başak, 2003: 13).

Bu aklama yöntemine örnek verirse; Romanya'dan Türkiye'ye gelen bir otobüste ihbar üzerine yapılan aramada, şoför mahallinin altına gizlenmiş 18 presli paket içersinde 200 milyon TL para ele geçirilmiştir (Sabah Gazetesi, 1 Temmuz 1997).

Diğer bir örnek kurya Dilek olayıdır. 13.12.1996 tarihinde İstanbul Polisine, yapılan ihbarda 15.12.1996 tarihinde yurda giriş yaparken İstanbul Atatürk Havalimanında üzerinde ve valizinde çok miktarda para ile yakalanmıştır. Yapılan sorguda bu yöntemi kullanarak yaklaşık 50 kez Türkiye'ye para getirmiş olduğunu itiraf etmiştir.

1.4.4.3. Mali Kuruluşlarla İşbirliği Yapma

Kara parayı aklama mücadele mevzuatında mali kuruluşlara iki tip bildirim yükümlülüğü getirilmiştir. Birincisi belli bir limitin üzerindeki tüm nakit işlemlerin bildirilmesi, ikincisi miktarına bakılmaksızın tüm şüpheli işlemlerin denetim otoritesine bildirilmesidir (İpek, 2000: 21).

Bildirim yükümlülüğünü aşmanın bir yolu bildirim tutarının üstünde paranın yatırıldığı birimin yönetimi veya çalışanı ile anlaşarak bildirimin yapılmaması, yanlış doldurulması veya tanınan muafiyetlere sokulması sağlanmaktadır.

Konuya ilişkin bir örnek verirse; yasadışı kazançlar aracı kurumlarda çalışan personelin işbirliği ile aracı kuruma götürülmüş ve karşılığında aracı kurumca düzenlenmiş çekler alınmıştır. Bu çekler sahte isimlerle aracı kurumun açtığı müşteri hesabına yatırılmış ve bu hesapta bulunan fonlar, hamiline tahvil ve mevduat sertifikası alımı için kullanılmıştır. Daha sonra vade geldiğinde tahvilin kupon bedelleri ve işlemiş faiz tutarları alınmış, mevduat sertifikaları da banka hesabına geçmek üzere satılmıştır (Başak, 2003: 13).

Suç örgütlerinin mali kuruluşlara, özellikle de bankalara sahip olmaları, kendine para aklamak için büyük olanak sağlar. Son zamanlarda Rusya’da suç örgütlerinin, bankaların % 50’sine sahip olduğu söylenmektedir.

1.4.4.4. Sahte veya Paravan Şirketlerden Yararlanma

Paravan şirketler herhangi bir ticaret veya üretim faaliyetinde bulunmayan ancak ilgili mevzuat hükümlerine göre kurulmuş bulunan şirketlerdir. Bu şirketler genel olarak başka ülkelerde kurulur ve sır saklama yükümlülüğünün çok yoğun olan ülkeler tercih edilir. Kara para aklamada ayırıştırma aşamasında uygulanan bu yöntemde fonlar bu şirket üzerinden transfer edilir.

Kara para aklama işi yapanlar paravan şirketleri kullanırken 2 yol izlerler. Birinci yol paravan şirketi çok karlı bir şirket gibi göstermektir. Bu durumda hiç var olmayan ama kağıt üzerinde yaratılan karın yerine kasaya yasadışı faaliyetlerden elde edilen kara para konularak yüksek kar beyan edilebilir. Bu para vergilendirilerek yasalandırılır. Burada aklayıcı için tek maliyet ödediği vergidir.

İkinci yol da; paravan şirketin diğer şirketlerin her türden taşınır ya da taşınmazını satın almasıdır. Aklanan bu para vergi cenneti ya da off shore olarak bilinen merkezlerde bırakılabilir.

Yapılan araştırmalarda aklamanın maliyetinin % 30’larda olduğu tahmin edilir (Masak, 2005)

1.4.4.5. İşçileri Kullanma

Gelişmiş ülkelerde çalışan işçilerin kendi ülkelerindeki yakınlarına yapacakları havale işlemlerinin dikkat çekmeyeceği düşüncesiyle, kullanılan bir yöntemdir. Bu işlemle işçilere komisyon verilmektedir.

Özellikle ülkemiz gibi başka ülkelerde işçi çalıştıran ülkeler bu yöntemi kullanmaktadırlar. Ülke içinde yasadışı işlerle uğraşan vatandaşlar, yurt dışında yaşayan vatandaşlara kazandıkları yasadışı parayı havale veya başka yöntemlerle göndermektedirler (Başak, 2003: 14).

1.4.4.6. Değerli Taş ve Sanat Eserleri Alma

Nakit ağırlıklı çalışan işlerde kara para; tarihi eser, antika eşya, değerli madenler, sanat eserleri veya az bulunan sanat eserleri alımında kullanılmaktadır. Suçtan elde edilen para, bu eserlere yatırılır, daha sonra başka bir kişiye çok yüksek fiyatla satılır, alım-satım arasındaki tutar aklanmış olur (Kaçar, 2004: 67).

Kanundışı yollardan elde edilen gelirler kullanılarak altın satın alınır ve bu altın paranın aktarılacak istenildiği ülkeye transfer edilir. Eğer ilgili ülke bu altın için beyan mecburiyeti getirmişse altın parçalama yönteminde olduğu gibi küçük parçalar halinde ülkeye sokulur. Altına dönüşmüş olan para gönderilen ülkede satılarak, paraya altın ticaretinden elde edilmiş süsü verilir. Bu olay şöyle gerçekleşir; Altın veya mücevherler uyuşturucu parasıyla alınır ve başka ülkeye kaçırılır. Daha sonra bu mallar yüksek karla satılır. Bu kazançlar tekrar uyuşturucu üretmek amacıyla kullanılır ve bu döngü devamlı olarak devam eder (Çalışkan, 2008: 276)

1.4.4.7. Borsa-Manipülasyon

Günümüz şartlarında borsa normal yatırımcı için sağladığı kazanç bakımından oldukça iyi bir pazardır. Borsa işlemlerin bilgisayar ve internet üzerinden çok basit ve hızlı şekilde olmasından dolayı kara para aklayıcıları borsaya ilgi göstermektedirler. Borsadaki illegal aktivitelerde spekülasyon hareketleri trans aksiyonlar veya illegal kazanımların kullanılması ile yapılmaktadır ki bunların tekrar aklanması gerekmektedir. Bu durumda aklayanlar hem paraları aklamakta hem de iki misli kazanmaktadırlar.

1.4.4.8. Döviz Büroları

Bankalara göre daha kolay kurulan ve daha az denetime tabi olan döviz büroları aklama yöntemi olarak sıkça kullanılmaktadır (Mavral, 2001). Döviz büroları kara para aklama sürecinde, aklayıcılara geniş çapta imkanlar sunmaktan olduğundan suçlular bu kuruluşa yöneleceklerdir.

Birçok ülkede bulunan ve nakit ağırlıklı çalışan bu kurumlarda para değiştirilir. Bunun da suiistimale açık yönleri bulunmaktadır.

1. Suç geliri ile eldeki paranın değiştirilmesi nedeniyle gelirin kaynağından uzaklaştırılması sağlanır.

2. Küçük banknotlar büyüklere veya eldeki para birimleri diğer para birimlerine çevrilebilir. Böylece finansal sisteme entegrasi kolaylaşır.

3. Nakit karşılığında bazı parasal araçlar (seyahat çekleri, euro çek, kişisel çek gibi) verilebilmektedir.

4. Ülkemizde söz konusu olmamakla birlikte kimi ülkelerde döviz büroları fon transfer edebilmektedir. Ciddi denetime tabi olmadıklarından bu durum önemli avantaj sağlayabilmektedir.

5. Döviz bürolarına sahip olmak bankaya sahip olmaktan çok daha kolaydır. İngiltere’de bunun hemen hemen hiçbir prosedürü yoktur.

Döviz büroları suçlularla işbirliği yapabilir. Suçlardan temin edilen (sağlanan) kara parayı kendi adına açtırdığı banka hesabına yatırmak ve buradan transfer etmek suretiyle aklamaya katkıda bulunabilirler (Çelik, Koçağra, Güler, 2000: 81).

1.4.4.9. Bağış Toplama

Bu yöntemde sosyal amaçlı dernekler, vakıflar vb. kuruluşlar kullanılmaktadır. Bu yöntemde suç kaynaklı paralar bağış adı altında söz konusu sosyal amaçlı kuruluşların hesaplarına aktararak aklanmaktadır. Bu yönteme örnek verecek olursak;

New York’daki Yahudi cemaatinden iki aşırı dinci hahamın, Kolombiyalı uyuşturucu kaçakçılarının kara paralarını, bağış adı altında Tevrat Kursuyla Sinagog’da aklamışlardır (Hürriyet Gazetesi, 19 Haziran 1997).

Örnekten de anlaşılacağı üzere, bağış adı altında toplanan paralar dikkat çekmediği için rahatlıkla kara para aklamada kullanılmaktadır.

1.4.4.10. Kumarhaneler Casinolar vb. İşletmeler

Casinolar, kredi açılması, vadesinin uzatılması, kiralık kasa hizmeti verilmesi, çeklerin ciro edilmesi, fonların havale edilmesi gibi birçok finansal işlemin

gerçekleştirilmesine olanak sağlar. Aklayıcılar çok büyük miktarda nakit parayı casinoya yerleştirebilir ve bildirim yapılmamasını isteyebilir. Bundan sonra para casino çekleri ile istenildiği zaman çekilebilir veya transfer edilebilir. Casinolar için de bildirim yükümlülüğünün olması nedeniyle parçalama yönteminde olduğu kara para bildirim tutarının altında, dikkat çekmeden fişlere çevrilebilir. Ayrıca, casino sahipleri ile işbirliği yapılmak suretiyle kara paranın kumar kazancı olarak gösterilmesi veya bildirim limitinin üstündeki nakdin bir kerede yatırılması mümkün olabilir (Mavral, 2001: 71).

Öte yandan kara paralar doğrudan da gazinoya verilebilmekte ve karşılığında komisyondan sonra kalan paralar kumar kazancı olarak düzenlenen çeklere çevrilebilmektedir (Başak, 2003: 15).

Bu konu Türkiye gündemini de uzunca bir süre meşgul etmiş, denetimden yoksun bazı Casinolar suç organizasyonlarının eline geçmiş, milyonlarca dolarlık kara para elde edilmiş, aklanmış ya da el değiştirilmiştir. Sonuçta, suç gelirlerinin aklandığı, hatta yeniden aynı sirkülasyona girdiği bu merkezler kapatılmıştır.

Ülkemizde bazı nedenlerle yapılan bir düzenlemeyle yurt genelinde 74 casinonun faaliyeti durdurulmuştur.

1.4.4.11. Offshore (Kıyı) Bankacılığı

Kara para aklamasının ilk aşaması olan yerleştirme aşamasında en yaygın kullanılan yöntemdir.

Kıyı bankacılığı (Offshore Banking), ülke dışından sağlanan fonların yine ülke dışında kullanılmasını amaçlayan ve ülkede bankacılığın tabi olduğu tüm yasal düzenlemelerin dışında faaliyet gösteren bir bankacılık türüdür.

Kıyı bankaları özel bir banka olmayıp, temel olarak diğer bankalar gibi mevduat toplamakta, kredi vermekte ve güvene dayalı işlemler yapmaktadır. Kıyı bankalarını diğer bankalardan ayıran özelliklerin başlıcaları aşağıda sıralanmıştır.

- Kıyı bankaları bulundukları ülkede geçerli olan para birimi dışındaki bir para birimi ile işlem yapmaktadır.

- Genelde yerleşik olmayan kişiler ve kurumlarla işlem yapmaktadır.
- Genellikle yurtiçi finans piyasasının tabi olduğu yasaların, sınırlamaların ve kontrollerin çoğundan muaftırlar.
- Çok sıkı biçimde sır saklama ilkesi uygulanır.
- Yapacakları bankacılık işlemlerinde 4359 Sayılı Bankalar Kanununa tabi değildirler (Mavral, 2001: 63–65).

Vergi cenneti olarak bilinen ülke, bölge ya da merkezlerde; denetimi ve gözetim zayıf olduğundan, bankacılık işlemlerinde kimlik tespiti uygulanmadığından, belli tutarın üzerindeki tüm nakit işlemlerin ve şüpheli işlemlerin bildirim yükümlülüğü de genelde olmadığından kara paranın nakli, yatırılması transferi ve yasalaştırılması daha kolay olmaktadır. Bu durum kıyı bankalarının aklayıcılar tarafından tercih edilmesinin en önemli nedenidir.

Kıyı bankalarının kaynak ve kullanım yapısına, piyasaların likiditesine ve yapılan işlemlerin niteliğine göre üçe ayrılmaktadır.

- Birincil merkezler fon plasmanının ve tedarikinin kolay olduğu, gelişmiş altyapıya sahip ve uluslararası sermayesinin yoğun olarak aktığı yerlerdir. Londra, Japonya ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki off shore markerler bu türe örnek olarak verilebilir.

- İkincil Merkezlerde fon açığı ya da fazlası içindeki bölgeler arasında ulusal ve uluslararası olmak üzere aracılık işlemi yapılmaktadır. Bahreyn, Hong Kong, Singapur ve Panama ikincil merkezler arasında yer almaktadır.

- Kaydi merkezler fonların bölgeler arasındaki dolaşımına aracılık etmemekte bunun yerine avantajları nedeniyle diğer bölgelerden yönlendirilen işlemlerin gerçekleştirilmesini üstlenmektedir. Karayip Adaları örnek gösterilebilir (Yetim, 2000: 99-101).

1.4.4.12. Hayali İthalat-İhracat

Kara para aklayıcıları ithalat ve ihracat faturalarını olduklarından düşük ya da yüksek göstererek aradaki fark kadar aklama yapmayı amaçlamaktadırlar.

Aklayıcılar genel olarak yurt içinde uyuşturucu, kaçakçılık, insan ticareti vb. yollarla elde ettiği gelirler, değişik yollarla yurt dışına çıkararak, orada satın alınan veya kurulan şirketler yoluyla, kara para aklanarak tekrar yurda sokulmaktadırlar. Burada ya faturalı mal ve hizmetlerin miktarını veya bu mal ve hizmetlerin değerini fazla göstermek ya da fatura tutarını aklanan tutara karşılık gelecek şekilde sahte faturalandırmaktadır. Örneğin gerçek değeri 50 bin dolar olan bir mal için 500 bin dolar karşılığında fatura düzenlemek kaydıyla 450 bin dolar ihracat geliriymiş gibi gösterilebilir ve aklanabilir.

Kara para aklamak için yapılan hayali ihracatta bir malın yurt dışına satışı ve dolanımında elde edilecek gelir söz konusudur. Aklayıcı ya satılan malın değerini örnekte olduğu gibi değerinden yüksek gösterecek veya satmadığı bir malı satmış gibi göstererek yurt dışından gelir kazanmış görünür. Böylece kara para ihracat bedeli olarak yurda sokulmuş ve aklanmış suçla olan ilişkisi kesilmiş olur. Türkiye gündemini uzunca bir süre meşgul eden hayali ihracat, hem haksız vergi iadesi alma hem de aklama için kullanılmıştır. Aklanan bu paranın yaklaşık % 15'i kadar da vergi iadesi alınarak bir taşla iki kuş vurulmuştur. Benzer bir işlem ithalat için de yapılabilir. Yurtdışından ucuza alınan mallar yurtiçinde, aklama için kullanılan şirketlere yüksek fiyattan satılır ve aradaki fark aklanır (Çalışkan, 2008: 263).

MASAK tarafından dış ticaret sermaye şirketlerinin de bulunduğu 100'ün üzerinde ihracatçı, firma, kara para akladıkları iddiasıyla incelemeye alınmıştır. Yapılan incelemelerde, satıcı firmaların ihracat değerini çok yüksek gösterdikleri, ancak alıcı ülkedeki ithalatçının kendi ülkesine girişi çok düşük değerle yaptığı belirlenmiştir. MASAK, Almanya başta olmak üzere AB ülkelerine yapılan bu ihracatın Türkiye'den çıkış rakamlarını değil, bu ülkelere giriş rakamlarının gerçeği yansıttığı görüşündedir.

Sonuç olarak, aklamanın gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit edebilmek için, işleme konu malların, değerinin inceleme elemanları tarafından tespit edilmesi ve konşimento, döviz satım belgesi, menşe şahadetnamesi, kalite ve muayene belgesi, fatura, poliçe, akreditif, kuşat mektubu gibi belgelerin ithalatçı tarafından ibrazı gerekmektedir (Güner, 2003: 272).

1.4.4.13. 900'lü Telefonlardan Yararlanma

Bu teknikte aklayıcılar uyuşturucu satışından sonra alıcıdan parayı nakit almak yerine, işlettikleri erotik telefon hatlarının numaralarını vermişlerdir. Bu hatlarda, uyuşturucu alan borcu kadar telefonla konuşmakta ve borcunu bu yolla ödemektedir. Bu tip hizmetlerde telefon işletme sisteminin maliyeti düşük olduğundan, hattın kar marjı yüksek olmaktadır. Yani, çok aranmasa da arandığı anda iyi kar marjı bırakmaktadır. Burada aklama komisyonunu, belirtilen telefon hattını işletmek için yapılan kiralama giderleri ile varsa diğer maliyetler oluşturmaktadır. Telefon hattı bizzat işleyiciler tarafından işletilebileceği gibi biraz daha riskli ve maliyetli (Yani yüksek aklama komisyonlu) olarak işletenlerde de kiralanabilir (Akar, 1997: 80).

1.4.4.14. Nakit Yoğun Çalışan Şirketler (Göstermelik) den Yararlanma

Bu yöntemde; eldeki kara paranın, gerçek veya hayali şirketler kurulması suretiyle mali sisteme sokulması sağlanır. Bu amacı gerçekleştirmek için daha çok restoran, lokanta, fast-food, büyük alışveriş merkezi, benzin istasyonu, araba yıkama, çamaşır yıkama, taksicilik, gazinoculuk gibi nakit para akışının yoğun olduğu işyerleri kurulur. Bu tür işletmelerde belli zaman dilimlerinde ne kadar kazanıldığının tespit edilmesi oldukça zor olmasından dolayı, kara paranın aklanması kolaylaşır.

Genelde bu tür şirketler sınır ötesi merkezlerde oluşturulur. Göstermelik veya yasal şirketler vasıtasıyla finansal sisteme sokulan paralar, sınır ötesi merkezlerde kurulan bu paravan şirketlere transfer edilir. Transfer edilen yerden de dünyanın değişik yerlerine ya da geldiği ülkeye geri gönderilecek paranın yasal olmayan kaynağıyla ilişkisi iyice koparılmış olur (Gümüşkaya, 1998: 99).

ABD'de bu yöntem kullanılarak uyuşturucu kaçakçısına ait bir pizza dükkanları ağı vasıtasıyla uyuşturucudan elde edilen gelirin aklandığı belirlenmiştir (Çelik, Koçağra, Güler, 2000: 79).

1.4.4.15. Piyango ve Talih Oyunları Yoluyla

Bu yöntemde bu tür talih oyunlarında ikramiye kazananların biletleri aklayıcılar tarafından kazandığı ikramiyeden daha fazlası kendisine verilerek biletleri alınır ve illegal gelirleri için yasal zemin yaratılır. Burada talihlinin aklayıcılardan aldığı paranın kaynağını nasıl açıklayacağı, aklayıcıların onunla ikramiyeyi almadan kısa süre içinde nasıl temas kuracağı belirsizdir. Ayrıca bu sorunlar aşılsa bile spor toto gibi nama yazılmış şans oyunları için bu işlem mümkün olmayabilir (Güner, 2003: 255).

1.4.4.16. Spor Kulüpleri Kurulması ve Faaliyetleri

Spor kulüpleri kurulması ve işletilmesi suretiyle de kara paranın aklanması uygulanmasına hemen hemen tüm ülkelerde sıkça rastlanılmaktadır. Organize suç örgütleri; golf, basketbol, futbol ve Uzakdoğu sporları gibi alanlarda faaliyet göstermek üzere kulüp kurmakta bunlara üyelik için yüksek aidatlar alarak, bahisle üye sayısı ile orantılı olarak kara paralarına yasallık kazandırmaktadırlar. Bu uygulama özellikle Japonya’da yaygındır.

Türkiye’de spor kulüpleri, mafyanın kimlik ve para kaynağı olmaya başlamıştır. Tipik kontrgerilla örgütlenmesinin, çetelerle desteklenmiş durumunu Türkiye’de spor kulüplerinde görüyoruz. Futbol ülkemizde, kitleleri harekete geçiren birleştiren yeri geldiğinde de karşı karşıya getiren “büyük bir güç”, futbol dünyasının yöneticileri, sporcuları ise adeta Musa’nın Asasına sahip birer güç oldukları, Başbakan’dan veya bir bakandan ya da emniyet görevlisinden bir işadama bile zar zor randevu alıp, görüşme imkanına sahip iken bir futbolcu veya futbol kulübü yöneticisi dilediği an dilediği makama ulaşarak krallar gibi karşılanır, her türlü işi kolayca hallolur. Bankalar futbol kulüplerine teminatsız, limitsiz kredi açar ve politikacılar da onlara yardım eder bu da aklayıcıların işine gelir (Güner, 2003: 264-265).

1.4.4.17. Serbest Ticaret Bölgelerinde

Serbest ticaret bölgeleri, bir ülkenin siyasi hudutlarının içinde kalan fakat gümrük sınırlarının dışında kalan, bazı faaliyetlerin ev sahibi ülkenin diğer yerlerine göre daha çok teşvik edildiği veya daha az kısıtlamaya tabi tutulduğu, ülkede geçerli ticari, mali ve

iktisadi alanlara ilişkin hukuki ve idari düzenlemelerin uygulanmadığı veya kısmen uygulandığı bölgelerdir.

Bu bölgelerin kurulma amaçları; sanayi mallarının ihracatının artırılması, ihracata yönelik yatırımların geliştirilmesi, ithalatın maliyetinin düşürülerek kolaylaştırılması, dış ticaret işlemlerinde ve yatırımlarda bürokrasinin azaltılması, istihdam ve üretim olanaklarının artırılması, malların pazarlanmasında daha verimli sonuçların alınması, dış ticaret ve finansman imkânlarından daha fazla yararlanılması, girdi ihtiyacının daha ucuz ve düzenli bir şekilde temin edilmesi, bankacılık, kambiyo ve diğer konularda alınan kararların denenmesine olanak tanınması, hammaddelerin, ara ve nihai malların kullanılarak katma değer yaratılması, döviz girdisi sağlanması, yabancı yatırımın ve teknolojinin ülkeye girişinin teşvik edilmesi ve uluslararası ticari ilişkilerin geliştirilmesi olarak sayılabilir.

Serbest ticaret bölgelerinin faaliyet konuları; üretim, alım-satım, depo işletmeciliği, işyeri kiralama, montaj-demontaj, bakım-onarım, bankacılık, sigortacılık, kıyı bankacılığı, finansal kiralama ve diğer konulardır.

Serbest bölgelerde faaliyet gösteren firmalara sağlanan başlıca avantajlar ise; kazançların vergiden, fon ve benzeri yükümlülüklerden muaf tutulması, elde edilen gelirlerin kısıtlamaya tabi tutulmaksızın istenilen ülkeye zaman ve miktar limiti olmaksızın transfer edilebilmesi, doğal kaynakların ve diğer üretim faktörlerinin ucuz olması, şirket kuruluşunun kolay ve ucuz olması, bürokrasinin ve denetimin yokluğu teşvik imkanı, fon maliyetinin düşük olması ve takas suretiyle ticaretin serbest olması şeklinde sayılabilir.

Serbest ticaret bölgeleri daha az denetime ve düzenlemeye tabi tutulduklarından, şirket kuruluşu ve satın alınması bu merkezlerde daha kolay ve ucuz olarak gerçekleştirilebildiğinden ve sağlanan teşviklerden dolayı kara para aklama açısından cazip yerlerdir (Yetim, 2000: 98-99).

1.4.4.18. Sigorta Şirketleri Yoluyla ve Üzerinden

Kara para aklayıcıları, sigorta şirketlerini, satın alarak veya kullanarak sigorta sektöründe faaliyet göstermekte ve daha çok da sigorta dolandırıcılığı şeklinde bir

uygulama ile karşımıza çıkmaktadır. Kullanılan yöntem, genellikle yasadışı geliri gizlemek için tek primli sigorta poliçesi satın alınması şeklindedir. Ayrıca bu şirketlerin aklama için satın alınması veya kurulması da mümkündür.

Diğer bir yöntemi ise kara parayı aklayanların, basit anlatımıyla, çok büyük tutarlardaki sigorta poliçelerini alıp primler ödendikten sonra hemen iptal etmektedir. Sigorta şirketi, ceza ücretini düşerek kara para aklayanlara primleri geri öder. Böylece aklayıcı zenginliğinin kaynağını beklemeyen yasal bir sigorta geri dönüşü olduğunu iddia edebilir (Kaçar, 2004: 68).

1.4.4.19. Bankaların Kullanılması

Aklayıcılar, yasa dışı faaliyetlerden elde etmiş oldukları geliri yasal bir kaynaktan elde edilmiş gibi göstermek isterler.

Bankalar aklayıcılar tarafından çeşitli şekilde kullanılırlar. Kara para aklamada bankaların rolü, doğrudan veya dolaylı olarak organize suç örgütlerinin kontrolünde veya etkisi altında bulunan bankalardır. Bu bankalar, kara para aklama ile ilgili ulusal ve uluslararası bankacılık işlemlerini bilinçli olarak yapmaktadırlar. İkinci grup bankalar ise kara para aklamada kullanılan bankalardır. Bu bankaların organize suç örgütleri ile herhangi bir organik veya menfaat ilişkisi olmamakta ve kara para aklanmasının önlenmesine dair organizasyon, eğitim ve denetim eksikliğinin varlığı nedeniyle bilinçsiz olarak kullanılması söz sahibidir (Güner, 2003: 211).

Japonya Rusya ve Kıbrıs Rum Kesiminin de aralarında bulunduğu bazı ülkelerde, hem mevcut kara para stokunun hem de ileride yasadışı yollardan elde edilecek kara paranın aklanması işinde kullanılmak üzere satışa sunulan veya özelleştirilen özel ve kamu bankalarının satın alınması veya bankaların kurulması yoluna gidildiği bilinmektedir.

Sadece Rus mafyasının Kıbrıs'ta 5 bankası bulunmaktadır. Rusya'da, 2000'den fazla banka mafyanın kontrolündedir. Daha önce BCCI olarak bilinen banka da kara para aklaması dolayısıyla batmıştır. Japonya'da 1998 yılından sonra çıkan iki önemli krizin başlıca nedenlerinden birisi mafia bağlantılı 800 milyar dolarlık batık kredidir.

1.4.4.20. Modern Ödeme Araçlarını Kullanmak Yoluyla (İnternet Bankacılığı)

Bankalarda, elektronik transferler arttıkça kara para aklama başka bir isim daha kazanıyor. Bu yeni kavram Siber Aklamadır. Günümüz de insanlar paralarını, ödemelerini internet aracılığıyla gönderip aklıyorlar ve internette bu işi yapan banka bulunuyor. Günümüzde siber ekonominin hacmi milyon doları aşmış bulunmakta ve hızla büyümektedir. Ayrıca başta ABD olmak üzere birçok ülkede nakit para basmanın maliyetini kısma, işgücü ve zamandan tasarruf etme, kayıt altına almak amacıyla, elektronik ödeme sistemlerine büyük önem verilmiştir. İnternet üzerinden gerçekleştirilen parasal işlemler ve Smart Card'larla yapılan işlemlerle ilgili herhangi bir kayıt tutulmamaktadır. Dolayısıyla her türlü kontrol ve bildirimin dışında kalmaktadır. Tüm bunların yanında elektronik ortamda yapılan işlemleri takip için getirilen önlemleri engellemek ve resmi makamların iz sürmesini engellemek amacıyla profesyonel kara para aklayıcıları sık sık bilgisayar yazılımlarını değiştirmektedirler (Gümüşkaya, 1998: 103).

Dünya bankacılık sisteminde kullanılan elektronik kartlar ve geliştirilen yeni sistemler sayesinde ülke sınırlarıyla bağlı kalmaksızın muhtelif işlemler gerçekleştirilmektedir. Bu alanda geliştirilen en önemli ödeme sistemleri şunlardır.

- Otomatik Ödeme Cihazlarında (Bankamatikler) Kullanılan Kartlarla Yapılan ödemeler.
- Elektronik Fon Transferi Yoluyla Yapılan Ödemeler (EFT).
- Enteraktif Ödeme Sistemleri.
- Ev ve Ofis Sistemleriyle Yapılan Ödemeler.
- Alo banka Yoluyla Yapılan Ödemeler.
- Düzenli Ödeme Talimatı.
- SWIF Sistemiyle Yapılan Ödemeler.
- Değer Yüklenen Kartlar (SVC-Store Value Cards).
- Otomatik Vezne Makineler: ATM'lerle para transferi de yapmak mümkündür (Mavral, 2001: 76–77).

1.4.4.21. Oto Finans Borç Yöntemi (Loan Back)

Kara para aklamada sık sık başvurulanan bir yöntemdir. Bu yöntemde fail, off shore bankaya, serbest bölge bankasına ya da bankacılık sırrı bulunan İsviçre ve Panama gibi ülkede faaliyet gösteren bankaya kara parayı yatırmaktadır. Sonra bu paralar, çeşitli yollarla başka bir ülke bankasına plase edilerek, yurtiçi bankadan borç talep ederken teminat gösterilir. Alınan kredi ile herhangi bir (otel olabilir vs) yatırım yapabilir. Vadesinde ödenmeyen borç, teminat gösterilen kara para banka tarafından haciz olunur, aklayıcı açısından son aşama gerçekleşmiş olur. İşlemin sonunda, kara para yurt içinde finansal ya da reel sektörde yasal bir yatırım şekline dönüştürülür. Sonuçta kara para otel veya bir başka yatırım şeklinde aklanmış olarak ortaya çıkmaktadır (Yetim, 2000: 96-97).

1.4.4.22. Küçük Banknotları Büyükleriyle Değiştirmek (Refining)

Taşıma ve gizleme kolaylığı sağladığı için bu yöntem kullanılır. Uyuşturucunun perakende ticaretinin hemen hemen tamamı ABD’de 5, 10, 20, 50 ya da 100 dolarlık banknotlarla yapılmaktadır. Dolayısıyla satıcıların ellerinde küçük küpürlü milyonlarca dolar birikmekte ve bu paraların aklanmasında sorun olmaktadır. Hatta paranın ağırlığının bu parayla satın alınacak uyuşturucunun ağırlığından daha fazla olduğu, örneğin 100 dolarlık banknotun ağırlığının bu paranın alabileceği kokain miktarının ağırlığının üç katı kadar olduğu söylenebilir. Kaçakçıların ve gümrük memurlarının gümrükte parayı saymak yerine tartmak yoluna gittiği de bilinmektedir. Dolayısıyla taşıma ve gizleme zorluğundan kurtulmak için küçük banknotlar büyükleriyle değiştirilmektedirler.

Her ülkede piyasaya sürülmüş olan banknotların en yüksek değeri de aklama eğiliminde önemli olabilmektedir. ABD’de 100 dolar, Almanya’da 1.000 Euro, İngiltere’de 50 sterlin, İsviçre’de 1.000 frank, Fransa’da 500 frank, Hollanda’da 1.000 florin, Japonya’da 10.000 yen, İtalya’da 100.000 liret, Kanada’da 1.000 dolar, Avustralya’da 5.000 şilin, Suudi Arabistan’da 5.000 riyal, Kuveyt’te 20 dinar, Yunanistan’da 5.000 drahmi, İsveç’te 1.000 kron, Belçika’da 5.000 frank ve Türkiye’de ise 200 TL’dir.

Avrupa ortak para birimi olan Euro’da öngörülen en yüksek para biriminin aklama amacıyla kullanılması endişesi kara parayla mücadele eden birimleri harekete geçirmiştir. Küçük Banknotlar esas itibariyle döviz büfelerinde ya da karaborsa da büyükleriyle değiştirilir (Akar, 1997: 67); (Yetim, 2000: 90).

1.4.4.23. Nakit Değişimi veya Takas

Kara para aklayıcıları, ulusal para üzerinden elde ettikleri fonları yine farklı bir döviz alan başka aklayıcıninkiyle değiştirir. Diğer bir yol ise, kara parayla alınan taşınır ya da taşınmazların karşılıklı takas edilmesidir. Pezonun dolara çevrilmesi veya yatla uçağın değiştirilmesi bu yolla yapılan aklamaya örnek verilebilir (Yetim, 2000: 86).

1.4.4.24. Yeraltı Bankacılık Sistem Yoluyla (Alternatif Bankacılık)

Yeraltı bankacılığı, paralel bankacılık, kayıt dışı bankacılık veya alternatif bankacılık olarak bilinen yasa dışı bankacılık faaliyetler yoluyla kara para aklanması yoğun olarak yapılmaktadır.

Alternatif bankacılığın amacı; vergi fon ve munzam karşılık gibi yasal yükümlülüklerden, kambiyo kontrollerinden, parayı fizik olarak taşıma zorunluluğundan ve bunun risklerinden kurtulmaktır. Alternatif bankacılıkta yapılan işlemler, vergi, fon ve munzam karşılık gibi yasal yükümlülüklerden ve kambiyo kontrollerinden kurtulmak için gerçekleştirilen işlemlerdir.

Alternatif bankacılığa başvurulmasının iktisadi nedeni, yapılan işlemlerin yasal bankacılığa kıyasla genelde kayıt dışı olması daha ucuz, güvenilir ve hızlı olmasından kaynaklanmaktadır. Ekonomik ilişkiler tarihinin oldukça geriye gittiği, sermaye hareketlerini belli bir dengeye oturtmuş ya da kambiyo kontrolü uygulayan ülkelerde bu tür bankacılığa başvurulmaktadır. Vietnam’da hala banka yoktur. Örneğin, Japon yer altı bankacılığı mafya tarafından kullanılan büyük bir organizasyondur. Esas itibariyle bu yöntem uyuşturucu gibi yasadışı faaliyetlerden elde edilen kara paranın aklanmasında kullanılır.

Kamu otoritesi açısından önemli olan, alternatif bankacılık sonucunda elde edilen gelirin yasal olup olmadığı ve vergisinin ödenip ödenmediğidir. Bu bağlamda, gelir

açısından üç durum söz konusudur; Vergi beyannamesine dahil edilen gelir, vergi beyannamesine dahil olmayan yasal gelir ve yasa dışı gelir. İlk iki durumda müdahale etmeyebilen Devlet üçüncü durumda yasa dışı faaliyeti yok etmek zorundadır. Asya’da doğduğu söylenen alternatif bankacılık tarihsel perspektif itibariyle dört çeşit uygulama tarzında faaliyet göstermiştir (Yetim, 2000: 83).

1.4.4.24.1. Hawala (Hundi) Güven

Nakit para fiziki olarak, değer ise çeşitli yollarla transfer edilmektedir. İşlemler sözlü anlaşmalara ve güvene dayalı olarak belgesiz bir ortamda gerçekleştirilir. Akde vefa esas, edimi ifasızlık istisnaidir.

Hawala sistemi, paranın Hawala bankerine verilmesi ile başlamaktadır. Hiçbir kayıt yoktur. Kayıt varsa bile bunlar yetkilileri yanıltmaya yönelik çarpıtılmış kayıtlardır. Sistem çok hızlı işlemekte, ardında çok sınırlı ve çarpıcı izler (kayıtlar) bırakmakta ve geleneksel bankacılık sistemine göre çok yüksek kazanç sağlamaktadır.

Hawala işlemi geleneksel bankacılık metodu ile yapılmamaktadır. Para havale edecek kişi parasını bankere teslim etmekte, parayı teslim alan banker paranın gideceği ülkede Hawala bankerini iletişim cihazları ile arayarak parayı alacak olan kişiye ödeme yapılması talimatını şifreli olarak vermektedir.

Hawala, esas olarak kara paranın dünya çevresinde hareketini sağlayan sıra dışı bir uluslararası sistemdir. Hiçbir dış denetime, kontrole veya teftişe tabi değildir. Şüpheli görülmeyecek şekilde yaygındır ve suçluluğun büyümesi ve ulusal hükümetlerin ekonomik istikrarının bozulmasına yol açar. Müşterilerin kimliklerinin gizliliği konusunda garanti veren bu sistemin yasa uygulayıcı birimler tarafından kontrol ve teftişi zor olmasına rağmen zayıf yönü de vardır (Çelik, Koçağra, Güler, 2000: 83-88).

Bu zayıf yön, işlemin gün ışığına çıktığı nokta yani geleneksel bankacılık sistemine girdiği noktadır. Bunun başlıca iki sebebi vardır; diğer bankerlerle arasındaki hesapları kapatmak ve farklı para birimlerinin farklı ülkelerdeki kur farklılıklarından yararlanarak arbitraj geliri elde etmek işte, bu sistemin kara parada kullanılması ile mücadele etmek için yasa uygulayıcı birimlerin tek şansı Hawala sisteminin bu zayıf anının yakalamasıdır.

Hawala'nın kara para aklamada kullanılmasının önlenmesi konusunda en önemli rolü oynayacak olan birimler bankalardır. Banka personeli bu konuda eğitilmeli ve bu sistemi tanımalıdır. Bankalar bu sistem konusunda eğitilebilirse kara para su yüzüne çıktığı zaman bunu fark etme, bünyesinde suç için sınırsız bir potansiyel barındıran sinsi organizmanın büyümesini önlemede etkin bir rol alma şansına sahip olacaklardır (Güner, 2003: 229-230).

1.4.4.24.2. Fei Ch'ien: Uçan Para

Yer altı bankacılığının bu türünde, para ve mal taşınmaksızın ticari işlemler yapılmaktadır. İşlemlerde para yerine malı temsil eden çeşitli belgeler kullanılmaktadır.

1.4.4.24.3. Hui: Ödünç

Sistem sadece kayıt dışı üyelerine açıktır. Bir tür tezgah üzeri pazarı (Over the Counter) vardır. Ödünç arz ve talebi, fiyat ve zaman önceliği esasına göre karşılanmaktadır. Bir anlamda Ricardo analizindeki yardımlama süresi veya Borsadaki "Open Outary" uygulaması söz konusudur.

1.4.4.24.4. Chit-Chop Shop: İşaret

Alınan anapara karşılığında verilen makbuz para yerine geçmektedir. Makbuz sisteme dahil olan yurtiçi veya yurtdışı bankaya ibraz edildiğinde, karşılığında para ödenmektedir (Yetim, 2000: 84).

1.4.4.25. Borç Ödeme

Bu yöntem kullanılırken sahte borç ve alacak ilişkisinin yaratılması suretiyle aklama yapılmaktadır. Bu yöntemde hayali bir borç alacak ilişkisi çerçevesinde borç örneğin senede bağlanmakta ve daha sonra da tahsilat yapılmaktadır. Bono, poliçe ve çek bu konuda yaygın olarak kullanılabilir. Bu yöntemde hayali bir borç alacak ilişkisi çerçevesinde borç örneğin senede bağlanmakta ve daha sonra da tahsilat yapılmaktadır. Bono, poliçe ve çek bu konuda yaygın olarak kullanılabilir.

1.4.4.26. Finans Kurumları Cari ve Katılma Hesapları ve Diğer İşlemler

Bazı ülkelerde farklı esaslara göre bankacılık yapan finans kurumları sermayelerine ilaveten yurt içinden ve dışından özel cari hesaplar ile kâr ve zarara katılma hakkı veren hesaplar yoluyla fon toplayıp ekonomiye fon tahsis etmek amacıyla faaliyet göstermektedirler. Topladıkları fonları her türlü zirai, ticari faaliyetlerin ve hizmetlerin finansmanında, ortak yatırımlarda, yurtdışı teminat mektubu verilmesinde, ihracatın ve ithalatın finansmanında yatırımlara ilişkin ekipmanların temin edilip, firmalara taksitle satılması veya kiralanması için kullanan bu kurumlar başka kurumlar üzerinden kredi kartı ve bağlantılı işlemleri de yürütmektedir. Bu kuruluşların topladıkları cari ve katılma hesapları mevduat niteliğindedir. Yasa dışı yollarla elde edilen fonların bu kurumlar eliyle ve üzerinden aktarılması söz konusu olabileceği gibi, bu kuruluşların satın alınması veya kuruluşu yoluyla da aklama yapılabilir (Yetim, 2000: 93–94).

1.4.4.27. Fiduciary (Karşılıklı veya İnanca Dayalı) İşlemlerle

Bankacılık sektöründe, yasal yükümlülükleri dolanmak veya vergi avantajını sağlamak amaçlarıyla yapılan bu işlemler aklama için uygun bir zemin sağlamaktadır. Bu işlemlerde çok sayıda kurum kullanılmak suretiyle iz sürülmesi imkanı ortadan kaldırılabilir. İşlem uluslararası düzeyde gerçekleştiğinden genelde ülke içi kurumlara yasal düzenlemelerin uygulanması söz konusu olmamaktadır.

İnançlı sözleşme olarak da bilinen bu işlemler yoluyla farklı ülkelerde faaliyet gösteren bankalar arasında karşılıklı depolar yapılmakta böylece her iki kurumun bilançosunun aktif ve pasifi şişmektedir. Bu işlemler kredi, mevduat, menkul kıymetler ve türev ürünler ile bazı bilanço dışı kalemler üzerinden gerçekleştirilmektedir (Yetim, 2000: 94).

1.4.4.28. Fiktif veya Yanlış İsimle Hesap Açma

Bu yöntemde dikkat çekmemek ve sağlıklı bir inceleme yapılmasına mani olmak amacıyla işlem tamamen fiktif yani kurmaca ya da başka birisinin ismi kullanılarak yapılmaktadır. Birden fazla kişinin isminin kullanılması da söz konusu olabilmektedir.

Hesap açılması esnasında, finansal kuruluşun işbirliği gerekebileceği gibi işlem sırasında bilgileri saklamada gerekli asgari özenin gösterilmesi veya ilgili kurumun yanıltması olasılığı da söz konusudur. Amaç hem dikkat çekmemek, hem de sağlıklı, inceleme yapılmasını engelleyerek iz sürümünü zorlaştırmaktır. Finansal kuruluşların kara paranın aklandığına ilişkin ipuçlarını ve göstergeleri tespit edebilmeleri için, sadece görünen müşteriye ait bilgileri değil bu müşteriye kullanan asıl faili de bilmeleri gerekebilir (İpek, 2000: 21).

1.4.4.29. Uydu Satın Alınması

Hem ticaret yapmak hem de polis tarafından dinleme ihtimalini dışlamak veya kanun önünde meşru görünmeyi kolaylaştırmak için mafya örgütleri uydu alma yoluna giderler (Yetim, 2000: 87).

1.4.4.30. Çek Kullanımı Yoluyla

Ödeme aracı olan çek; ihraç veya keşide edilerek, devredilerek ya da seyahat çeki düzeltilerek kara para aklanabilir. Bu yöntemde kullanılan araçlar; Seyahat çekleri, Euro Çek, Uluslararası para havalesi, Banka Çekleri, Şahıs Çekleri, Draft, Çek Kart ve Smart Çek Kart olarak sayılabilir (Akar, 1998: 35).

1.4.4.31. Para Piyasası Araçlarına Yatırım

Nakdi ve gayri nakdi kredi, back to back kredi, repo ve ters repo, swap, forward, futures, opsiyon ve melez ürünler, mevduat sertifikası ve mevduatı, akreditif, kredili mevduat hesabı, kredi kartı nakit kullanımı, tüketici kredileri, teminat mektubu, kefalet, ciro, banka kabulü, aval, factoring, forfaiting, prefinansman, post finansman, vadeli aktif alış veya satışları gibi para piyasası araçlarına yatırılmak veya bu araçların kullanılması, sunulması ve ihracı işiyle iştigal etmek suretiyle kara para aklanabilmektedir.

1.4.4.32. Sermaye Piyasası Araçlarına Yatırım

Hisse senetleri, kar zarar ortaklık belgeleri, banka bonoları, banka garantili bonolar, aracılık yüklenimi, gelir ortaklığı senetleri, finansman bonoları, menkul kıymet yatırım fonları katılma belgeleri, varlığa dayalı menkul kıymetler, gayrimenkul yatırım ortaklıkları katılma belgeleri ve risk sermayesi katılımı gibi araçlar satın alınarak veya bu araçların kullanılması, sunulması ve ihracı işiyle uğraşmak suretiyle kara para aklanması mümkün olmaktadır.

1.4.4.33. Leasing (Kiralama)

Ana faaliyetleri kiralama işleri olan leasing şirketlerinin sundukları hizmetler yoluyla veya bu şirketler üzerinden de aklama yapılabilmektedir. Aynı zamanda aklayıcıların bu şirketleri kurmaları veya satın almaları da mümkündür (Yetim, 2000: 92-93).

1.4.4.34. Taksitli ve Kapıdan Satış Yoluyla

Taksitli ve kapıdan satışlar sıkı denetime tabi olmadıklarından, kara parayla alınan malların satışıyla hem kar elde edilmekte hem de aklama yapılmaktadır. Ayrıca satışa sunulan miktarın üzerinde mal satıldığıının beyan edilmesi de mümkündür.

1.4.4.35. Seyahat Şirketleri ve Turistler Yoluyla

Çok sayıda turistin belli tutardaki kara parayla yurt dışına gönderilmesi, yurda para sokulması veya bu kişiler lehine ödeme araçları düzenlenmesi suretiyle bu kişiler ve şirketler yoluyla kara para aklanabilir. Bu firmaların bizzat kara para elde edenlerce işletilmesi de mümkündür. Ülkemizde seyahat acentelerinin karıştığı herhangi bir kara para ya da aklama olayına rastlanmamıştır (Yetim, 2000: 109-110).

1.4.4.36. Her Türlü Nakit Avansı, Gayrimenkul ve Lüks Malların Alımı ve Satımı

Aklayıcıların yasa dışı yollarla elde ettikleri geliri, nakit formundan çıkarmak için; yat, otomobil, uçak, helikopter, lüks daireler, villa ve çiftlik gibi malları satın almaktadırlar. Lüks malların tercih edilmesinin nedenleri, bunların nakde göre daha az dikkat çekmeleri, yüksek standartlı bir yaşam sağlama imkanı vermeleri ve yasadışı gelirin kaynağından uzaklaştırılması olarak sayılabilir.

Bu işlem sonucunda elde edilen lüks aktiflerin başka bir yerde veya ülkede satılmasıyla, kara para yasa dışı kaynağı arasındaki illiyet bağı iyice zayıflamaktadır. Sadece tek bir olumsuz yönü olmakta o da; herhangi bir nedenle lüks mal halinde iken kaynağın kara para olduğunun tespiti halinde, malın müsadere edilmesidir.

Kara para ile alınan taşınır ya da taşınmaz karşılıklı olarak değiştirilebilmektedir. Örneğin, yatla uçağın değiştirilmesi gibi yollarla kara para aklanabilmektedir (Güner, 2003: 256).

1.4.4.37. Hileli Alım

Gayrimenkulün piyasa fiyatının oldukça altında alınıp, farkın kayıt dışı olarak ödenmesi daha sonra da taşınmazın piyasa fiyatından satılması da yaygın olarak kullanılan aklama yöntemidir.

1.4.4.38. Paralel Kredi

Aklayıcıların karşılıklı olarak birbirlerine kredi açmaları suretiyle yasa dışı fonlarına meşruiyet kazandırmaları da mümkündür. Bankacılık sektöründe back-to-back kredi olarak adlandırılan bu işlemde tarafların her ikisi veya en az birisi aklayıcı olabilmektedir. İz sürülmesini ve kaynağın tespitini zorlaştırmak amacıyla aklayıcıların bu işlemleri özellikle yurtdışındaki başka kurumlar üzerinden dolaştırmaları da mümkündür (Yetim, 2000: 90-91).

1.4.4.39. Mesleki İlgı

Son zamanlarda ilginin gittikçe arttığı bir yöntem olarak mesleki ilgi karşımıza çıkmaktadır. İlgili kategoriler, hukuki ve mali meslek gruplarından oluşmaktadır. Özellikle, avukatların, usul kanunlarından kaynaklanan bilgi ve belgeyi görme ve inceleme, hatta bazı bilgileri isteme yetkileri olduğu için, yasadışı transferleri kolaylaştırmak üzere, off-shore şirketleri dâhil, ideal bir grup oldukları sanılmaktadır. Ancak, birçok meslek kuruluşu, dürüstlüğün sağlanmasını garanti etmektedir.

Bu yöntem, avukatın müşterisinin hesabına, değışik ve düşük tutarlarda olmak üzere, nakit para yatırılması ve daha sonra toplam bakiye tutarını gayrimenkul almak için kullanmasını kapsamaktadır.

Yolsuzluğun bu sektöre etkisi, göz ardı edilemez. Modern iş çevrelerinde bu etki salgın bir hastalıktır ve kara para aklamayla yakın bağlantısı bulunmaktadır (Kaçar, 2004: 68–69).

1.4.4.40. Nijerya Mektupları

Bu yöntem ön ödeme dolandırıcılığı olup masum insanlar dolandırılmaktadır. Genellikle Nijerya, Güney Afrika Cumhuriyeti ve Kango gibi ülkelerde faaliyet gösteren organize suç örgütleri bu yöntemi kullanmaktadırlar. Dolandırıcılık kişiyle irtibat kurmak amacıyla önce hedeflenen gerçek veya tüzel kişiye faks ya da mektup gönderilir.

Mektup ya da faksta, Nijerya’da yerleşik üst düzey hükümet görevlilerinden olduğu belirtilerek iş teklif edilir. Yapılan teklif ve açıklamalar, hedeflenen kişinin (mağdurun) hırsına hitap eder. Mağdura banka hesabını kullandığı için, transfer edilen paranın % 25-30’u arasında komisyon olarak para verilmesi teklif edilir.

Hedeflenen kişinin bu teklife ilgi duyması halinde, bu kişiden imzalanmış kâğıtlar, boş faturalar, telefon ve faks numaraları ve özellikle banka hesabının detaylarını içeren belgeler istenir. İstenen belgelerin, paranın transferi için gerekli olduğu belirtilir.

Bu aşamalar geçildikten sonra, para mağdurdan değişik şekillerde elde edilmektedir. Bunlardan bazıları şunlardır.

- Mağdurdan belli bir banka hesabına, Nijerya’da bulunan diğer taraflara verilecek rüşvet ve işlemlerin tamamlanmasını sağlamada oluşabilecek tüm harcamaların da dahil olduğu miktarı yatırması istenir.

- Belirlenmiş olan miktar bir kez ödendikten sonra, bu kez daha fazla miktarın ödenmesini zorunlu kılacak “karışıklıklar” ortaya çıktığı belirtilerek yeniden para yatırılması istenir.

- Detayların konuşulacağı bahanesi ile Mağdur Nijerya’ya davet edilir. Mağdur Nijerya’ya geldiğinde, pasaportuna el konulur ve kendisinden ilave paralar istenir ve gerekli ödemeler yapılana kadar mağdur rehin tutulur.

- Önceden alınan imzalı ve antetli kağıtlar ile mağdura ait banka bilgileri kullanılarak, mağdur hesabından para transferi yapılır.

- Bankada bulunan paranın transferi sağlandıktan sonra, bankada görevli olduğunu iddia eden bir memur tarafından mağdur aranarak, transfer edilen ve nerede olduğu bilinmeyen paranın bulunabilmesi için kendisine yardımda bulunabileceğini söylenerek mağdurdan ilave paralar talep edilir.

Bir kişi böyle bir şeyin olabileceğini ve mağdur duruma düşebileceğini düşünemeyebilirler. Ancak insanların düştüğü bu istismarcı durum nedeniyle, bazı ülkeler “Nijerya Mektupları” ile ilgili özel birimler oluşturmak zorunda kalmışlardır. Mağdurların çoğu, kendilerine sorun çıkartabileceğini düşündüğü bu durumu ilgili yerlere bildirmediğinden olayların kapsamını örnekleyebilecek çok fazla somut veri bulamamaktadır (Kaçar, 2004: 76-78).

1.4.4.41. Broker Borsalar (Aracı Bürolar)

Bunlar aracılığıyla borsa senedi olarak veya bir broker işbirliğiyle bono satın alınarak, kanunsuz paraya kanuni bir çehre kazandırılabilir. Ayrıca kara para mevduatı adı altında saklanabilir. Parayı yurtdışına çıkarırken, elindeki borsa belgesi kanuni dayanağı temsil eder (İpek, 1998: 33).

1.4.4.42. Çek Tahsildarı Kullanılması

Bu yöntemde uyuşturucu kaçakçısı örneğin 50 bin dolarlık çeki, herhangi bir kurumda çek tahsildarı olarak çalışan arkadaşına verir. Bir çek tahsildarının elinde yüksek miktarda para bulundurması dikkat çekmediğinden ve günlük işlemler için sık sık bankaya gitmesi gerektiğinden yararlanarak uyuşturucu satıcısının kara parasını sisteme dahil eder. Burada çek tahsildarının cebine 50 bin dolardan 10 bin dolar girer.

1.4.4.43. Karaborsa

Liberalleşmenin tamamlanamadığı, özellikle ülkeden döviz çıkışı üzerinde ciddi sınırlamalar olan ülkelerde dövizle ilgili karaborsa piyasası oluşur (Tahtakale örnek verilebilir). Bu piyasalarda caddelerde açıktan açığa dolar satılması ve alınması yaygın, hatta yasaldır.

Bu ülkelerde bu işi yapanlar, uyuşturucu kaçakçısından dolar alıp, bunları meşru işadamlarına veya karlarını veya tasarruflarını dolara çevirecek bu dolarları bir başka ülkede mevduat hesaplarına yatırmak isteyenlere satmaktadırlar (İpek, 1998: 33-35).

1.4.4.44. Portföy Yönetim Şirketi Kurma

Elinde yüklü miktarda kara para olan aklayıcı, önce bir portföy yönetim şirketi kurmakta ve elindeki kara parayı çok sayıda insan adına bu şirketin portföyüne katmaktadır. Aynı işlem yatırım ortaklıkları için de yapılabilmektedir. Yerine göre, kurulan portföy yönetim şirketi veya yatırım ortaklığı kapatılarak piyasada faaliyet gösteren diğer portföy yönetim şirketlerine, yatırım fonlarına veya yatırım ortaklıklarına girilmektedir. Kapatılan bir fon veya portföy yönetim şirketinin parasının bu şekilde transferi şüphe uyandırmamaktadır. Böylece eldeki kara para mali sisteme entegre edilmiş olmaktadır (Mavral, 2001: 77).

Aşağıda aklama yöntemleri ve bunların mahkeme safhasına gelmiş dava sayıları bulunmaktadır.

<u>Aklama Metodu</u>	<u>Dava Sayısı</u>
- Altın, Tablo, Sanat, Otomobil, Uçak Alımı	8
- Şahsi Alışveriş, Yurtdışı Seyahat	7
- Yabancı Ülkede Gayrimenkul	6
- Gayrimenkul	6
- Kıyı Bankalarına Transfer	6
- Yabancı Banka Hesabı	5
- Restoran, Bar, Seyahat Acentesi	4
- Yabancı Yatırım	4
- Yerel ve Yabancı Hayali Şirket	3
- Mahalli Banka ve Mevduat Hesabı	2
- Döviz Satın Alma	2
- Yabancı Çek, Posta Havalesi	2
- İhraç veya Satmak için Eşya Alma	1

Kara para aklama yöntemlerinin belli başlılarına yukarıda yer verilmiştir. Bu yöntemlere onlarca hatta yüzlerce ekleyebiliriz. Daha önce dediğimiz gibi kara para aklama insanın hayal gücü ile sınırlıdır.

1.4.5. Kara Para Aklamada Kullanılan Kurumlar

- Bankalar
- Özel finans kurumları
- Faktöring ve forfaiting şirketleri
- Tüketici finansman şirketleri
- Sermaye piyasası aracı kurumları
- Portföy yönetim şirketleri
- Yatırım fonları
- Yatırım ortaklıkları
- Bankalar dışında asıl faaliyeti kredi kartı ihraç etmek olan kurumlar

- Kıymetli madenler borsası aracı kuruluşları
- Kıymetli maden, taş veya mücevherlerin alım satımı yapanlar
- Kambiyo mevzuatında belirtilen yetkili müesseseler
- Posta işletmesi genel müdürlüğü dahil her türlü posta ve kargo şirketleri
- Finansal kiralama şirketleri
- Ticaret amacıyla gayrimenkul alım satımı ile uğraşanları veya buna aracılık edenler
- Talih oyunları salon işletmeciliği yapanlar
- İş makineleri dâhil her türlü deniz, hava ve kara nakil vasıtalarının alım satımı ile uğraşanlar
- Tarihi eser, antika, sanat eseri koleksiyoncuları ve alım satımı ile uğraşanlar veya bunların müzayedeciliğini yapanlar
- Spor kulüpleri
- Galeriler (Ergül, 1998: 56).

1.5. KARA PARANIN KAYIT DIŞI EKONOMİ İLE İLİŞKİSİ

1.5.1. Kayıt Dışı Ekonomi Kavramı

Kayıt dışı ekonomi günümüzde çeşitli kavramlarla ifade edilmektedir. Yer altı ekonomisi, kara para, vergilendirilmeyen ekonomi, paralel ekonomi, gibi kavramlar kayıt dışı ekonominin açıklanmasında kullanılmaktadır.

Günümüzde kayıt dışı ekonomi ile kara para kavramı eş tutulmakta, kayıt dışı ekonominin aynı zamanda kara para anlamına geldiği düşünülmele beraber, kayıt dışı ekonomi kara parayı kapsamına almakta, kara para kapsamına giren her şey ise kayıt dışı olarak tanımlanamamaktadır (Akar, 1998: 8).

Kayıt dışı ekonomi, kara para ekonomisi ile vergi dışı bırakılmış ekonominin toplamından oluşur. Kayıt dışı ekonomi, özellikle vergi, istihdam ve yasadışı faaliyetler gibi çok sayıda alanla ilgilidir. Türkiye’de bir yandan hızla artan nüfus ve göç, öte yandan üretim sırasında ortaya çıkan oluşumlar, kayıt dışı ekonominin gelişmesini desteklemiştir (Güner, 2003: 21).

Tablo 1.1. Kayıt Dışı Ekonominin Büyüklüğü-Batı Avrupa Ülkeleri ve ABD
Örneği

Ülkeler	1960	1995
İsveç	% 2	% 16
Danimarka	% 4,5	% 17,5
Norveç	% 1,5	% 18
Almanya	% 2	% 13,2
ABD	% 3,5	% 9,5
Avusturya	% 0,5	% 7
İsviçre	% 1	% 6,7

Kaynak: Schneider ve Enste (1998)

Tabloya göre kayıt dışı ekonomi bu ülkelerde çok büyük oranlarda artmıştır. Bu durum hızlı nüfus artışı ve kentleşme gibi etkenler nedeniyle kamu denetim mekanizmalarının etkinliğini yitirmesinden kaynaklanmaktadır.

Resmi makamların bilgisi dahilinde gerçekleştirilmeyen yasal veya yasa dışı faaliyetler sonucu elde edilen haksız gelirler, kayıt dışı ekonomiye konu olduğu gibi, resmi makamların bilgisi haricinde elde edilen haksız gelirler, kayıt dışı ekonomiye konu olduğu gibi, resmi makamların bilgisi haricinde elde edilen kara para da kayıt dışı ekonomiye konu olmaktadır (Bakkal, 2007: 6).

Son yıllarda kayıt dışı ekonominin birçok tanımı yapılmıştır.

Kayıt dışı ekonomi, kayıt altına alınmamış ekonomi kesimini ifade eden bir terimdir; genel anlamıyla, resmi kayıtlara girmeyen ve belgelendirilmeyen, yani milli muhasebe kayıtlarında görülmeyen, GSMH büyüklüklerine yansımayan tüm faaliyetler olarak nitelendirilir. Bir başka ifadeyle, kayıt dışı ekonomi, ekonomik faaliyetlerin belgeye dayandırılmaması ya da içeriği gerçeği yansıtmayan belgelerle gerçekleştirilecek resmi kurumların bilgisi dışına taşınmasıdır (Kırbaş, 1994: 4).

Kayıt dışı ekonomi “Ya hiç belgeye bağlanmayarak ya da içeriği yansıtmayan belgelerle, gerçekleştirilen ekonomik olayın devletten ve işletme ile ilgili öteki

kişilerden tamamen ya da kısmen gizlenerek, kayıtlı ekonominin dışına taşınmasıdır.” (Altuğ, 1994: 5).

Kayıt dışı ekonomiye “vergilenmemiş kazançtır” denmektedir. Vergi ve diğer yasalarla vergi dışı bırakılmış kazancı da bu kapsama dâhil etmektedir.

Başka bir tanımda ise kayıt dışı ekonomi “Bilinen istatistikî yöntemlerine göre tahmin edilemeyen ve GSMH hesaplamaları elde etmede kullanılmayan gelir yaratıcı ekonomik faaliyetlerin tümü” olarak tanımlanır.

Yukarıdaki tanımlara baktığımızda, kayıt dışı ekonomiyi yasal, fakat kayda alınmamış faaliyetlerin oluşturduğu, kara parayı da yasa dışı faaliyetlerin oluşturduğu görülmektedir (Mavral, 1998: 37–38).

Kayıt dışı ekonomi, yasal olmayan ekonomik faaliyetler ile yasal faaliyetlerden meydana gelmektedir. Fakat bu yasal faaliyetlerden kastedilen, kayıtlara geçirilmeksizin ve dolayısıyla vergiden ya da mükellefiyetlerden kaçmak amacıyla kısmen veya tamamen kayıt dışı bırakılan faaliyetlerdir (Kılıçtaroğlu, 1997: 4).

Kayıt dışı ekonomik faaliyetler iki ana bölümde ele alınmaktadır.

1) Kayıt dışı ekonomi; Ekonomiyi düzenleyen yasalara ve yönetmeliklere aykırı olarak gerçekleştirilen, belgeye bağlanmamış, kanuni defterlere işlenmemiş ekonomik işlemler (faturasız satışlar, sigortasız işçi çalıştırılması, gecekondü yapımı, işportacılık vb.).

2) Yeraltı ekonomisi; kamu düzenini korumak için getirilen yasalara ve yönetmeliklere aykırı olarak gerçekleştirilen ve belgeye bağlanması adetten olmayan hem kayıt dışı hem de yasadışı ekonomik faaliyetler (kaçakçılık, uyuşturucu ticareti, dolandırıcılık, yolsuzluk, yasadışı kumar, fahişelik).

Kayıt dışı ekonomi kavramını incelemede kayıt dışılığı konu olan faaliyetin yasal ya da yasadışı olması ön plana çıkmaktadır. Bu noktadan yola çıkarak yapılacak incelemede ise kayıt dışı ekonomiyi yer altı ekonomisi ve enformel ekonomi olarak ikiye ayırabiliriz.

Enformel ekonomi gerçekleştirilen yasal faaliyetler sonucu elde edilen ancak, gerek hukuki boşluklardan yararlanarak, gerekse denetim mekanizmaları ile idari kurumların yetersizliği ve diğer faktörlerin etkisiyle kayıt düzeni ve beyan dışında

tutulan vergilendirilmemiş kazançlar ve bu kazançların tekrar ekonomik faaliyetlerde kullanılması sonucu elde edilen vergi dışı gelirlerden oluşan büyüklüktür. Kısaca; yasal olmakla beraber kayıt dışı olan ekonomik faaliyetlerden oluşmaktadır (Mavral, 2001: 171).

Yer altı ekonomisi ise kayıt altına alınmamış yasa dışı ekonomik faaliyetlerden oluşmaktadır. Bir başka deyişle, yer altı ekonomisini oluşturan faaliyetler yasalarla yasaklanmış faaliyetlerdir. Örnek olarak, uyuşturucu ticareti, kaçakçılık, mafya, kalpazanlık, rüşvet, hırsızlık gibi faaliyetler sayılabilir (TOBB, 2005: 35-45).

Kayıt dışı ekonomi olgusunun evrensel bir olgu olduğu, hemen hemen tüm ülkelerde ortaya çıktığı bilinmektedir. Kayıt dışı ekonominin gelişmiş ülkelerde % 10'lar gelişmekte olan ülkelere ise % 20'ler oranında seyrettiği söylenebilir. Bangladeş ve Hindistan gibi ülkelere bu oranın % 600'lere kadar vardığı söylenmektedir.

Yapılan araştırmalara göre; 1995 yılı itibariyle Türkiye'nin GSMH' SI 150 milyar dolar iken, milli gelir, gerçekte 400 milyar dolara yaklaşmıştır. Buradaki 250 milyar dolarlık fark kayıt dışıdır.

Türkiye'de kayıt dışı ekonomik faaliyetlerin en yoğun olduğu sektörler; inşaat, altın ve döviz sektörü, otelcilik turizm, eğlence sektörü, mankenlik, özel ulaştırmacılık, esnaf ve küçük işletmecilik (terzi, berber) konfeksiyon ve kimya sanayileri sayılabilir (Güner, 2003: 25).

Çeşitli kaynaklara göre vergilendirilmemiş ekonomi, gizli ekonomi, düzensiz ekonomi, gayri meşru ekonomi olarak adlandırılan kayıt dışı ekonominin özellikleri şunlardır.

- İster yasal ister yasa dışı olsun kayıt dışı ekonomi meşru otoriteye beyan edilmeyen, haber verilmeyen ekonomidir.
- Beyan edilen ve kayıtlı olan ekonomiyi tetkik etmekteki faaliyetlerin kullanıldığı ekonomidir.
- Kayıt dışı ekonomide işsizlik oranları, fiyat istikrarı vb. finansal ölçütleri bulunmayan ekonomidir.
- Kayıt dışı ekonomi GSMH hesaplanırken kullanılmaz ve denetlenemez.

Yapılan bu açıklamalara örnek olarak; faturasız satışlar, sigortasız işçi çalıştırmak, kaçak elektrik kullanımı, seyyar satıcılık kayıt dışı ekonomi örnekleri olarak verilebilir.

1.5.2. Kayıt Dışı Ekonominin Nedenleri

Ülkelerin gelişmişlik düzeyi ile ilişkilendirilecek yapısal nedenler yanında, uygulanan ekonomik ve mali politikalar ile kamu bürokrasisi de kayıt dışı ekonominin oluşmasına neden olmaktadır (Ağbal, 2002: 41).

Kayıt dışı ekonomiyi besleyen en önemli unsurlardan birisi enflasyondur. İşletmeci enflasyonun etkisinden korunmak için ürünün fiyatını istediği gibi artıramayacağından dolayı, fiyat makul düzeyde tutup, kayıt dışı üretim yapacaktır. Kayıt dışı ekonominin bireysel nedenleri, yasal nedenleri ve diğer nedenleri olarak sayabileceğimiz bir sürü nedeni bulunmaktadır.

Sıkça nedenleri şu şekilde sıralanabilir:

- Maliyetleri düşürme arzusu,
- Vergi sisteminin karmaşık oluşu –adil olmaması- vergi oranlarının yüksek olması-vergi dairelerinin etkin çalışmaması,
- Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde hayat standartlarının çok düşük olması ve gelir dağılımının bozuk olması nedeniyle insanların ikinci bir işe ihtiyaç duymaları,
- İnsanların daha fazla kazanmak amacıyla vergi kaçırma isteğinin olması,
- Sendikaların yüksek ücret talep etmeleri,
- Çocuk işçi çalıştırılması,
- Yönetici konumunda olanların yolsuzluk yapmaları,
- Özellikle merkezi denetimin bulunduğu alanlarda arz ve talebin dengede olmaması,
- Götürü usulü vergilendirme,
- Hane içerisinde iktisadi faaliyet göstermenin yaygın olduğu ekonomilerde yoğun olan küçük işletmelerin denetlenmesinin güç olması,

- Yasalara ters düşmesine rağmen, rüşvet vererek sağlanan ekonomik faaliyetler,
- Kaçakçılık suçunun yoruma açık olması nedeniyle; hapis cezası uygulanmaması,
- Vergi kaçırmanın topluma karşı işlenmiş suç olarak sayılmaması.

Kayıt dışı ekonomiyi yaratan en önemli etken, vergileme sisteminden kaynaklanmaktadır. Vergi sistemine iktisadi ve sosyal sorunlara uygun bir yapı kazandırılmadıkça, kayıt dışı ekonomiyle mücadele etmek mümkün olmayacaktır (Güner, 2003: 27-28).

Bir ülkedeki ekonomik faaliyet hacmi, kayıtlı ve kayıt dışı ekonomik faaliyetlerin toplamından oluşur. Ekonomi bir bütündür. Kayıt dışı ekonomi büyüdükçe kayıtlı ekonomi küçülür. Ancak, toplam ekonomik faaliyet içinde illegal yollardan sağlanan kaynaklar mevcuttur. Kara para denen bu kaynaklar, kayıt dışı ekonomi içinde bulunduğu gibi, aklanması amacıyla kayıtlı ekonomi içine sokulan kısımları da vardır (Altuğ, 1999: 2).

1.5.3. Kayıt Dışı Ekonomi ile Kara Para Arasındaki Farklar

1. Kayıt dışında tutulan ekonomik büyüklüklerin kaynağı nitelik olarak herkesin gözü önünde yapılan yasal faaliyetlerden oluştuğu halde, kara para denen büyüklüklerin kaynağı tamamen suç sayılan ve gizlenen fiillerden oluşur. Kayıt dışı ekonomiyi gerçekleştirenlerin tespiti halinde ilgililer sadece vergi cezalarıyla cezalandırılırlar ama kara parayı elde edenlerin tespitinde vergi cezalarından ayrı olarak, ihlal ettikleri kanunlarda sayılan hapis ve para cezalarıyla hatta elde ettikleri bütün gelirler müsadere edilmektedir.

2. Kayıt dışı ekonomide işlemlerin tamamı veya bir kısmı herhangi bir resmi kayda tabi tutulmamakta ve kanuni belgelerle belgelendirilmemektedir. Kara para ise gayri meşru kaynağı gizlenmek amacıyla, farklı ekonomik işlemlere tabi tutulmakta, değişik alanlarda resmi kayıtlara sokulmakta ve kanuni belgelere dayandırılmaktadır. Örneğin bu paraya ev, araba, fabrika, banka satın alınmakta ve bu işlemler resmi belgelere dayandırılmaktadır.

3. Ekonomik işlemlerini kayıt dışı ekonomi kapsamında tutanların amacı, vergi ve diğer sosyal güvenlik ödemelerinden kaçınmak olduğu halde, kara para elde edenlerin

amacı kara para aklanması ve bu parayı ekonomik sisteme dahil etmektir. Kara para aklayıcıları kara parayı finansal sisteme entegre ettikten sonra vergi gibi ödemeleri memnuniyetle yapmaktadırlar.

4. Devletin kayıt dışı ekonominin önlenmesine yönelik mücadeledeki amacı, gerçekleşen tüm ekonomik işlemleri kayıt altına alıp, toplanması gereken vergi ve benzeri yükümlülüklerin tespiti olmasına rağmen, kara para ekonomisine yönelik mücadeledeki amacı; bu faaliyetlerin tamamını ortadan kaldırmak ve tekrarını önlemektir.

5. Kayıt dışı ekonomiyi engellemek özellikle vergi idarelerinin görevidir. Kayıt dışı ekonominin büyümesi genelde vergi idarelerinin yetersizliğinden ve ehliyetsizliğinden kaynaklanmaktadır. Kara paranın engellenememesinde ise iç ve dış adalet ve güvenlik birimleri sorumludur.

6. Kayıt dışı ekonomi genellikle bireysel tercihler sonucu oluştuğu halde, kara para örgütlü faaliyetler sonucu elde edilmektedir.

7. Kayıt dışında bırakılan büyüklükler milli gelir hesaplamalarında dikkate alınması gereken faaliyetler olup, herhangi bir resmi kayda tabi tutulmadığı için milli gelir hesaplamalarının dışında tutulduğu halde, kara para elde etmek amacıyla gerçekleştirilen iş ve üretimler milli gelir hesaplamalarına konu değildir (Mavral, 2001: 177-178), (Gümüşkaya, 1998: 68- 69).

Kayıt dışı ekonominin yaygınlığı toplumsal yozlaşmanın bir işaretidir. Kayda geçmeyen faaliyetler, ekonomik sorunları devlet müdahalesiyle çözümlemek isteyen devletlerin çabalarını zayıflatmaktadırlar.

Kısaca toplumsal refahın artması, adil gelir dağılımı yapılabilmesi, dengeli ekonomik büyümenin sağlanabilmesi için kayıt dışı ekonominin ivedilikle önlenmesi gerekmektedir.

Kayıt dışı ekonomi bünyesinde yer alan kara para ekonomisine karşı yürütülen mücadelede belge düzeninin sağlanması ve kayıt sisteminin oturtulması büyük önem arz etmektedir. Çünkü kara parayla mücadelenin en önemli kaynağı bilgi toplamaktan geçer, sağlıklı bir bilgi toplama imkanı ise ancak sağlıklı belge düzeninin ve kayıt sisteminin olduğu ortamlarda mevcuttur. Burada iki amaç vardır. Birinci amaç; kara

parayı belgeye tabi tutup kayıt sistemine sokmak, ikinci amaç; yasal işlemler sonucu oluşan değerlerin kayıt altına alınması, kayıt dışında kalan her türlü illegal faaliyetlerin yok edilmesidir.

1.6. KARA PARANIN NEDEN OLDUĞU EKONOMİK SORUNLAR

Kara paranın aklanması bütün dünya ülkelerini etkileyen uluslararası ve süreklilik arz eden sorundur. Bütün dünyada kayıt dışı ekonomi kapsamında değerlendirilen kara para ekonomisi ile ilgili alanlarda kullanılan üretim faktörleri, insan gücü, vergi ve para fiskal gelirlerde oluşan kayıplar yönünden, ekonomi ve piyasalar doğrudan etkilenmektedir. Bu etkiler kendisini ekonominin muhtelif alanlarında göstermektedir (Mavral, 2001: 207).

Kara paranın neden olduğu başlıca makro ekonomik sorunlar şöyle özetlenebilir:

1. Kara paranın varlığı ekonomik göstergeleri çarpıtmaktadır. Temel göstergelerde (büyüme, enflasyon, işsizlik vb.) bir değişme olmadan kara para olarak gelen yabancı fonlar yerli para biriminin aşırı değerlenmesine neden olmakta, bu da uluslararası piyasalarda yerli malların pahalılaşmasına ve rekabet gücünün azalmasına neden olmaktadır. Yine kara para olarak gelen yerli fonlar ise üretimde bir artış yaratmadan, sadece ülkede yerli paranın miktarını artırmakta bu artışa paralel olarak da enflasyon artmaktadır.

2. Devlet bütçesi olumsuz etkilenir, yeterince vergi toplanamaz. Bu da başta kamu harcamaları olmak üzere, sosyal devlet anlayışını zedeler.

3. Kara paranın oluşumu kayıt dışı ekonominin büyümesine neden olmakta, bu ise kamu harcamalarını karşılayacak vergilerin toplanmasına ve dolayısıyla bütçe açığına, bütçe açığı da borçlanma ve faiz oranları ile enflasyonun artmasına neden olmaktadır (Gümüşkaya II, 1998: 96–98).

4. Kara paranın elde edilmesi ve aklanmasının önlenmesine yönelik uygulanan önlemler, ekonomide yasal olarak çalışan birimler üzerinde olumsuz etkiler meydana getirmektedir. Bürokrasi artar, birçok kurum ve kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişilere yeni yükümlülükler getirmiş olur. Diğer taraftan suç örgütleri bankaları finans ve inşaat

şirketlerini satın alıp belli ekonomik varlığa bakmadan hareket ederek tüm yatırım alanlarını kirletmekte böylece ekonomiye ve piyasaya çok büyük darbe vurmaktadır.

5. Kara para yöneldiği ekonomide serbest piyasa koşullarının oluşumunu engellediği gibi menkul ve gayrimenkul varlıkların değerlerinde önemli bir istikrarsızlık yaşanmasına neden olmaktadır. Günümüz Türkiye'sini bu açıdan değerlendirdiğimizde görülüyor ki, faiz ve döviz kuru oranlarında, menkul ve gayri menkul varlıkların fiyatlarında ekonomik mantığa aykırı yapay değişmeler ile nedeni tanımlanamayan iniş çıkışlar, sıcak para denen ve çoğunluğu kara para olan nakdin yön değişmesinden meydana gelmektedir. 26 Kasım 2010 günü Başbakan R. Tayyip Erdoğan'ın "Sıcak para kontrol altına alınmalıdır" demesi de bunu doğrulamaktadır.

6. Ülkelerin ve ekonomilerin hacmine göre ülkeye giren büyük miktartlı denetim dışı kara para fonları, üretim alanları ile dış ticaret, maliye, para ve bütçe politikalarına yönelik kararların alınmasında hataya düşme olasılığını artırmaktadır.

7. Kara para aklayıcıları rasyonel yatırımcı gibi davranmaktadırlar. Onun için bir işlemin getirisinden çok, paranın güvenilir biçimde aklanması önemlidir. Bu nedenle kara para ile işlem yapılan piyasalardan meşru alanda faaliyet gösteren birimlerde, rekabet güçlerini artırmak için kayıt dışı ekonomiye yönelerek az ya da kayıt dışından paylarını almaktadırlar. Bunun sonucunda da kayıt dışı ekonomi büyümektedir. Türkiye'de 2004 yılı itibariyle ekonominin yaklaşık % 50'si kayıt dışı, ekonominin kayıt dışılık oranı ise GSMH'nın % 30 civarında idi. 2007 yılı itibariyle ve sonrasında bu veriler iyileşmeye başlamıştır.

8. Denetimsiz gelen fonlar belli bir noktadan sonra halkı lüks tüketime yönlendirmekte, yerel para değerlendirilerek ihraç malların fiyatının yükselmesine, ithal malların fiyatının düşmesine ve sonuç olarak cari açıkla birlikte yüksek enflasyon ve yüksek faiz politikaları kaçınılmaz olmaktadır.

9. Globalleşmenin artmış olduğu günümüz ülkelerinde kara paranın ani giriş ve çıkışları sonucu bozulan entegre ekonomik yapılar ve çıkan ekonomik krizler zincirleme olarak diğer ülkeleri etkiler. Buna 2010 ve 2009'da Avrupa'da (Yunanistan-Portekiz) patlak veren krizleri örnek verebiliriz.

10. Kara para gelir dağılımının bozulmasına neden olmaktadır. Yasadışı işlerden gelir elde eden bireylerin kişisel refahı arttığı halde dürüst, kanunlara saygılı bireyler devamlı zarar görmekte, toplumun ahlak ve moral değerlerinin bozulmasına neden olmaktadır.

11. Kara para aklama sürecinde kullanılan finansal kurumların aktif ve pasif yapılarında meydana gelen ani değişiklikler bu kurumların riskini daha çok artırmakta ve kurumların iflasına yol açmaktadır (Mavral, 2001: 207-209).

Ülkeye yönelen kara para tüketimindeki gibi üretim oranlarını da artırır yönünde varsayımlar kabul edilmekle birlikte, üretim ve tüketim üzerindeki hızlı ve kontrolsüz para girişi, normal tüketimle birlikte lüks tüketim oranlarını çok hızlı artırmış, buna paralel olarak ihracatta oransal olarak artışlar yaşanmıştır. 1990 sonları ve 2000’li yılların başında yaşanan krizlerde de görüldüğü gibi ülkeye giren kontrolsüz para ülkeyi zor duruma sokmuştur ve bunun sonucunda 2001 ve 2002 krizleri patlak vermiştir.

Sonuçta kara para tüketicilere, iş dünyasına, devlete bütün ulusa zarar vermektedir. Aklanan paranın önemli bir kısmı uyuşturucu kaçakçılarına, teröristlere, silah tüccarlarına ve diğer suç örgütlerine gitmekte yani suçtan elde edilen gelir yine suç faaliyetlerine gitmektedir. Burada kazanan her zaman aklayıcılar olmaktadır.

1.7. KARA PARA AKLAMA İLE NEDEN MÜCADELE EDİLMELİDİR

Bugün dünyada kara paranın tutarı 2 trilyon dolardan fazla olarak tahmin edilmektedir. IMF tarafından 2000 yılında yapılan araştırmaya göre, dünyada kara para aklama miktarı dünya GSH’ sının % 2-5 arasındadır (Aydın, 2008: 175).

Kara paranın kaynağını hep yasadışı ve özellikle de ağır suçlar teşkil etmekte ve bu suçların başında ise uyuşturucu ticareti gelmektedir. Geçmiş yıllarda büyük mafya gruplarının elinde bulunan uyuşturucu ticareti yavaş yavaş terör örgütlerinin denetimine geçmektedir. Bu ise ülkeleri terörle mücadelede zor duruma düşürmektedir.

Kara para elde edilen faaliyetler; silah kaçakçılığı, çocuk ve genç ticareti, beyaz kadın ticareti, organ ticareti, adam kaçırma, şantaj, resmi belgede sahtecilik, ticari hile, sahte damgalı ölçü-tartı cihazı kullanma, kamu ihalelerine fesat karıştırma, bilimsel ve

sinaî casusluk, kasten adam öldürme, hileli iflas, kalpazanlık vb. olarak sayılabilir. Bunlar her toplumda büyük sıkıntılar yaratmaktadır (Başak, 2003: 16–17).

Öte yandan kara paranın aklanması ülke ekonomilerini olumsuz yönde etkilemektedir. Daha önce söylediğimiz gibi Türkiye’de ve diğer ülkelerdeki bir çok krizin bu bağlamda değerlendirilmesinde yarar vardır.

Sonuçta unutulmaması gereken şey ülkeye gelen kara para kaynaklı dövizlerin önemli bir bölümü ülkedeki yasadışı faaliyetlerden elde edilmekte ve aklanması amacıyla tekrar o ülkeye gelmektedir. Bu anlamda yurt dışından gelen kara para kaynaklı dövizlerin fazlalığı ile ülkedeki yasadışı ve kirli işlerin fazlalığı çoğunlukla aynı doğrultudadır. Bir başka deyişle, kara para kaynaklı dövizin hiçbir kısıtlamaya tabi tutulmaksızın ülkeye gelmesini savunmak, ülkedeki yasadışı ve kirli işleri savunmakla aynı anlamı taşımaktadır.

Yasadışı faaliyetlerin başka bir ülkede gerçekleştiği düşünülecek olsa bile, sonuç yine değişmeyecektir. Bunun için kara para aklama bütün ülkeler için önemlidir.

İKİNCİ BÖLÜM

KARA PARA AKLAMA İLE MÜCADELEDE ULUSLARARASI BOYUT

2.1. GİRİŞ

1980’li yıllardan sonra dünyadaki finansal sistemlerin kapalı ekonomiden serbest ekonomiye geçişi, para sistemlerinin konvertibl (dönüştürülebilir) hale gelmesi ve iletişim teknolojisinin hızla gelişmesi ile fonların, ülkeler, hatta kıtalar arası akışı, kara para mevzuatının zayıf olduğu ya da kara parayla ilgili hiçbir düzenlemenin olmadığı (İsrail) ülkelere doğru para akışını hızlandırmıştır.

Suç örgütleri de globalleşen ekonomilere paralel olarak kısa sürede bu duruma ayak uydurmuşlardır. Bu örgütler kendi aralarında organizasyonlarını tamamlamışlar, aralarındaki ülke sınırlarını kaldırmışlardır. Bu nedenle suç örgütlerinin ekonomik ve mali yönden çökertilmesi, suçların sınır ötesinde takip edilmesi ve yakalanması büyük önem taşıdığından ülkeler arasında adli yardımlaşma, çok taraflı ve ikili anlaşmalar çerçevesinde ortak hareket edilmesini zorunlu kılmıştır.

Ülkelerin de kara parayla etkin mücadele edebilmeleri için en az kara para aklayıcıları kadar dayanışma ve işbirliği içinde olmaları gerekir. Aksi taktirde, her ülkenin tek başına kara para aklayıcıları ile mücadele etmesi mümkün değildir. Ülkelerin tek başına mücadeleye girişmesi, daha oyunun başında yenilgiyi göze alması demektir (Mavral, 2001: 95).

Uluslararası piyasaların globalleşmesi, bir yandan piyasaların işlem hacmini ve araç çeşitliliğini artırarak kara paranın aklanmasını kolaylaştırmış, diğer taraftan da mal ticaretinin artmasıyla gümrüklerde ticareti kolaylaştırmaya yönelik, bürokrasiyi ve işlemleri basitleştirici değişikliklerin yapılmasına yol açarak, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı gibi kara paranın elde edildiği suçların işlenmesini kolaylaştırmıştır (Yetim, 2000: 12).

Kara para aklama suçu uluslararası boyutu olan, sınır tanımayan bir suçtur. Gelişen teknoloji ile birlikte fonlar, bir saat içinde neredeyse dünyanın tamamını dolaşabilmektedir. Küreselleşen dünyanın güçlülere sayılan uluslararası finans kuruluşlarının en büyükleri, bir bilgisayar tuşuna basarak inanılmaz miktarlarda paraları

dünya ölçeğinde dolaşıma sokabilirler. Bankalar, sigorta kuruluşları, yatırım fonları, borsacılar tarafından günümüzde yalnızca yatırım olarak yaklaşık 1.2-2 trilyon dolar dünya ölçeğinde dolaşıma sokulmaktadır (Güner, 2003: 311).

Tablo 2.1. Aklanan Paranın Elde Edildiği 20 Ülkeye Göre Dağılımı

Ülke	Miktar (USD Milyon/Yıl)	Oran (%)
ABD	1.320.228	46,35
İtalya	150.054	5,3
Rusya	147.187	5,2
Çin	131.360	4,6
Almanya	128.266	4,5
Fransa	124.768	4,4
Romanya	115.585	4,1
Kanada	82.374	2,9
İngiltere	58.740	2,4
Hong Kong	62.856	2,2
İspanya	56.287	2,0
Tayland	32.834	1,2
Güney Kore	21.240	0,7
Meksika	21.119	0,7
Avusturya	20.231	0,7
Polonya	19.714	0,7
Filipinler	18.867	0,7
Hollanda	18.362	0,6
Japonya	16.975	0,6
Brezilya	15.786	0,58
Toplam	2.850.470	100

Kaynak: John Walker, “Modelling Global Money Laundering Flows – Some Finding” 4 Şubat 2011

Tabloya göre bu ülkelerden ABD’de elde edilen kara para yaklaşık olarak diğer ülkelerin toplamı kadardır. Bunun nedeni kara para aklamaya elverişli merkezlerin ABD’ye yakın olmalarıdır.

Para ve her türlü maddi menfaat sağlayıcı bazı fiil ve faaliyetler topluma ve bireylere verdikleri zararlardan dolayı genel olarak bütün hukuk sistemlerinde suç

sayılmış ve bu suçlara ilişkin cezalar belirlenmiştir. Özellikle 20. yy sonlarında dünyanın gelişmiş bütün hukuk sistemleri, bu paraların kaynağı olan fiillerin yanı sıra bu paraların mali sisteme dahil edilmesini ve yasal bir kaynaktan elde edilmiş gibi kullanılmasını da suç olarak kabul etmeye ve bu fiiller için ceza hükümleri getirmeye başlamıştır.

Başta uyuşturucu ticareti olmak üzere organize suçluluğun yaygınlaşması, organize suçlar sonucunda sağlanan yasadışı fonlarla, uyuşturucu ve silah kaçakçıları ve terör örgütlerinin amacı olduğu kadar aracı olarak da kullanılması uluslararası bir sorun olarak kara parayla mücadeleyi zorunlu kılmıştır.

Bu mücadelelerin temelini ise kara para aklamasına konu teşkil eden uyuşturucu madde kaçakçılığı başta olmak üzere, bütün suçların, insanların bu suçları işlemesine yol açan nedenlerin ve insanların bu suçlara konu oluşturan yasak maddelere yönelik taleplerin ortadan kaldırılması oluşturmaktadır (Kurban, 2001: 122).

Uluslararası piyasada aklamaya konu olan kara para miktarına ilişkin tahminlerin yüksekliği kara para aklama ile mücadeleyi zorunlu kılan önemli nedenlerden sayılabilir. Diğer bir neden olarak ise kara paranın, gerek ulusal ve gerekse uluslararası boyutlarda mali sistemin bekasına zarar vermesi ve rekabet eşitliğinin bozulmasına sebep olmasıdır. Çünkü suçun işlenmesi ile piyasa ortamında oluşan, rekabet ilkelerine göre kâr amacı ile çalışan mali sistem zarar görmekte ve mali sistem durma noktasına gelmektedir (Mavral, 1999: 82).

Tablo 2.2. Aklanan Paranın Aklandığı Başlıca Ülkelere Göre Dağılımı

Ülke	Miktar (USD Milyon/Yıl)	Oran (%)
ABD	538.145	18,9
Ceyman Adaları	138.493	4,9
Rusya	170.493	4,2
İtalya	105.688	3,7
Çin	94.726	3,3
Romanya	89.595	3,1
Kanada	85.446	3,0
Vatikan	80.596	2,8
Lüksemburg	78.468	2,8
Fransa	68.461	2,4
Bahamalar	66.398	2,3
Almanya	61.315	2,2
İsviçre	58.993	2,1
Bermuda	52.887	1,9
Hollanda	49.591	1,7
Lihtesteyn	48.949	1,7
Avusturya	48.376	1,7
Hong Kong	44.519	1,6
İngiltere	44.578	1,6
İspanya	35.578	1,2
Toplam	35.461	100

Kaynak: John Walker, “Modelling Global Money Laundering Flows – Some Finding” (Çevrimiçi), www.Johnwalkercrimetrendsanalysis.com/ou/MLmethot.html 4 Şubat 2011.

Tabloya göre kara paranın en fazla aklandığı sınır ötesi merkez Cayman Adaları olmuştur. Bunun nedeni bu sınır ötesi merkezinin coğrafi konum itibariyle ABD’ye yakın olmasıdır. Yine bu iki tabloya bakıldığında en fazla kara para ABD’den elde edilen, yine bu gelirlerin büyük bölümü ABD’de aklanmaktadır.

Kara para aklamayla mücadelenin yetersiz kaldığı ülkelerde oluşan muhtemel zararlı etkisinin belki de en önemlisi toplumun hayatı üzerine olanıdır. Bu durumda organize suç, finansal kuruluşların içine sızmakta, yapılan yatırımlar aracılığıyla ekonominin kontrolünü ele geçirebilmekte, kamu çalışanlarına gerçekte de devletin kendisine rüşvet teklif edilebilir hale gelmektedir (Yumuşak, 2000: 45–48).

Genel olarak kara para, toplum içinde mafya vari elde edilen gelirler olarak adlandırılırsa da bu kara paranın mahiyetini tam olarak açıklayamamaktadır.

Kara paranın bürokratik kaydını bulmak ya da izine rastlamak mümkün değildir. Soyutluluğunu en iyi kullanan ekonomik faaliyettir. Uzantılarına ekonomik ya da siyasi hayatın her alanında, rastlamak mümkündür. Önlenmesi bugünün imkanları dahilinde çok zordur. Kara para ile mücadele de küresel bir strateji gerekmektedir. Çünkü bazı ülkelerin kara paraya karşı önlem alması, kara para aklayıcılarını bertaraf etmemekte, aklayıcıların başka ülkelere yönelmesine sebep olmaktadır. Kara paranın aklanmasına göz yuman, hatta aklamayı teşvik eden ülkelerin varlığı, kara para aklama ile mücadelede bir engel teşkil etmektedir (Çelik, Koçagra, Güler, 2000: 12).

Aklama suçuyla uluslararası arenada mücadele edebilmesi için ülkelerin kara para aklama ile mücadele eden birimleri arasında yoğun bir bilgi paylaşımı yaparak, bu konuda işbirliği geliştirip hep birlikte mücadele etmeleri gerekmektedir. İlk olarak mali istihbarat bilgi toplama aşamasında şüpheli işlemlerini doğru bir şekilde tespit edilebilmesi için Mali İstihbarat Birimleri (ülkemizde MASAK) birbirleriyle bilgi alışverişinde bulunmalıdır.

Kara para aklanmasının önlenmesine yönelik uluslararası kuruluşlar tarafından geliştirilen mücadele stratejilerini dört başlık altında toplamak mümkündür.

1) Kara para aklamanın suç olarak kabul edilmesi ve aklamaya konu varlıkların müsadere edilmesi.

2) Kara para aklama faaliyetlerinin önlenmesinin sağlanması için ülkelerin merkezi bir örgüt oluşturmaları,

3) Bankalar ile diğer finansal kuruluşların kara para aklama faaliyetlerinde kullanılmasının önlenmesi,

4) Uluslararası işbirliğinin sağlanması (Güner, 2003: 312).

Yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı kara para ve organize suçlarla mücadele, ülkelerin kendi iç sorunları olmaktan çıkmış, uluslararası bir boyut kazanmıştır. Bu bilinçle uluslararası ve bölgesel anlaşmalar yapılmış ve örgütler kurulmuştur.

2.2. KARA PARAYLA MÜCADELE AMACIYLA YAPILAN ULUSLARARASI ÇALIŞMALAR

2.2.1. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin R(80)10 Sayılı Tavsiye Kararı (27 Haziran 1980)

Avrupa Konseyi Uzmanlar Komitesinin 1977–1980 yılları arasında kara paranın aklanması ile ilgili yaptığı çalışmaların bir sonucu olan “Suç Kaynaklı Paranın Saklanması ve Transferine Karşı Tedbirler Hakkında Tavsiye Kararı” Bakanlar Komitesinin 27 Haziran 1980 tarihli toplantısında kabul edilmiştir (Mavral, 2001: 95).

Bu tavsiye kararı kara paranın önlenmesine yönelik ilk uluslararası girişim olma özelliğini taşımaktadır (Başak, 2003: 19).

Tavsiye Kararında “Suç Kaynaklı Fonların bir ülkeden diğerine transferi ve ekonomik sisteme girerek aklanması süreci, ciddi problemlere neden olmakta, başka suçların işlenmesini teşvik etmekte ve olayın ulusal ve uluslararası düzeyde yayılmasına sebep olmaktadır.” İfadesine yer verilerek üye ülke hükümetlerine bankacılık sisteminde kara para aklamayı önlemek üzere alınabilecek bazı tedbirler önerilmiştir.

Avrupa Konseyi tarafından, kaçırma soygun gibi şiddete dayalı suçların birçok Avrupa ülkesinde arttığı dikkate alınarak, bu tür suçlardan elde edilen kazançların bir ülkeden diğerine aktarılmasının ve ekonomik sisteme tekrar dahil edilerek aklanmasının ciddi sorunlara yol açacağı ve suç oluşturan eylemlerin artması ile uluslararası boyutta kara paranın aklanmasının yaygınlaşacağı göz önünde bulundurularak, kara paranın aklanmasında bankacılık sisteminin oldukça önemli bir rol üstleneceği ve bankalarla işbirliği yapılmak suretiyle suç oranının azalacağı düşünülmüştür.

Kara paranın aklanmasının önlenmesinde, kara paraların tanınması önem kazandığından, dolaşımdaki kara paraların seri numaralarının takip edilmesi için polis, yargı ve diğer yetkili organlar ile bankalar arasında gerekli işbirliğinin sadece ulusal çerçeve ile sınırlı değil, uluslararası boyutta da sağlanması gereğine işaret edilmiş ve

bankaya gelen paraların, kara para olup olmadığının, kara para seri numaralarının kayıtlı olduğu listeden kontrol edilmesi için önlem alınması üye devletlere tavsiye edilmiştir. Tavsiye kararları daha çok bankalar üzerine yoğunlaşmış olup, bununla bankaların kara paranın aklanmasında kullanımının engellenmesine yönelik önlemler belirtilerek, üye devletlerin gerekli düzenlemeleri yapmaları tavsiye edilmiştir.

Alınan tavsiye kararının üye devletler üzerinde bağlayıcı bir etkisi bulunmamaktadır. Çünkü Tavsiye Kararı, Avrupa Konseyi Kuruluş Sözleşmesinin 15. Maddesinin (b) fıkrası uyarınca, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilmiş olup, Bakanlar Komitesinin bu nitelikteki kararları, üye devletler açısından bağlayıcı değildir.

Buna rağmen bankacılık sisteminin kara para aklanmasında kullanılmasının önlenmesine ilişkin Avrupa Konseyi Tavsiye Kararı genellikle üye ülke devletlerde uygulanmıştır (Saatçi, 1996: 3-8).

2.2.2. Basle Komitesi İlkeler Bildirisi (12 Aralık 1988)

12 Aralık 1988 tarihinde Basle 'de Onlar Grubu (6-0) ülkelerinin (Belçika, Hollanda, Lüksemburg, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, İsveç, İsviçre, Birleşik Krallık ve ABD) banka gözetim ve denetim makamları ile merkez bankaları temsilcilerinin oluşturduğu Basle komitesi tarafından kara paranın mali sistem aracılığıyla aklanmasını önlemeye yönelik, Basle ilkeleri olarak anılan öneriler saptanmıştır.

İlkelerdeki temel amaç, özellikle uyuşturucu madde kaçakçılığı olmak üzere, diğer yasadışı eylemlerden elde edilen paraların aklanmasında veya gizlenmesinde, bankaların kullanılmaması için bankacılık sektöründe ortak ilkelerin kabul edilmesini sağlamaktır (C. Gilmore, 1992: 8).

Basle komitesinin ilkeler bildirisinde, bankaların gözetim ve denetim makamlarının temel işlevinin, müşteri işlemlerinin yasallığını denetlemekten çok bankaların mali istikrarını korumak olduğu belirtilmişse de, bankaların suçlularca kullanılmasına kayıtsız kalmamayacağı ifade edilmiştir. Böyle bir kayıtsızlık halinde, suçlarla yapılacak işbirliği veya suiistimaller nedeniyle bankalar zarara uğrayacaktır.

Bankaların suç oluşturan eylemlere katılması ise kamu güvenini ve bankacılık sisteminin istikrarını sarsacaktır (Mortmen, 1992: 438–349).

Basle ilkeleri, daha çok “müşterilerin tanınması” kuralından hareketle, bankaların işlem yaptıkları müşterilerin kimliğinin bilinmesi, yasal görünmeyen işlemlerin yapılmaması ve yargısal makamlarla işbirliği yapılması konularında etkili yöntemlerin uygulanmasını öngörmektedir. Bu ilkeler, hukuki bir belge niteliği kazanmış olup, ilkelere uyulup uyulmaması her ülkenin ulusal hukuk düzenine ve uygulamasına bağlı olacaktır. Başka bir anlatımla, kara paranın aklanmasında bankaların kullanılmasının önlenmesi için öngörülen Basle ilkelerinin yönelmiş olduğu ülkelerin bağlayıcılığı bulunmamaktadır.

Bununla birlikte Basle ilkeleri sadece Onlar Grubu (G-10) ülkeleri ile sınırlı tutulmayarak diğer ülkelerin gözetim ve denetim makamlarına da duyurulmuş ve bankaların kara paranın aklanmasında kullanımının önlenmesi için bu ilkelerin dikkate alınması tavsiye edilmiştir.

Basle ilkeleri, Avrupa Konseyi’nin 27 Haziran 1980 tarihli Tavsiye kararı gibi ülkeleri bağlayıcı olmamakla birlikte, kara paranın aklanmasında mali sistemin kullanılmasının önlenmesine ilişkin olarak uluslararası alanda atılmış önemli adımlardan biri olarak kabul edilmektedir.

Nitekim, Uluslararası Tediye Bankası (Bank of International Settlements) tarafından, Basle ilkeleri 16 Aralık 1988 tarihinde TC Merkez Bankasına da gönderilmiş olup gerekli tedbirlerin alınması istenmiştir (Saatçı, 1996: 2-3).

Bildiride yer alan önemli noktalar şöyledir.

Bankalar;

- müşterilerinin gerçek kimliklerini tespit etmeye yönelik olarak gereken tüm tedbirleri alacak.

- tüm hesap sahiplerinin ve kiralık kasalardan yararlananların kimliklerini tespit etmeye özel dikkat gösterilecek.

- kimliklerini kanıtlamada güçlük çeken müşterileri için büyük çaplı işlem yapmaktan kaçınılacaktır.

- kara paranın aklanması faaliyetleri ile bağlantısı olduğuna inandıkları işlemlere ilişkin hizmet sunmayacak ve aktif yardımda bulunmayacaklardır.

- banka sınırlarına ilişkin mevzuatların izin verdiği ölçüde ulusal kanun uygulayıcı otoritelerle işbirliğine gidilecektir.

- suçtan elde edilen kazançların, bankalarına yatırıldığına veya yapılan işlemlerin suç niteliği taşıdığına ilişkin bulguların varlığı halinde;

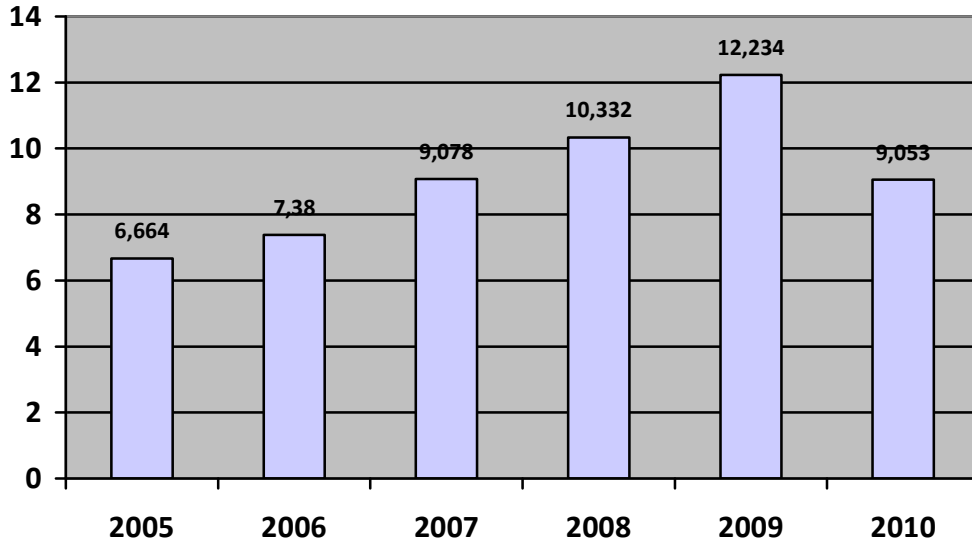
- Müşteriye yardım etmeyi reddetme.
- İlişkiyi kesme
- Hesap kapatma ve
- Dondurma başta olmak gerekli tedbirleri alacaktır (Çelik, Koçagra, Güler, 2000: 109).

2.2.3. Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Vienna Konvansiyonu 1988)

Hazırlanması esnasında Türkiye'nin de katkıda bulunduğu BM sözleşmesi 19 Aralık 1988 tarihinde imzaya açılmış olup, şimdiye kadar 89 ülke tarafından imzalanmıştır. 20 Kasım 1990'da yürürlüğe giren sözleşme, milletlerarası ceza hukuku alanında şimdiye kadar benimsenmiş olan en detaylı ve geniş belgelerden biri olup, ülkeler konu ile ilgili ulusal kanun ve uygulama tekniklerini uyumlaştırmayı hedeflemektedir. Sözleşme ile; uygulama tekniklerini uyumlaştırmayı hedeflemektedir. Sözleşme ile; uyuşturucu madde kaçakçılığı ile ilgili faaliyetlerin ve bu faaliyetler sonucu elde edilen kazançların aklanmasına dair işlemlerin cezai müeyyidelere bağlanması üzerinde anlaşmaya varılmıştır.

Türkiye sözleşmeyi 1989 yılında imzalamış; 22.11.1995 tarih ve 4136 sayılı "Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerinin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanunla" (Sözleşmenin 32'inci maddesinin 2 ve 3'ncü fıkralarına çekince koyarak onaylamıştır (Mavral, 2001; 107-108).

Viyana sözleşmesinin amacı, uluslararası boyuttaki uyuşturucu ve psikoaktif maddelerin kaçakçılığına karşı daha etkili durması ve önlenmesi için taraflar arasındaki işbirliğinin ilerletilmesidir.

Grafik 2.1. Yıllara Göre Yakalanan Eroin Miktarı (kg)

Kaynak: KOM Faaliyet Raporu, 2010: 10.

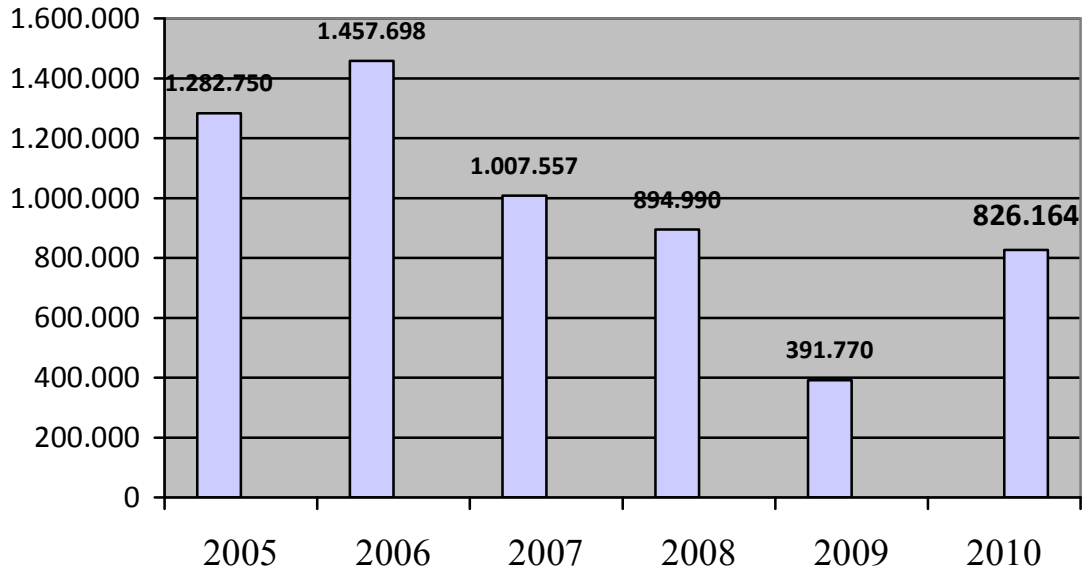
Grafiğe göre ülkemizde Polis tarafından çeşitli operasyonlarda elde edilen erooin miktarının en fazla olduğu yıl 2008 yılıdır. Bunun nedeni 2006 yılında 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun'un yürürlüğe girmesi sonucu takip eden yıllarda özellikle de 2008 yılında kolluk kuvvetlerince organize suç örgütlerine yapılan etkili operasyonlardır.

Sözleşmede, uyuşturucu maddelerin üretimi, imali, dağıtılması, satılması, uyuşturucu madde kaçakçılığının organizasyonu, yönetilmesi ve finanse edilmesi gibi suç oluşturan eylemler, uluslararası boyutta oldukça ayrıntılı olarak belirlenmiş ve uyuşturucu madde ile ilgili olarak kazanılan paranın aklanmasının da devletçe suç sayılması gereğine işaret edilmiştir.

Müşadere konusunda, devletlerin ikili veya çok taraflı anlaşmalar yapmalarının teşvik olması, uyuşturucu madde kaçakçılığının önlenmesinde müşadereenin etkili bir yöntem olarak görüldüğünü göstermektedir. Hatta uyuşturucu madde kaçakçılığı

sonucunda elde edilen kazançların veya kullanılan araçların şekillerinin değiştirilerek başka bir kıymet haline dönüştürülmesinde dahi, iyi niyetli üçüncü kişilerin hakları saklı kalmak kaydıyla, bunlara el konulması uygun görülmüştür.

Özetle, Viyana Sözleşmesinin kapsamı son derece geniş tutulmuş ve uyuşturucu madde ile ilgili belirli suçların tanımlanması yoluna gidilerek, yaptırımların uygulanması, suçluların yargılanması, suç konusu malların müsaderesi, suçluların iadesi, karşılıklı bölge alışverişi, hukuki yardım ve diğer her türlü işbirliği ile eğitimin sağlanması konusunda hükümler getirilmiştir (Güner, 2003: 340–341).

Grafik 2.2. Yıllara Göre Yakalanan Ecstasy Miktarı (Adet)

Kaynak: KOM Faaliyet Raporu,2010: 21.

Grafiğe göre ülkemizde polis operasyonlarınca elde edilen ecstasy miktarında azalma olmuştur. Bu durum ülkemizde bu madde üretimini yapan illegal fabrikaların 2006 ve 2007 yıllarında polis operasyonlarıyla üretiminin durdurulmasıdır.

Sözleşmede aşağıdaki konularla ilgili hükümler yer almaktadır.

- Her bir taraf, 3. Maddede sayılan fiiller kasti olarak işlendiği zaman kendi hukukunda suç olarak ihdas etmek için gerekli önlemleri alacaktır. Konvansiyonda sayılan suçların arasında uyuşturucu veya psikotrop maddelerin üretilmesi, üretmek amacıyla yetiştirilmesi, ticareti, nakli veya dağıtımı yer almaktadır.

- Müsadere, “bir mahkeme veya başka bir yetkili kararıyla bir mala sürekli olarak el konulması” olarak tanımlanmış, uyuşturucudan elde edilen gelirlerle bu gelirler ile alınan malların müsadere için üye ülkelerin gerekli tedbirleri almaları öngörülmüştür.

- Banka ve şirket hesap ve kayıtlarının, adli yardım kapsamında başka ülkelerden istenebilmesi öngörülmüştür. Sözleşmeye taraf olanlar banka hesaplarının gizliliği gerekçesiyle bu hükmün uygulanmasından kaçınamayacaklardır.

- Kontrollü Teslimat, sözleşmeye göre “suça iştirak edenlerin belirlenmesi amacıyla kaçak ve kaçak olmasından şüphelenilen bir biçimde sevk edilen uyuşturucu maddelerin ilgili ülkeleri yetkili makamlarının bilgisi ve denetimi altında bir veya birçok ülke itibariyle geçişine veya çıkışına olanak veren yönetimi” ifade etmektedir (Çelik, Koçagra, Güler, 2000:105).

Sözleşmeye taraf olmamız uyuşturucu maddeler konusunda önemli bir yer işgal eden ve olumlu bir isme sahip olan ülkemizin gelişmelerin gerisinde kalmaması açısından önem taşımaktadır.

Viyana sözleşmesi, Basle ilkeleri ve 27 Haziran 1980 tarihli Avrupa Konseyi kararı ile karşılaştırıldığında farklılık göstermektedir. Basle ilkeleri ve Avrupa konseyi kararı doğrudan bankaların aklanmasında kullanılmasının önlenmesi amacına yönelik iken, Viyana sözleşmesinde uyuşturucu madde kaçakçılığının önlenmesi amacıyla daha geniş kurallar öngörmüştür (Spencer, 1990: 16).

2.2.4. Avrupa Konseyi Sözleşmesi (Strasbourg Konvansiyonu 1990)

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nce 1987 yılının Eylül ayında yapılan toplantıda; suç kaynaklı kazançların aklanması, zapt edilmesi ve müsadere edilmesi hakkında üye ülkelerin ceza hukuklarının araştırılması, gerekirse yeni düzenlemeler yapılması konusunda bir komite oluşturulmasına karar verilmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda hazırlanan Strasbourg Konvansiyonu 8.11.1990 tarihinde imzaya açılmış ve 1.9.1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Mavral, 2001:109).

Strasbourg Konvansiyonu, Türkiye tarafından 27 Eylül 2001 tarihinde imzalanmış ve 16.04.2004 tarihinde 5191 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunmuş ve

30.07.2004 tarih ve 2004/7712 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmıştır (Aykın, 2007).

Bu sözleşmenin en önemli özelliği kara paranın öncül suçunu sadece uyuşturucu madde ile sınırlandırılmayıp, her türlü suçtan elde edilen geliri kara para saymasıdır. Dolayısıyla Strasbourg Konvansiyonu ile kara para aklama suçu için Viyana sözleşmesinde öngörülen öncül suç genişletilerek; uyuşturucu madde, silah kaçakçılığı, terör, çocuk ve genç kız kaçırma gibi diğer kazanç getiren suçlardan elde edilen kazançların müsadereci zaptı, araştırılması ve takibi uluslararası işbirliğinin sağlanmasıdır.

Sözleşmenin 6. maddesinin 1. a, b, c ve d paragraflarında belirtilen fiillerin kasıtlı olarak işlenmesi suretiyle elde edilen kazançların aklanması kara para aklama suçu olarak öngörülmektedir.

“a. Bir malvarlığının suçtan doğan gelir olduğunu bilerek, bunun kanunsuz olan kaynağını gizlemek veya değiştirmek veya müspet suçun işlenmesine karışan herhangi bir şahsın eyleminin hukuki sonuçlarından kaçmasına yardım etme maksadıyla malvarlığının değiştirilmesi veya nakledilmesi.

b. Herhangi bir malvarlığının, suçtan doğduğunu bilerek, gerçek niteliğini, kaynağını, yerini, durumunu, hareketini, bu malvarlığıyla ilgili haklar veya sahipliğini gizlemek ve değiştirmek; ve taraf devletin anayasal prensiplerine ve hukuk sisteminin temel esaslarına bağlı olmak kaydıyla:

c. Alındığı tarihte, bir malvarlığının suçtan hasıl olduğunu bilerek, böyle bir mal varlığının iktisabı, bulundurulması ve kullanılması;

d. Bu maddeye göre tespit olunan suçlardan herhangi birinin işlenmesine iştirak, kalma veya işlenmesi için teşekkül kurma, teşebbüs ve yardım etmek, teşvik etmek, kolaylaştırmak ve tavsiyede bulunmak” (Çelik, Koçağa, Güler, 2000:106–107).

Konvansiyonun 2. maddesi de bu tür kazançların müsadere edilebilmesi için gerekli önlemlerin alınması gerektiğini belirtmektedir.

Taraf ülkelerin banka ve mali kurumlarının, kara paranın aklanmasının önlenmesiyle ilgili olarak, işlemlere ilişkin kayıtları vermeleri için gerekli düzenlemeleri yapmaları ve bu konuda bankaların sır saklama yükümlülüğüne istisna

getirmeleri öngörülmüştür. Yapılacak hukuki düzenlemelerin mümkün olduğunca geniş kapsamlı tutulmasının, suçların ve kara paranın aklanmasının önlenmesinde daha etkili düşüncesinden hareket edilerek, ulusal düzeyin yanı sıra uluslararası düzeyde de işbirliği yapılması, kurumların gerekli kontrol yöntemleri haberleşme sistemleri ve eğitim programlarını yürürlüğe koyması da sözleşmede yer alan diğer hükümlerdir (Ergül, 1998: 70).

2.2.5. Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Avrupa Topluluğu Konsey Direktifi (1991)

Avrupa Birliği 10 Haziran 1991 tarihinde “Mali Sistemin Kara paranın Aklanması Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesi Hakkındaki” Avrupa Birliği Konseyi Direktifini kabul etmiştir.

Direktif ile Avrupa topluluğuna üye devletlerde kara paranın aklanmasının yasaklanması ve kara paralarını aklamak isteyenlerin araştırılması ve takip edilmesi için üye devletlerarasındaki işbirliğinin artırılması amaçlanmıştır.

Konseyin 91/308 ECC sayılı Direktifi kapsamı;

1. Direktif, kredi kurumları, mali kurum ve kara para aklanması kavramlarını tanımlamaktadır. Buna göre kasıtlı olarak işlenen aşağıdaki fiiller “kara para aklama” şeklinde tanımlanmıştır.

- Bir mal varlığının öncül suçtan ya da bu tür suça iştirakten kaynaklandığını bilerek, bu mal varlığının kanun dışı kaynağını gizlemek veya öncül suçun işlenmesine karışan herhangi bir şahsın, eylemlerinin hukuki sonuçlarından kaçınmasına yardım etmek amacıyla malvarlığının değiştirilmesi ya da transfer edilmesi.

- Alındığı tarihte malvarlığının, öncül suçtan ya da bu suça iştirakten kaynaklandığını bilerek, gerçek niteliğini, kaynağını, yerini, durumunu, hareketini, malvarlığına ilişkin hakları veya sahipliğini gizlemek.

- Yukarıdaki paragraflarda sözü edilen eylemlerden herhangi birinin işlenmesine iştirak, işlenmesi amacıyla teşekkül oluşturmak, teşebbüs, yardım ya da teşvik etmek, kolaylaştırmak ve yol göstermek.

Diğer taraftan tanımlamalar arasında yer alan kredi kurumları açısından ise yatırım firmaları, sigorta şirketleri, leasing ve faktoring şirketleri, döviz büroları vb. bu direktife tabidir. Direktif, Toplulukta yerleşik bulunan üçüncü ülke kredi ve mali kurumlarının şubelerini de kapsamaktadır. Ancak sadece mali sistem değil diğer mali olmayan kurum ve mesleklerin de kara para aklamasında araç olarak kullanıldığı gerçeğinden hareketle Direktifin 12. maddesi ile üye ülkelerin Direktif hükümlerini özellikle aklama amacıyla kullanılması olası meslekleri ve kurumları da kapsayacak şekilde genişletmeleri öngörülmektedir.

2. Üye ülkeler, kara para aklanmasının suç olarak kabul edilmesini sağlamalıdır.

3. Kredi ve mali kurumlar müşterilerinin kimlik tespitlerini yapmakla yükümlüdürler.

4. Kredi ve mali kurumlar, müşteri ile iş ilişkileri bittikten sonra ilgili kimlik bilgilerinin kopyasının 5 yıl süre ile saklamalıdır.

5. Kredi ve mali kurumlar, kara para aklanmasıyla mücadelede sorumlu yetkililer ile tam olarak işbirliği içinde olmalıdır.

6. Kredi ve mali kurumlar müşterileri haklarında bir araştırma yürütüldüğünden ya da yetkililere bilgi verildiğinden haberdar edemez.

7. Yetkililere iyi niyetli bildirim yapılan bildirimler nedeniyle kredi ve mali kurumların hiçbir şekilde hukuki ve cezai sorumluluğu yoktur.

8. Kredi ve Mali Kurumlar kara para aklamasıyla ilgili işlemlerin önceden belirlenip engellenmesine yönelik olarak dahili kontrol ve haberleşme sistemleri oluşturmalıdır.

9. Üye ülkeler kara para aklanmasının önlenmesi için daha katı kurallar benimsemeli veya uygulamaya devam etmelidir.

10. 1 Ocak 1993'ten 1 yıl sonra gerektiğinde ve her üç yılda bir Komisyon, bu Direktifin uygulanmasına ilişkin bir rapor hazırlayacaktır.

Kısaca Direktif, mali kurumlara özellikle hesap açılması ve kiralık kasa hizmetleri sunulması, tek ya da birbirine bağlantılı işlemler sırasında söz konusu işlemlerin 15.000

Euro'yu aşması durumunda müşteri kimlik tespiti yapmak ve kayıtları saklama ve mücadele programları oluşturmaları yükümlülüğü getirmektedir. En önemlisi gerektiğinde banka gizliliği kuralının askıya alınması ve herhangi bir kara para aklama şüphesinin varlığı halinde bunun derhal yetkili birimlere bildirilmesi yükümlülüğü getirmesidir.

Direktifte kara para tanımı belirlenirken Viyana konvansiyonu çizgisi takip edilmiş, müspet suç olarak sadece uyuşturucu kaçakçılığı ile sınırlı kalmıştır. Ayrıca, Basle ilkeleri ve FATF tarafından yayınlanan 40 tavsiye kararına atıfta bulunulmuştur.

Direktifte dikkat çeken bir husus mali sistemde yer alan kurumları tamamen kapsamasıdır. Bankalar, sigorta şirketleri, menkul kıymet şirketleri, finansal kiralama şirketleri, kredi kartı çıkaran firmalar direktifin kapsamında yer almıştır. Direktif kara para aklanması ile mücadelenin hem cezai hem de mali açıdan ele alınması gerektiğini, bu yönleri itibarıyla uluslararası boyutta yürütüldüğü göz önüne alındığında, ülkelerin ulusal boyutu aşmayan düzenleme ve tedbirlerle mücadele etmesi, başarı şansını çok azaltacaktır. Bu nedenle uluslararası boyutu olan bir yaklaşımın benimsenmesi kaçınılmaz olmuştur (Güner, 2003: 335–338).

Direktif kara para aklama literatürüne dört önemli ilke kazandırmıştır.

- 1- Müşterini Tanı ilkesi
- 2- Kimlik Tespiti
- 3- Kayıtların Saklanması
- 4- Şüpheli İşlemler

1- Müşteri Tanı İlkesi: Finansal kuruluşların müşteri profili çizebilmeleri için müşterilerini tanımaları gerekmektedir. Bu nedenle; müşterinin kimliğinin ve yapacağı işlerin baştan bilinmesi, risk taşıyan müşterilerin tespit edilmesi, şüpheli işlemlerin tespit edilmesi ve bildirilmesi, çalışanlara hizmet içi eğitim programı uygulanması, etkin bir iç denetim sisteminin kurulması, konusuna vakıf elemanların çalıştırılması ilkelerini içermektedir.

2- Kimlik Tespiti: Bu ilkeye göre; kredi/finans kuruluşları, müşteri ile finans kuruluşları, müşteri ile ticari ilişkiye girdiği aşamada ve belirli miktarı aşan bütün işlemlerde ayrıca müşterinin kendi adına hareket ettiğinden şüphelenildiği veya bunun

böyle olmadığının bilindiği hallerde adına hareket eden kişinin, genel olarak işlemlerin lehtarının kimliğinin tespitine makul ölçüde gayret sarf etmelidir. Direktifte kimlik tespit etme limiti 15000 Euro'dur. Ayrıca, kara para amlandığı şüphesi mevcut ise belirtilen meblağın altındaki tutarlar için de kimlik talep edilecektir.

3- Kayıtların Saklanması: Kredi ve Finans kuruluşları bu kayıt, belge ve delilleri 5 yıl boyunca muhafaza etmek zorundadır. Saklanacak bu bilgilerin:

- Kara para aklamasına yönelik bir soruşturmada kullanılabilecek ve
- Ulusal mevzuat çerçevesinde mahkemelerce de kabul görebilecek mahiyette olması gerekmektedir.

4- Şüpheli İşlemler: Dört husus öngörülmüştür.

- Kredi ve finans kuruluşları kara para aklanması ile ilişkili olduğu şüphesi uyandıran para hareketlerine dikkat ve özenle eğileceklerdir.
- Kredi ve finans kuruluşları dahili denetim mekanizmalarını oluşturmaya özen göstermelidirler.
- Kredi ve finans kuruluşları personelin bilgi ve bilinç düzeyini artırıcı eğitim programı başlatmalıdırlar.
- Yetkili makamlar da uygulamalara dönük hassasiyeti kurallara bağlamalı ve denetlemelidirler.

Üye ülkeler yasal düzenlemelerinde özel dikkat gösterilmesi gereken durumları örneklemiştir. Örneğin; Fransa, Belçika ve Portekiz'de yüksek miktartlı, olağandışı karmaşık, ekonomik sebebi veya meşru amacı belirsiz işlemlerde dikkatli davranılması kuraldır. Sayılan bu üç şüpheli işlemlerde ilgili olarak öngörülen 19 adet kriterin temel taşlarını oluşturmaktadır.

Kimi ülkelerde bankacının Yüksek Düzeyde Özen görevini yerine getirmemesi, kara para aklamaya eşdeğer bir suç sayılmaktadır (Çelik, Koçağa, Güler, 2000: 95–96).

2.2.6. Mali Eylem Görev Grubu (FATF-Finansal Action Task Force)

Kara para aklama ile mücadelede gereken tedbirlerin alınması amacıyla, G-7 ülkeleri tarafından Temmuz 1989 tarihinde OECD bünyesinde kurulan FATF 2007 yılı itibariyle, 31 ülke ve 2 uluslararası örgütten oluşmaktadır. FATF devletler arası bir organ olup, amacı, ulusal ve uluslararası seviyede kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele amacıyla politika geliştirmektir. Söz konusu politikalar, bu tür gelirlerin gelecekteki suç faaliyetleri için kullanılmasını ve meşru ekonomik faaliyetleri etkilemesini önlemeyi amaçlamaktadır.

FATF üyelerin gerekli tedbirleri alıp almadıklarını gözlemler, kara para aklama ve terörizmin finansmanı konusundaki suçluların kullandıkları teknikleri izler ve dünya genelinde karşı önlemlerin uygulanmasına katkıda bulunur.

FATF kesin hatları ile belirlenmiş bir temel yasası yoktur ve sonsuza kadar çalışması için kurulmamıştır. FATF 5 yılda bir misyonunu gözden geçirir. 2004 yılında üye ülkelerin temsilcileri tarafından terörizmin finansmanı konusunda ortaya çıkan ihtiyaçlar nedeniyle FATF'ın görev süresi 2012 yılına kadar uzatılmıştır (FATF, 2008).

1990 yılında aklama için 40 tavsiye (Recomenendation) hazırlanmıştır. Aynı zamanda tüm OECD ve finansal merkez özelliğindeki ülkelerin bu oluşuma üye olabilecekleri yönünde mutabakata varılmıştır. Bu karar sonrasında içinde Türkiye'nin de bulunduğu diğer 8 OECD ülkesi ile Hong Kong ve Körfez İşbirliği Konseyi de üye listesine eklenmiştir.

Türkiye'nin üyelik tarihi 24 Eylül 1991'dir. Günümüzde FATF'in üye sayısı Avrupa Komisyonu ve Körfez İşbirliği dahil 33'tür. FATF yeni üye kabulünde ağır kriterler getirmiştir.

FATF tarafından aklama ile mücadele kapsamında 40 tavsiye oluşturulurken Viyana Konvansiyonu'ndan önemli ölçüde yararlanılmıştır. Ancak, FATF Viyana Konvansiyonu'ndaki yaklaşımından farklı olarak suç gelirlerinin aklanması ile mücadele için sadece aklama fiilinin suç haline getirilmesini yeterli görmemiştir. Bunun yanında, birçok önleyici tedbirlerinde uygulanması gerektiğini ortaya koymuştur. Bu nedenle FATF 40 tavsiyesi 3 temel alan üzerine yoğunlaşmıştır.

1- Ülkelerin yasal sistemlerinin aklama ile mücadele açısından güçlendirilmesi.

2- Finansal sistemin aklama ile mücadele konusundaki rolünün artırılması.

3- Uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi.

1990 yılında hazırlanan 40 tavsiyesi, daha sonra 1996 ve 2003 yıllarında aklama konusunda ortaya çıkan yeni geliştirilmesi ve iyi uygulama örneklerini dikkate alarak revize edilmiştir.

FATF “suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanı konusunda standart koyucu, bir organ haline gelmiştir. Gerek FATF üyesi ülkeler gerekse FSRB, IMF ve Dünya Bankası; FATF tarafından hazırlanan tavsiye ve metodolojiyi, aklama ve terörün finansmanı ile mücadele konusunda temel referans ve değerlendirme aracı olarak dikkate almaktadır.

Kırk tavsiye kararı dört bölümden oluşmaktadır.

- Hukuk sistemleri

- Uluslararası işbirliği

- Kara para Aklama ve Terörizmin Finansmanını Önlemek İçin Finansal ve Finansal Olmayan Kuruluşlar ile İş ve Meslek Grupları Tarafından Alınacak tedbirler.

- Kara para Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadele Sistemi için Gerekli olan Kurumsal ve Diğer Tedbirlerdir.

40. Tavsiye Kararında yer alan düzenlemeler ana hatlarıyla şöyledir.

1- Her ülke kendi mevzuatında, kara paranın aklanmasını suç olarak kabul edecek ve bunu mümkün kılan hukuki düzenlemeler yapacaktır.

2- Her üye ülke kara paranın aklanması suçunun öncül suçlarını ve buna ilişkin cezai hükümleri belirleyecektir.

3- Her üye ülke mevzuatında, aklanan değerler için geçici tedbir ve müsadere hükümleri yer alacaktır.

4- Her ülke mali kurumlarının; kimlik tespiti, kayıtların tutulması ve şüpheli işlemlerin bildirilmesi ile ilgili yükümlülöklere uymalarını sağlayacak düzenlemeler yapacaktır.

5- Üye ölkeler arasında uluslararası işbirliği sağlanacaktır.

Terörizmin Finansmanının Önlenmesi bağlamında 9 tavsiye kararında ise;

1- Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair 1999 tarihli BM Sözleşmesinin onaylanması ve tam olarak uygulamak için acil önlemler alınması ile BM Kararlarının, özellikle 1373 sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararının derhal yürürlüğe konulmasını öngörmektedir.

2- Ülkelerin, terörizmin, terörist eylemlerin ve terörist örgütlerin finansmanını suç haline getirmelerini öngörmektedir.

3- Terörizmin, terörist eylemlerin veya örgütlerin finansmanına ait veya bunların finansmanında kullanılan ya da kullanılması tasarlanan malvarlığına el konulması ve bu malvarlığının müsaderesi için yetkili otoritelere imkân sağlayan yasak önlemleri de içeren önlemlerin benimsenmesini ve yürürlüğe konulmasını öngörmektedir.

4- Kara paranın aklanmasının önlenmesine dair yükümlülöklere tabi olan mali kurumlar veya diğör işletmeler veya varlıkların, fonların terörizm, terörist eylemler veya terörist örgütlerle bağlantılı veya ilgili olduğundan ya da bunun için kullanıldığından şüphelenmeleri durumunda şüphelerini yetkili otoritelere bildirmelerini düzenlemektedir.

5- Ülkelerin diğör ölkelerle terörizm, terörist eylemlerin ve terörist örgütlerin finansmanına ilişkin davalar, idari araştırma ve soruşturmalar ile cezai ve medeni uygulamalarda mümkün olan maksimum yardımı sağlamaları düzenlenmiştir. Ayrıca ölkelerin mümkün olduğu takdirde şahısların suçu işledikleri ölkeye iade edilmesi için yürürlüğe konmuş prosedörlere sahip olmaları da istenmiştir.

6. Ülkelerin gayri resmi bir para veya değör transfer sistemi veya ağı aracılığıyla transferde dâhil olmak üzere, para veya değör transferi hizmeti sağlayan şahıs veya tüzel kişiliklerin lisanslı veya kayıtlı olmalarını ve bankalara ve banka dışı mali kurumlara uygulanan tüm FATF Tavsiyelerine tabi tutulmalarının sağlanmasını düzenlemektedir.

7. Mali kurumların para havale edenler de dahil olmak üzere fon transferlerinde (1000 USD/EUR) ve ilgili mesajlarda havaleyi yapan kişiye ilişkin tam ve makul bilgileri (isim, adres, hesap no) temin etmeleri için önlemler alınmasını ve söz konusu bilgilerin transfer veya ödemeler zincirindeki mesajlarda yer almasını gerekli kılmaktadır.

8. Ülkelerin nakit para ve para yerine geçen kıymetli evrakların fiziksel sınır ötesi naklini tespit etmek için bir bildirim (15.000 USD-EUR-üzeri) veya açıklaması sistemi benimsemelerini düzenlemektedir.

9. Ülkelerin, terörizmin finansmanı amacıyla kötüye kullanılabilen varlıklarla ilgili kanun ve yönetmeliklerin yeterliliğini yeniden gözden geçirmeleri ve kâr amacı gütmeyen kuruluşların;

Terörist örgütler tarafından yasal varlık süsü verilecek, varlıkların dondurulması önlemlerinden kaçmak amacı da dahil olmak üzere, terörizmin, finansmanın sağlanması amacıyla kendi çıkarları doğrultusunda, yasal amaçlı fonların el altından terörist örgütlere saptırılmasını gizleyerek veya, saklayarak, kötüye kullanılmasını engelleyecek tedbirleri almaları düzenlenmiştir.

Bu bağlamda FATF, yükümlülüklerini yerine getirmeleriyle ilgili olarak üyesi bulunduğu ülkelere incelemelerde bulunmaktadır. FATF'nin incelenmesinde; paravan bankalar var mı? Aklama suçu sadece tüzel kişilerce yani kurumlarca mı yapılıyor yoksa gerçek kişileri de kapsıyor mu? Mali istihbarat birimleri faaliyetlerinde yeterli düzeyde bağımsız ve özerk mi? gibi konular yer almaktadır.

Mali Eylem Görev Grubu'nun kriter raporunda kara para ve terörizm finansmanı ile ilgili temel ilkeler şunlardır; Şeffaflık ve iyi yönetim, hükümet, finans kurumları, mali olmayan iş ve meslek grupları, sanayi ticaret grupları ve düzenleyici kurumlar tarafından paylaşılan caydırıcı bir kültür, yolsuzlukla mücadele için uygun önlemler, yargı kararlarının doğru şekilde uygulanmasını destekleyecek etkili bir mahkeme sistemi, savcı ve hakimler için yüksek ahlak ve mesleki yükümlülükler.

FATF üye ülkeleri kara para aklama ve terörizmin finansmanı açısından gösterdiği gelişmeleri periyodik olarak denetlemekte ve değerlendirmektedir. “Karşılıklı değerlendirme süreci” olarak bilinen bu süreçte, ilk olarak 251 soruyu kapsayan bir anket gönderilmektedir. Üye ülke FATF heyetinin değerlendirme ziyaretinden iki ay önce bu soruları cevaplandırarak FATF'a göndermekte, heyette verilen cevaplara göre ülkenin sistemini daha yakından incelemek üzere ülkelere değerlendirme ziyaretlerinde bulunmaktadır. Bu ziyaretten sonra ülkelerin raporu yazılmakta ve rapor FATF genel kurulu tarafından kabul edilerek internet sitesinde yayınlanmaktadır. Ülke raporlarında

görülen eksiklikler “güncelleştirme” ve “gelişmiş takip” olarak daha sıkı takibe alınmaktadır.

FATF kendisine üye olan veya olmayan ülkelerin kara para aklama ile mücadelesine ilişkin rejimlerini değerlendirmek üzere belirlediği 40 Tavsiye ile uyumlu 25 kriter belirlemiştir. Örgüt bu kriterlere dayanarak her yıl Haziran ayında “İşbirliği Yapmayan Ülkeler ve Bölgeler” listesi yayınlamaktadır. Söz konusu listede yer alan ülkelere 40 tavsiyenin 21. maddesi uygulanmaktadır. Bu tavsiye ile mali kuruluşların FATF tavsiyelerini uygulamayan veya eksik uygulayan ülkelerle girecekleri iş ilişkilerine ve işlemlere özel dikkat göstermeleri istenmektedir.

Eksikliğin giderilmemesi durumunda ülkelerin işbirliği yapmayan ülke kategorisinde değerlendirilmesi 21. Tavsiye hükümlerine muhatap olması söz konusudur.

Türkiye’nin 3. tur Karşılıklı Değerlendirme Raporu Şubat 2007 Strasbourg’ta yapılan FATF Genel kurulunda kabul edilmiştir. Üye ülkelerin birçoğunun 3. tur değerlendirme süreci devam etmektedir.

FATF’in üye ülkeleri; Arjantin, Avustralya, Avusturya, Belçika, Brezilya, Kanada, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Hong Kong, İzlanda, İrlanda, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Hollanda, Meksika, Yeni Zellanda, Norveç, Portekiz, Rusya, Singapur, Güney Afrika, İspanya, İsveç, İsviçre, TÜRKİYE, İngiltere, ABD ve Çin’dir. Üye uluslararası örgütler ise; Avrupa Konseyi ve Körfez İşbirliği Konseyi üyeleridir. Ayrıca FATF’ın gözlemci üyeleri Kore ve Hindistan’dır. OECD’ye üye 29 ülkeden Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Polonya FATF’a üye değildir.

FATF her sene düzenli olarak aşağıda belirtilen toplantıları yapmaktadır.

• Genel Kurul Toplantıları (Plenary Meeting)

Her yıl üç genel kurul toplantısı yapılmaktadır. Toplantılar Eylül/Ekim, Şubat ve Haziran aylarında yapılmaktadır.

Kara para aklama eğilimlerinin analizi ve bunlara karşı alınan önlemler, ülkelerin kara para aklama mücadeleye ilişkin olarak alınan bu önlemlerin uygulanıp, uygulanmadığının denetlenmesi ve kara para aklama mücadelesi ağının dünya çapında oluşturulmasının teşvik edilmesi bu toplantılarda görüşülür.

• Tipoloji Toplantısı (Typology Meeting)

Her yıl bir defa düzenlenmektedir. Kara para tekniklerinin incelendiği bu toplantıda FATF'a üye ülkeler, belirli uluslararası örgütler ve organların yanı sıra diğer ülkelerden temsilciler yer almaktadır.

• Ad Hoc Grubu (Geçici Grup) Toplantıları

Daha detaylı analiz gerektiren özel konularla ilgilenen bu grubun, her genel kurul toplantısında ilgilendikleri iki önemli konu şudur:

Aklanan kara paranın boyutunun tahmini, işbirliğinde bulunmayan ülkeler.

• Mali Hizmetler Forumu (Financial Services Forum)

Her iki yılda bir düzenlenmektedir. Ortak konuların tartışılması amacıyla, mali hizmet sektöründe çalışan ulusal ve uluslararası temsilcilerin ve diğer ilgili kişilerin bu forumda bir araya gelmesi söz konusudur.

Toplantıda geçerli olan iki resmi dil; İngilizce ve Fransızca'dır. FATF Başkanlığına her yıl FATF'e üye ülkeler arasında seçilen yüksek düzeyde bir kamu görevlisi atanmaktadır.

FATF tarafından getirilen önerilerin genel çerçevesi şöyle özetlenebilir.

a) Her ülkenin, daha fazla gecikmeden, Viyana Sözleşmesini tümüyle uygulama yolunda harekete geçmesi ve bunun için gerekli yasal düzenlemeleri yapması.

b) Bankaların veya mali kuruluşların gizlilik yasalarının, kara para aklanmasının önlenmesi amacıyla getirilen önerilerin uygulanmasını kısıtlamayacak ölçüde dikkate alınması.

c) Etkin bir para aklanmasını önleme programı, para aklanmasının soruşturulması, yasal takibatı ve ortadan kaldırılması hususlarında mümkün olduğunca çok yönlü işbirliğinin yapılması ve karşılıklı hukuki desteğin verilmesidir (Aydın, 2008: 201–209).

Mali Eylem Görev Grubu üye ülkelerin tavsiyelere uyup uymadığını her yıl kontrol etmekte olup söz konusu kontroller iki şekilde yapılmaktadır. Önce bütün ülkelere anket formu gönderilmekte, gelen yanıtlar toplanarak rapor hazırlanmaktadır. Sonra üye ülkelerin temsilcilerinden oluşan bir heyet seçilen bir üye ülkeyi incelemekte ve bu inceleme sonucunda o ülke hakkında rapor hazırlanmaktadır.

Mali Eylem Görev Grubuna Göre Uluslararası İşbirliği Nasıl Güçlendirilir?

- FATF Ülkelerin; Avrupa Konseyi Sözleşmesi gibi suçlardan elde edilen kazançlara el konulmasına ilişkin uluslararası sözleşmeleri onaylaması ve uygulaması gerektiğini,
 - Yetkili organları arasında işbirliği halinde inceleme yapılmasını desteklemeleri gerektiğini,
 - Kontrollü teslimatı desteklemesi ve teşvik etmesi gerektiğini,
 - Suç konularında karşılıklı yardımlaşma için mali kuruluşlar ve diğer kişiler tarafından kayıtların tutulmasına, kişilerin ve binaların aranmasına, kara paranın aklanması soruşturmaları ve kovuşturmaları ile yabancı ülkedeki yargının alanına giren faaliyetler ile ilgili olarak kullanılmak üzere delil elde etme ve müsadere dahil zorunlu tedbirlerin kullanılmasına ilişkin prosedürleri oluşturması gerektiğini,
 - Suçlardan elde edilen kazançlara tekabül eden malvarlıklarının tespiti, dondurulması ve müsaderesi için yetkili makamlarının bulunması gerektiğini, ayrıca malların müsaderesinde koordinasyon sağlanması ve konulan malların paylaşımını da içeren düzenlemelerin yapılması gerektiğini,
 - Yargı yetkilerinde çatışmaları önlemek için sanığın kovuşturulmasında en uygun mahkemenin tespiti için mekanizmaları oluşturması gerektiği,
 - Mümkün olduğu takdirde kara parayı aklama veya bununla ilgili suçlardan sorumlu olan kişilerin iadesi için düzenlemelere sahip olması gerektiğini,
- Belirten tavsiyelerde bulunarak uluslararası işbirliğini güçlendirilmesini amaçlamıştır (Başak, 2003: 33–34).

2.2.7. Birleşmiş Milletler Sınır Aşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesi (SASMUS)

Türkiye sözleşmeyi 13.12.2000 tarihinde imzalamış, 30.01.2003 tarih ve 4800 sayılı kanunla onaylamıştır. Bunlar insan kaçakçılığının, özellikle kadın ve çocuk kaçakçılığının önlenmesi, bastırılması ve cezalandırılmasına ilişkin protokol; Ateşli

silahların, bunların parçalarının, bölümlerinin ve mühimmatının yasa dışı üretimi ve kaçakçılığına karşı protokoldür.

Sözleşme, örgütün tanımını yaparak, bu örgütlerce işlenen suçları belirlemekte ve devletlere bu fiilleri cezalandırma yükümlülüğü getirmektedir ve Birleşmiş Milletlere üye 124 ülke tarafından 2000 yılında Palermo’da imzalanmıştır. Bu yüzden Palermo sözleşmesi diye anılır (Aydın, 2008: 211–212).

2.2.8. İNTERPOL (Uluslararası Polis Teşkilatı)

180 civarında üyesi bulunan İnterpol’ün amacı; uluslararası polis teşkilatları arasında işbirliğini güçlendirmek ve uluslararası suçluların izlenmesi ve yakalanmasını sağlamaktır. Kurum bünyesinde POPAC (Funds Derived From Crime-Suçtan Elde Edilen Gelir) adıyla bir birim oluşturulmuştur. Bu birim kara paranın aklanmasının önlenmesine ilişkin çalışmalar yapmakta ve bu suçu işleyenlerin yakalanması, gelirlerin dondurulması, mal varlıklarının müsadere edilmesi ile ilgili kayıtların beş yıl süreyle saklanmasına ilişkin tavsiyeler almıştır.

Temeli 1923 yılında atılan en geniş kapsamlı polisiye işbirliğini düzenleyen, 1956 yılında adı Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı (İNTERPOL) olarak belirlenen ve 177 üye ülkesi bulunan bir teşkilattır. Üye ülkelerin milli polis teşkilatlarının bünyesinde Interpol daireleri oluşturularak gerekli bilgilerin Interpol Genel Sekreterliğine gönderilmesi sağlanmaktadır.

Kara para aklama faaliyetlerinin uluslararası bir kimlik kazanmasının kamu düzeni için oluşturduğu tehlikeye karşı Interpol de sessiz kalmamış ve Genel Kurul Kararı ile 1994 yılında kara para aklama ile ulusüstü düzeyde mücadele yürütmekle görevli olan bir özel birim olarak POPAC (Fonds Provenant d’Activites Criminelles-Suçtan Kaynaklanan Geliri İzleme Grubu) kurulmuştur. Bu grup, kara para aklama faaliyetlerinin özellikleri, yasa dışı kökenli gelirlere el konulması ve bunların müsaderesiyle ve bu konularda mali araştırma teknikleri ile uğraşan bir gruptur. POPAC grubunun personeli şu anda ABD, Fransa, Hong-Kong ve İtalya’nın görevlilerinden oluşmaktadır (Aydın, 2008:212).

2.2.9. EGMONT Grubu

EGMONT, Belçika ve ABD'nin kara para aklama ile mücadelede sorumlu birimleri CTIF ve FINCEN'nin girişimleri sonucu 9 Haziran 1995 tarihinde Brüksel'de Egmont Sarayı'nda 24 ülke ve 8 uluslararası örgütün bir araya gelmesiyle oluşturulmuştur.

Egmont Grubunun amacı; ülkelerin ulusal kara paranın aklanmasıyla mücadele sistemlerini geliştirebilmelerine yardımcı olup, uluslararası bilgi değişiminin önündeki engelleri kaldırmaktır. Söz konusu yardımların içinde mali istihbarat birimlerine teknolojik yardım, personel eğitimi, tecrübe ve bilgi aktarılmasının yanı sıra uluslararası bilgi değişiminin geliştirilip, sistematik bir yapıya kavuşturulması da planlanmaktadır.

Uluslararası kara para aklamayla mücadele eden kuruluşları ve mali istihbarat birimlerini bünyesinde barındıran EGMONT' UN içinde;

- **Mevzuat Çalışma Grubu:** Küresel mali istihbarat birimi ağını genişletme ve geliştirme üzerine yoğunlaşmaktadır. Potansiyel aday mali istihbarat birimleri ile ön iletişim kurmaktan ve değerlendirme yapmaktan sorumludur.

- **Operasyon el Çalışma Grubu:** Üye mali istihbarat birimlerinin operasyon el bölümleri arasında artırılmış işbirliğini teşvik etmekte ve mali istihbarat birimleri tarafından toplanan bilgileri kullanarak çalışma ve tipolojilerin geliştirilmesini koordine etmektedir.

- **Bilgi Teknolojisi Çalışma Grubu:** Mali istihbarat birimleri arasında elektronik bilgi değişimini kolaylaştırmak için çalışmalarda bulunmakta, bilgi teknolojisi ile ilgili konularda diğer çalışma gruplarına destek sağlamaktadır.

- **Eğitim Çalışma Grubu:** Üye ülkelerin mali istihbarat birimlerinin ihtiyaçlarına dayalı olarak uluslararası ve bölgesel seminerler düzenlemekte, arındırılmış örnek olay çalışmaları dağıtmakta ve dünya çapında teknik yardım koordinasyonu sağlamak üzere diğer uluslararası organizasyonlarla birlikte çalışmaktadır.

EGMONT grubu faaliyetlerini bu dört çalışma birimi ile sürdürmektedir. Grubun hedefleri doğrultusunda temel kararları ise üye ülkelerin FID (Mali istihbarat birimleri)'lerinin başkanlar düzeyinde temsil edildiği genel kurul toplantılarında ele alınmaktadır.

Grubun karar organı genel kurul iken yürütme organı bu çalışma gruplarıdır. Egmont Grubu üyesi ülkeler arasındaki bilgi değişimleri ülkelerin FIU'ları aracılığı ile yapılmaktadır. FIU Egmont tarafından 1996 yılında ROMA'da yaptığı toplantıda kabul ettiği FIU tanımını şöyledir.

Suçtan elde edildiğinden şüphe duyulan gelirlere ve potansiyel terörün finansmanına veya kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadele amacıyla ulusal mevzuat ve düzenlemelerin gerektirdiği mali bilgilere ilişkin bildirimleri toplamak, analiz etmek ve ilgili makamlara sevk etmekle sorumlu merkezi ulusal birimdir.

Mali istihbarat birimleri (FIU) arasında hızlı, sistematik ve güvenli bilgi değişimi amacıyla Egmont Güvenlik Ağı (ESW) bilgisayar ağı sistemi oluşturulmuştur. 1997 yılında faaliyete geçen bu sistem sadece ağa dahil FIU'ların kullanımına açıktır. Bu ağ sayesinde mali istihbarat birimleri diğer ülkelerin istihbarat birimleri ile istihbari nitelikteki bilgileri hızlı ve güvenilir bir şekilde paylaşmaktadır. ESW aynı zamanda FIU'lara diğer ülke mevzuatlarına ve tipolojilere ulaşma imkanı da sağlamaktadır. Ülke FIU'ları arasında sistematik bilgi değişimini amaçlayan mutabakat muhtırası (Memorandum Of Understanding-MOU) imzalanmaktadır. 5549 sayılı kanunun 19. md. Uyarınca MASAK uluslararası anlaşma niteliğinde olmayan mutabakat muhtırası imzalama konusunda yetkilendirilmiştir.

Tablo 2.3. EGMONT Kapsamında Bilgi Alışverişinin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Diğer FIU'ların MASAK'tan Talepleri	MASAK'ın Diğer FIU'lardan Talepleri
2006	136	132
2007	196	59
2008	143	46
2009	169	162
2010	188	63

Kaynak: MASAK, Faaliyet Raporu, 2010: 33

2010 yılında toplam 43 mali istihbarat biriminden Başkanlığımıza 188 adet bilgi talebinde bulunulmuştur. Söz konusu taleplerin % 50'sinden fazlası ABD, Almanya, Belçika, İngiltere, Rusya, Bulgaristan, Jersey ve Yunanistan Mali İstihbarat Birimlerinden alınmıştır. Ayrıca MASAK 2010 yılında 27 mali istihbarat biriminden 63 adet bilgi talebinde bulunulmuştur. Taleplerin % 50'sinden fazlası ABD, İngiltere, Almanya, İspanya, Belçika, İsviçre, Fransa ve Rusya Mali İstihbarat Birimlerinden alınan talepler olmuştur. Yapılan bu taleplerin çoğunluğu terör/terörün finansmanı, dolandırıcılık, uyuşturucu ticareti suçları ile ilgili kişi ve şirketlere ilişkindir.

EGMONT' 2010 yılı itibariyle 106 ülke üyedir. Türkiye üyelik için Şubat 1998'de müracaat etmiş Haziran 1998'de üyeliğe kabul edilmiştir. Türkiye FIU' su olan MASAK Haziran 1998'de üyeliğe kabul edilmiştir. MASAK, Mayıs 2001 tarihinde de ESW' ye dahil olarak, güvenli ağı bilgi paylaşımı ve haberleşme fonksiyonlarından yararlanmaktadır (Aydın, 2008:213-214), (Çelik, Koçagra, Güler, 2000:116-118).

2.2.10. Uluslararası Şeffaflık Hareketi (TI)

1923 yılında kurulmuş olup çalışmalarını, hem ulusal hem de uluslararası yozlaşmaya karşı açılan savaşa ve bu konuda devletin artan sorumluluğuna adanmış ve kamu bünyesinde yer almayan bir örgüttür. Kâr amacı gütmeyen yozlaşmaya odaklanmış bir harekettir.

Tüm dünyada, yozlaşma konusunda önde gelen veri tabanlarından birine sahiptir. Bu hareketin çıkardığı yayınlardan, üç ayda bir çıkarılan TI Gazetesi ve yıllık olarak yayımlanan Yozlaşma Anlayışı Endeksi kamuyu bilgilendirme konusunda önemli bir rol oynamaktadır.

Uluslararası Şeffaflık Hareketi yozlaşmayı, özel kazançlar elde etmek amacıyla kamu sektörünün kullanılması olarak tanımlamakta ve bunun için Yozlaşma Anlayışı Endeksi (Corruption Perception Index-CPI) adı verilen bir endeks kullanmaktadır.

CPI, özel sektörde görülen kaçakçılıkla ilgili bir gösterge değildir; kamunun elindeki güçlerin özel çıkarlar için kötüye kullanımı (örneğin -kamu görevlilerine rüşvet verme, kamu işlerinin yürütülmesinde rüşvet alma, kamuya ait fonların zimmete geçirilmesi gibi) konusuna odaklanmıştır. Yozlaşma konusunda uzman olan pek çok

kişi bu geniş tanıma başka ayrımlar da katmaktadır. İdari kademe yozlaşma ve politik yozlaşma gibi.

Yozlaşma Anlayışı Endeksi (CPI) ile ilgili bazı özellikler aşağıda belirtilmiştir.

- İşadamları, risk analistleri, araştırmacı gazeteciler ve kamunun bu konuyla ilgili düşünceleri, görüşlerinden oluşmuş olup basın açıklamalarında “araştırmaların araştırması (Polls of poll)” olarak belirtilmiştir. 10 puan, o ülkede yozlaşmanın hiç görülmediğine 0 puan ise söz konusu ülkelerin tamamen yozlaşmış olduğuna işaretir.

- Yozlaşmayı değil, yozlaşma anlayışını ölçmektedir.

- Dünyadaki tüm ülkeleri kapsamamaktadır; bu nedenle son sırada yer alan bir ülke için “dünyada yozlaşmanın en çok görüldüğü ülke” demek yetersiz kalacaktır.

- Endeksin veri tabanının oluşturulmasında belirli kaynaklar esas alınmaktadır. Uluslararası kamuoyu araştırmaları, Dünya Bankası ve IMF verileri, ekonomist istihbarat birimi gibi kaynaklardan yararlanarak ülkelerin yozlaşma anlayışı ölçülmektedir. Yukarıda da bahsedildiği gibi bu endeks, tüm dünya ülkelerini kapsamadığından endeksin son sırasındaki ülke en yozlaşmış ülke olmadığı gibi, üst sıradaki ülkede hiç yozlaşmanın olmadığı anlamına gelmez.

1995 yılında 41 ülke arasında Yeni Zelanda en az yozlaşmanın görüldüğü ülke olurken Türkiye 29.. Endonezya sonuncu olmuştur;

1996 yılında 54 ülke arasında Yeni Zelanda birinci, Türkiye 33., Nijerya sonuncu olmuştur;

1997 yılında 52 ülke arasında Danimarka birinci, Türkiye 38., Nijerya sonuncu;

1998 yılında 85 ülke arasında Danimarka birinci, Türkiye 54., Kamerun sonuncu;

1998 yılında 9 ülke arasında Danimarka birinci, Türkiye 55., Kamerun sonuncu olmuştur.

Uluslararası Şeffaflık Hareketinin Sekretaryası Berlin’dedir. Sekretarya, bu uluslararası hareketi koordine etmekle ve desteklemekle görevlidir. Uluslararası alanda 70’ten fazla ülke de aktif durumdadır.

Uluslararası Şeffaflık hareketinin Türkiye temsilcisi, Toplumsal Saydamlık Hareketi Derneği (TSHD)’dir. Merkezi İstanbul’dadır. Derneğin amacı; Toplumun

saydam bir yaşama kavuşturulmasıdır. Bunun için, öncelikle (merkezi ve mahalli) her tür kamu gücünün kişisel çıkarlar için kötüye kullanılmasını önlemek, siyasal, sosyal ve ekonomik olayların her an yurttaşlarca izlenip değerlendirilmesi ile her tür yolsuzluktan arındırılmasını sağlamaktadır (Çelik, Koçara, Güler; 2000, 119-23).

2.2.11. Karayipler Mali Eylem Görev Grubu (CFATF)

8–10 Haziran 1990 tarihinde Arubo’da 25 Karayip ülkesinin katılımıyla kurulmuştur. CFATF 21 üyesi mevcuttur. FATF ülkelerinden Kanada, Fransa, Hollanda, İngiltere ve ABD gibi bölgede çıkarı olan ülkeler örgüte finansal ve teknik destek sağlamaktadırlar.

CFATF, kara paranın aklanması sorununa kapsamlı bölgesel bir yaklaşımın teşvik edilmesini amaçlamaktadır. Bunu başarmak için kara paranın aklanmasına karşı açılan savaşta sorunların tanımlanması ve ilerlemenin güvence altına alınması için kendi üyelerinin değerlendirme çalışması ve karşılıklı değerlendirme sürecine dahil olduğu bir dizi girişimlerde bulunmaktadır. Ayrıca teknik ve eğitim değerlendirmeleri ve üyelerine yardım çalışmalarını yürütmektedir (Mavral, 2001: 123).

2.2.12. Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvet ile Mücadele Sözleşmesi

Bu sözleşme, OECD’nin Uluslararası Yatırım ve Çokuluslu Şirketler Komitesinin Uluslararası Ticari İşlemlerde Rüşvet Çalışma Grubu tarafından yapılan çalışmalar sonucu tamamlanmış ve 17 Aralık 1997 tarihinde Paris’te yapılan Bakanlar düzeyindeki toplantıda üye ülkeler tarafından imzalanmıştır.

Konuya ilişkin olarak hazırlanan “4518 sayılı Kanun Yabancı Kamu Görevlilerine Rüşvet Verilmesinin Önlenmesi Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair” 06.02.2000 tarih ve 23956 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Sözleşme aktif rüşvetle ilgili olup, pasif rüşvetin cezalandırılması her ülkenin kendi mevzuatına bırakılmıştır. Aktif rüşvet, rüşveti veren ya da rüşvet için söz veren

kişi tarafından işlenen suçtur. Pasif rüşvet ise, rüşveti alan devlet memurunca işlenen suçtur.

Sözleşmede rüşvet: Uluslararası ticaretin yürütölmesinde bir işin veya haksız bir yararın elde edilmesi ve muhafaza gagesiyle, resmi görevlerin ifası zımında hareket etmesi veya hareket etmekten kaçınması için, yabancı bir kamu görevlisine kasıtlı olarak doğrudan veya araçlar vasıtasıyla hak edilmemiş para veya diğer yararlar önermek, vaat etmek veya vermek olarak tanımlanmıştır.

“Resmi görevlerin ifası zammında harekete geçmek veya görevini ihmal” tabiri, kamu görevlisinin resmi konumunun icap ettirdiğı görevini, kendisine verilen yetkiler dahilinde olsun veya olmasın kullanışını belirtir. Bir diğer deyişle bu tabir resmi görevlerin ifasına ilişkin bir iş yapması ya da yapmaktan kaçınması da dahil olmak üzere, kamu görevlisinin konumunu herhangi bir şekilde kullanmasıdır.

Sözleşme aşağıda belirtilen hususlarda düzenlemeler içermektedir;

- Yabancı devlet memuruna rüşvet veren kişinin vatandaşı olduğı devlet tarafından kendi memuruna rüşvet veren kişi gibi etkili, orantılı, caydırıcı ve hapis cezasını da içeren cezalarla cezalandırılmasını.

- Yabancı bir kamu görevlisine rüşvet verilmesi halinde tüzel kişilerin sorumluluğunu sağlayacak önlemlerin alınması.

- Rüşvet ve rüşvetten elde edilen kazançlar ya da malvarlığına el koyma, bu varlıkların müsaderesi ya da bunlarla mukayese edilebilir parasal müeyyidelerin uygulanması.

- Ülkelerin kendi vatandaşları için suçun ülke dışında işlendiğı durumda yargı yetkisine sahip olmak için gerekli önlemleri alması.

- Kendi devlet memuruna verilen rüşveti kara paranın aklanması konusunda suç sayan her Aktif devletin, suçun işlendiğı yer göz önüne alınmaksızın yabancı devlet memuruna verilen rüşveti de kara paranın aklanması konusunda öncül suç sayması.

- Muhasebe, kayıt ve denetleme standartları konusunda gerekli düzenlemelerin yapılması.

- Sözleşmenin tam olarak uygulanabilmesi için taraf devletler arasında cezai yargılama usulü ve tüzel kişiler için uygulanacak cezai olmayan müeyyideler usulünde uygun ve karşılıklı adil yardımlaşma.

- Rüşvetin suçların iadesine esas bir suç olarak kabul edilmesi.

- Her devletin OECD Genel Sekreterliğine danışma, karşılıklı adli yardım ve suçların iadesi konularında yapılacak talepler için sorumlu yetkili bir makam veya makamların bildirmesidir (Çelik, Koçağa, Güler, 2000: 114–116).

2.2.13. Europol

Avrupa Ülkeleri polis teşkilatları arasında güvenli bilgi değişimini hedefleyen Europol, 1 Ekim 1988 tarihinde resmîyet kazanmış olup, merkezi Lahey'dedir. Ekim 1998'de Europol sözleşmesi yürürlüğe girmiş ve 01 Temmuz 1999'da tam anlamıyla çalışmaya başlamıştır. 2002 tarihinde Europol'ün yetki alanı genişletilmiştir.

Europol'ün görevleri arasında, uyuşturucu ticareti, kanun dışı göç, oto kaçakçılığı, çocuk pornografisi, insan ticareti, dolandırıcılık, kalpazanlık, radyoaktif ve nükleer maddelerin kanun dışı ticareti, terörizm ve kara paranın aklanmasının önlenmesi yer almaktadır (İpek, 2000: 64).

Europol'de 612 personel çalışmakta bunların 188'i AB'nin değişik yerlerinde kanun uygulayıcı birimlerinde çalışanlardan oluşan 24 saat hizmet veren bir kurum olmaktadır. Türkiye'de Europol'le işbirliği halinde olan ülkeler içerisinde (Europol, 2008).

2.2.14. Güneydoğu Avrupa İşbirliği İnisiyatifi (SECI) ve Sınırötesi Suçların Önlenmesi ve Bu Suçlarla Mücadele Konusunda İşbirliği Anlaşması

Bu anlaşma 26 Mayıs 1999 tarihinde Bükreş'te imzalanmıştır. Anlaşmayı imzalayan ülkeler; Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Macaristan, Makedonya, Moldova, Romanya, Yunanistan ve Türkiye'dir.

ABD, Fransa, İtalya, Rusya ve Avusturya gibi bölge dışı ülkeler ile AB, Dünya Bankası, Avrupa Kalkınma Bankası gibi kuruluşlarda anlaşmaya destekçi konumunda bulunmaktadır.

Anlaşmanın amacı; katılımcı ülkeler arasında işbirliğini genişletmek, çeşitlendirmek ve buna paralel olarak ülkeler arasında ticari bağların uyumlu şekilde geliştirilmesini sağlamaktır.

Anlaşmanın kapsamındaki konular arasında, belirli yardım şekilleri, bilginin gizliliği verilerin korunması, yetkilendirilmemiş veya yanlış veri işlemlerinde sorumluluk ve yasal koruma, tanıklar ve uzmanlar, taleplerin bildirimi, taleplerin yerine getirilmesi, muafiyetler yer almaktadır (Güner, 2003: 356).

Bu anlaşma uyarınca “Sınır Ötesi Suçlarla Mücadele Bölgesel Merkezi”, Romanya Bükreş’te kurulmuştur. Merkezi ise Viyana’da AGİT binasında bulunmaktadır. Bu merkezde sınır aşan suçlara ilişkin bir veri tabanı oluşturulacaktır. Merkezinin faaliyetleri “Ortak İşbirliği Komitesi”nde koordine edilmekte olup taraflar sınır aşan suçlarla mücadelede istihbarat görevlileri aracılığıyla bilgi ve belge alışverişinde bulunmaktadır.

ABD’nin öncülüğünde geliştirilen SECI’nin bünyesindeki ilk toplantı 6 Aralık 1996 tarihinde Cenevre’de yapılmıştır. Girişimin amacı ile kapsamı ve niteliğini belirleyen bir amaçlar bildirisi kabul edilmiştir. Katılımcı ülkelerin belirleyeceği üst düzey görevlilerinden oluşan bir Gündem Komitesinin belirli aralıklarla toplanarak ele alınacak işbirliği projelerini saptaması ve uygulamalar izlemesi kararlaştırılmıştır. Gündem Komitesi 29 Ocak 1997 tarihinde Cenevre’de ilk toplantısını yapmıştır (Çelik, Koçağra, Güler, 2000: 110–111).

2.2.15. Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (Ekonomik Cooperation Organization-ECO)

Ekonomik İşbirliği Örgütü (ECO) 1985 yılında Türkiye, İran ve Pakistan arasında kültürel, ekonomik ve ticari işbirliğini geliştirmek amacıyla kurulmuştur. Sovyetler Birliği’nin yıkılmasıyla diğer Türk devletleri de bu örgüte dahil olmuştur. Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT) olarak da bilinir. ECO’nun halen 10 üyesi bulunmaktadır. Bu

lkeler; Türkiye, Pakistan, İran, Afganistan, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Tacikistan ve Özbekistan'dır.

ECO yeleri siyasi, kültürel, ticari ve ekonomik alanda işbirliğini hedeflemektedir. Hedefleri arasında 2015 yılına kadar serbest ticaret bölgesi oluşturmak da yer almaktadır. Hedeflerinden bir diğeri ise üyeler arasında bir platform oluşturarak işbirliğini genişletmektir. ECO'nun genel merkezi ve kültür departmanı İran'da ekonomik bürosu Türkiye'de ve bilim bürosu Pakistan da'dır.

Örgütün yapısı şu şekildedir:

- Bakanlar Konseyi: En st düzey karar alma organıdır. Dışışleri Bakanlarından oluşur. Yılda bir kez toplanır.
- Sürekli Temsilciler Konseyi: Büyükelçiler ve diğer üyelerden oluşur.
- Bölgesel planlama konseyi
- Genel sekreterlik
 - Sanayi ve Tarım Direktörlüğü
 - Ticaret ve Yatırım Direktörlüğü
 - Enerji, Madenler ve evre Direktörlüğü
 - Ulaştırma ve İletişim Direktörlüğü
 - Ekonomik Araştırma ve İstatistik Direktörlüğü
 - Proje Araştırma Direktörlüğü

2.2.16. Uluslararası Para Fonu (International Money Found-IMF)

Uluslararası Para Fonu global finansal düzeni takip etmek, borsa döviz kurları, ödeme planları gibi konularda denetim ve organizasyon yapmak, teknik ve finansal destek sağlamak gibi görevleri vardır.

IMF'nin amaçları;

- a. Dünya para meselelerinin çözülmesi için milletlerarası işbirliği sağlamak,
- b. Milletlerarası ticaretin dengeli şekilde gelişmesini ye devletlerin tam istihdama ve yüksek büyüme hızına ulaşmasına yardımcı olmak,
- c. Kambiyo istikrarını kurmak ve tek taraflı devalasyonlara mani olmak,

- d. Ödemeler dengesi güçlüklerinin çözümünde yardımcı olmak,
- e. Çok taraflı dış ödemeler sisteminin kurulmasını sağlamak,
- f. Milli para biriminin altın veya dolar olarak paritesini tespit ve fona tescil ettirmek.

IMF'nin Kara Para Aklama ile Mücadeledeki Rolü;

Küresel ölçekte 185 üyeye sahip olması, üyelerini izleme fonksiyonu, finans sektörü uzmanlığı, IMF'i kara para ve terörizmin finansmanının önlenmesi konusunda önemli bir araç haline getirmiştir.

IMF 2000 yılında kara para aklama konusunda çalışmalarının genişletmesi konusunda uluslararası toplum tarafından yapılan taleplere genel olarak karşılık vermiş, offshore merkezleri finansal değerlendirme programı başlatmış, kendi programlarına kara para aklama konularını nasıl dahil edeceğini araştırmış ve "Finansal Sektör Değerlendirme Programı"nı geliştirmiştir.

11 Eylül IMF kara para aklama ve terörizmin finansmanı konusunda yaptığı çalışmaları yoğunlaştırmıştır. 2002 yılında IMF tarafından, üye ülkelerin FATF tarafından geliştirilen tavsiyelere uyup uymadıklarıyla ilgili değerlendirme çalışmaları yapılmış, aynı zamanda AML/CFT rejiminin güçlenmesi için teknik destek sağlanmıştır.

IMF'nin kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele ile bağlantılı ana çalışma alanlarından birisi üye ülkelerin FATF 40+9 Tavsiyeleri'nde mevcut olan uluslararası standartlara uyumlarını değerlendirmektir. Değerlendiriciler tarafından işlerini yapmak için kullanılan araçlardan biri FATF 40+9 Tavsiyeleri ile Uyum Değerlendirme Metodolojisi'dir. Metodoloji, her bir FATF 40+9 Tavsiye için, değerlendiricilerin bir ülkenin standartlara uyum içinde olup olmadığını tespit etmeleri için bir dizi kriter sunar. Metodoloji FATF ile beraber, Dünya Bankası ve FATF-Bölgesel Kurum Biçemleri tarafından geliştirilmiştir. Bu Metodoloji Mart 2004 tarihinde IMF İcra Kurulu tarafından onaylanmıştır.

IMF'nin kara para aklama ile etkinliğinden söz ederken paranın ayakları ve yüreği tavşanın ayaklarına ve yüreğine benzetmek uygun olacaktır. Yani para da tavşan gibi en ufak bir tehlikede yer değiştirir. Çoğunlukla para aklamakta etkin olmuş birkaç mali

sektörün, basında yer aldıklarında, yatırımlarını hemen başka alanlara kaydırdıkları görülmüştür. Eski IMF Yönetim Kurulu Başkanı Michel Comdesus, Mali Eylem Görev Grubunun 10.02.1998 tarihinde Paris'te gerçekleşen toplantısında yaptığı konuşmasında; suç örgütlerinin kara para aklamaya dönük olarak yaptıkları işlemlerin yıllık parasal tutarının, dünya gayri safi hâsılasının (DGSH) tahmini % 2-5'i arasında olduğunu söylemiştir.

Avrupa Birliği de bu konuda “Code of Conduct” ve bunlara bağlı bir dizi düzenleme yapmıştır. Bir önemli çalışma da, IMF tarafından gerçekleştirilmiş ve Of-Shore Financial Centers The Role of The IMF (2000) başlığı ile yayımlanmıştır. Bu raporlarda kara para aklayan “Offshore Merkezlerin” ya da “Vergi Cennetlerinin” çığ gibi büyüdüğü, vergisiz olan bu kazançların vergisini ödeyen yükümlüler açısından haksızlık oluşturduğu ifade edilmiştir (Ayдын, 2008:214-219).

2.2.17. Türkiye Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi (Turkish International Academy Against Drugs and organize Crim-TADOC)

Birleşmiş Milletler (BM) öncülüğünde ve Türkiye UNDCP işbirliği çerçevesinde 26 Haziran 2000 tarihinde Ankara'da kurulmuştur. Bünyesinde “Suç Önleme Araştırma Merkezi”, “Uyuşturucu ve Talep Azaltımı Araştırma Merkezi”, “Bilişim Suçluları Araştırma Merkezi” ve “Kara para Araştırma Merkezi” bulunmaktadır.

Bu kapsamda Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı bünyesinde “Kara paranın Aklanması, Suçun Mali Kaynakları ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadelenin Güçlendirilmesi Projesi) yürütülmektedir.

Bu proje çalışmalarına Türkiye-AB Mali İşbirliği kapsamında Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı tarafından, F. Almanya Cumhuriyeti Baden-Württemberg Eyaleti ile 2003 yılında başlanmış ve 2007'nin ikinci yarısında sonuçlandırılmıştır. Projenin genel amacı, Türkiye'de kara para aklanmasıyla mücadele eden birimlerin kapasitelerini AB müktesebatıyla uyumlu hale getirmek ve üye devletlerdeki uygulamaları benimsetmektir. Proje kapsamında;

Türk Polisi'nin

- Suçların mali kaynaklarını tespit etme,

- Kapsamlı mali soruşturmaları yürütme,

- Suçlardan elde edilen gelirlere el konulması ve müsadere edilmesi,

- Kara para aklama, suçların mali kaynağı ve terörizmin finansmanı ile mücadele eden ulusal ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği konularında kapasitesinin artırılması amaçlanmıştır.

Ülkemizde kaçakçılık ve organize suçlarla mücadele görevi yürüten Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Gümrük Müsteşarlığı'nın kaçakçılık ve organize suçla mücadele birimlerinde görevli personelin temel ve uzmanlık düzeyinde eğitimlerini yürütür. Kuruluş kapsamında Karadeniz Ekonomik İşbirliği, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı ve Balkan Ülkeleri'nin yine aynı birimlerde görevli personelinin eğitimleri yürütülür. Türkiye ile güvenlik işbirliği imzalamış diğer ülkelerin kolluk kuvvetlerine de eğitim hizmetleri verilmektedir (Aydın, 2008:219–220).

2.3. TÜRKİYE'NİN KARA PARAYLA İLGİLİ OLARAK TARAF OLDUĞU İKİLİ ANLAŞMALAR

Ülkemiz kara para aklamayla mücadele konusunda birçok uluslararası düzenlemeye katılarak bu konudaki duyarlılığını göstermiştir. Kara para aklamayla mücadelede daha etkin bir faaliyet yürütebilmek için ülkemiz diğer devletlerle ikili anlaşmalar yapmıştır. Bu anlaşmalar şunlardır;

2.3.1. Bulgaristan ve Romanya ile Terörizm, Organize Suçlar, Yasa Dışı Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler, Kara para Aklama, Silah ve İnsan Kaçakçılığı ve Diğer Önemli Suçlarla Mücadelede İşbirliği Anlaşması

(19 Ekim 1988 tarihinde 23498 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanmıştır).

2.3.2. İtalya ile Terörizm, Organize Suçlar, Yasa Dışı Kazancın Aklanması, uyuşturucu ve Psikotrop Madde ve İnsan Kaçakçılığı ile Mücadele Anlaşması

(1 Aralık 1988 tarihinde 23340 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanmıştır).

İlk anlaşma, ülkenin güvenliğini tehdit eden terör suçları ve bununla bağlantılı olarak örgütlü suç kapsamındaki uyuşturucu, kaçakçılığı, psikotrop madde, silah ve insan kaçakçılığı sonucu oluşan kara para aklama faaliyetlerinin ulaştığı boyutun büyüklüğü ciddiyeti esas alınarak imzalanmıştır.

Anlaşma 3 ana bölümü içermektedir:

2.3.2.1. Terörizmle Mücadele

Taraf ülkeler, terörle ilgili olarak her türlü tedbiri alacak, bilgi ve belge alışverişinde bulunacak, terör eylemlerine karşı şüpheli araçların hareketi konusunda işbirliğine gidilecektir. Ayrıca taraf ülkeleri ülkelerin sınırları içerisinde taraf ülkelerden birine karşı terör suçu işleyen taraf ülke vatandaşını sınır dışı etmek için tedbirler almakla yükümlüdür.

2.3.2.2. Organize Suçlarla Mücadelede İşbirliği

Bu konudaki hükümler ise taraflara suçu önlemek için her türlü tedbiri alma, bilgi alışverişinde bulunma ve işbirliği yapma açısından yükümlülükler getirmektedir.

Anlaşmaya göre şu alanlarda işbirliği yapılması gerekmektedir. Silah, nükleer madde vb. para, kıymetli evrak sahtekarlığı, sınırın yasa dışı geçilmesi, araç kaçakçılığı, kültürel ve tarihi kıymetler, sanat eserleri kaçakçılığı ve diğer organize suçlarla mücadele.

2.3.2.3. Genel Hükümler

Anlaşmanın Genel Hükümler bölümünde bilgi alışverişleri için ilgili birimlerin kurulması, işbirliği faaliyetlerinin gözden geçirilmesi, Anlaşma'nın süresi ile ilgili temel bilgiler yer almaktadır.

Bu anlaşmanın amacı, Balkanlar yoluyla Avrupa'ya dolayısıyla dünyaya terör, kara para aklama suçu gibi önemli suçların organize olmuş örgütler aracılığıyla yayılmasını önlemektir. Türkiye'de bu geçiş yollarından biridir. Ve bu konuda işbirliğine gidilmesi hem organize suçların hem de kaynağı suç olan paranın kazanılmasının önlenmesi konusunda önem taşımaktadır.

İkinci anlaşma ise Türkiye-İtalya arasında imzalanmıştır. Bu anlaşma ile 04.10.1986 tarihli Terörizm, Organize Suçlar ve Uyuşturucu Kaçakçılığı konulu işbirliği anlaşması feshedilmiştir. Anlaşma'da esas alınan nokta terörizm, organize suçlar, uyuşturucu ve psikotrop madde, insan kaçakçılığı ve buna bağlı olarak ülkenin ve inanların güvenliğini tehlikeye sokan diğer suç unsurlarıdır.

Bu anlaşma, Bulgaristan ve Romanya ile imzalanan anlaşmadan farklı olarak müsadere, zapt ve kontrollü teslimatla ilgili hükümleri de içermektedir. Taraflar, para aklama ve yasadışı para, eşya veya malların kullanımı ile ilgili, doğrudan veya dolaylı olarak herhangi bir bilginin mübadelesini, bu faaliyetlerle ilgili şüpheli işlemlerin ortaya çıkarılmasını, gerekiyorsa durdurulmasını, bu faaliyete katılan suçluların aranmasını, müsaderesini ve zaptını sağlayacak bilgi alışverişini geliştirmek konusunda karar almışlardır. Ayrıca, uyuşturucu ve psikotrop maddeler ile yasa dışı kazançlar konusunda kontrollü teslimat teşvik edilecektir (Maval, 2001: 123).

2.3.3. Malta Hükümeti ile Yapılan İşbirliği Anlaşması

Malta Hükümeti ile imzalanan 23.02.2000 tarihinde yürürlüğe giren “Uluslararası Uyuşturucu ve Psikotrop Madde Kaçakçılığı, Uluslararası Terörizm ve Organize Suçlarla Mücadele İşbirliği Anlaşması imzalanmıştır.

2.3.4. Almanya Federal Devleti ile Yapılan İşbirliği Anlaşması

Türkiye Cumhuriyeti ve Almanya Federal Cumhuriyetleri'nin 3 Mart 2003 tarihinde imzalamış oldukları bu anlaşma ile terör ve suç örgütleri tarafından işlenen sınır aşan, haksız gelir amaçlı ağır suçları sıralayarak söz konusu suçlarla mücadelede iş birliği yapmayı kararlaştırmışlardır. Taraflar bu tür örgütlerle mücadelede suç gelirlerinin aklanma faaliyetlerinin önlenmesinin önemini vurgulamışlardır.

Söz konusu anlaşma suç ve terör örgütü kavramlarını, bunların suç faaliyetlerini ve kapsamlarını açıklamıştır. Bununla birlikte etkin bir şekilde bu örgütlerle ve faaliyetleriyle mücadele edebilmek için karşılıklı bilgi alışverişinin yapılması, koordine edilecek kurumlar ve uzman değişimi gibi konularda düzenlemeler içermektedir (Değirmenci, 2007: 225).

2.3.5. Polonya ile Yapılan İşbirliği Anlaşması

Türkiye ve Polonya Cumhuriyeti'nin 7 Nisan 2003 tarihinde imzaladıkları bu anlaşma 14 Ocak 2004 tarihinde onaylanarak kabul edilmiştir. Bu anlaşma ile taraflar devletlerin varlıklarını tehdit eder hale gelen terörizm ve örgütlü suçlarla mücadele konusunda işbirliği yapmayı amaçlamışlardır. Bu doğrultuda terörizm ve örgütlü suçların kapsamına giren suç faaliyetleri sıralanmış, bu faaliyetlere kara para aklama konusu da eklenmiştir.

Söz konusu anlaşmanın diğer bir özelliği yolsuzluk faaliyetlerini de ağır suçlar kapsamına alması ve yolsuzluktan elde edilen geliri kara para olarak değerlendirmesidir. Anlaşma ayrıca suçlu ve şüpheli kimselerin tespiti, aranması ve yakalanması kara paranın araştırılması, kayıp şahısların aranması ve kimliği tespit edilemeyen kişilerin tespit işlemlerini de düzenlemektedir.

2.3.6. Yunanistan ile Yapılan İşbirliği Anlaşma

Türkiye ve Yunanistan Cumhuriyetleri'nin 20 Ocak 2000 tarihinde imzalamış oldukları bu anlaşma 26 Nisan 2000 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

Günümüzde suç ve terör örgütlerinin faaliyetlerini artırması nedeniyle bu suçlarla mücadelede imzalanan bu anlaşma oldukça önemlidir.

Yunanistan gerek Osmanlı devleti gerekse Türkiye ile tarihsel süreç içerisinde etkili savaşlar yapmıştır. Bütün bu olumsuz ilişkilere rağmen terörizm ve suç örgütleri ile mücadele konularında ülkelerin iş birliği anlaşmaları yapmaları ülkelerin bu suçlarla mücadeleye verdikleri önemi ve kararlılığı göstermektedir. Ayrıca bu alanda yapılan anlaşma ile iki ülke arasındaki olumsuz siyasi ilişkiler normalleşme yoluna girmiştir.

Bu anlaşma ile taraflar terörizm ve suç örgütleriyle mücadele konusunda çeşitli düzenlemeler yapmışlardır. Bu nedenle anlaşma kapsamında sayılan suçlar belirtilmiş, terörizmin finansmanı ve kara para aklama suç faaliyetleri sayılmıştır. Bu doğrultuda taraflar bilgi ve uzman değişiminin sağlanmasını, soruşturma teknikleri konusunda karşılıklı yararlanmayı, özellikle artan göçmen kaçakçılığıyla mücadele konusunda işbirliği, terörizmle mücadele ile ilgili işbirliği, uyuşturucu madde ve silah kaçakçılığını engellemek amaçlanmaktadır. Ayrıca yapılabilecek araştırmaların desteklenmesini içeren düzenlemeler de yer almaktadır.

2.3.7. Çek ve Slovakya Cumhuriyetleri ile Yapılan İşbirliği Anlaşması

Türkiye Çek ve Slovakya Cumhuriyetleri'nin 8 Ekim 2004 tarihinde imzaladıkları bu anlaşma 20 Ekim 2004 tarihinde onaylanarak kabul edilmiştir. Bu anlaşma ile taraf devletler terörizm ve suç örgütleriyle, bunların faaliyetleriyle mücadele konusunda işbirliği yapmayı amaçlamaktadırlar. Bu anlaşmaya göre anlaşma kapsamına giren suçlar sıralanmış ve bu tür suçlarla mücadelede kara paranın aklanmasının önüne geçilmesinin önemine de değinilmiştir.

Taraflarca imzalanan bu anlaşmaya göre; terörizm ve suç örgütleriyle, bunların suç sayılan faaliyetleriyle mücadelede gerekli bilgi ve belge değişimini, birbirlerine yönelik terörist ve suç örgütleri faaliyetleri hakkında bilgi alışverişi, suçluların aranması, yakalanması konusu ve koordinasyon sağlayacak kurum ve uzman değişim konularında işbirliği yapılacaktır (Değirmenci, 2007:225–227).

Bu anlaşmaların ortak özellikleri ülkelerin egemenliklerini tehdit eder hale gelen terör ve organize suç örgütleriyle mücadele için uluslararası iş birliğinin artırılmasıdır.

Bu örgütlerin işlemiş oldukları ağır çaplı suçlarda ve elde edilen kara para aklamayla mücadelede ülkelerle işbirliği devletler açısından olumlu sonuçlar doğuracaktır (Mavral, 2001: 125)

2.4. MASAK DİĞER ÜLKELERİN MALİ İSTİHBARAT BİRİMLERİ İLE YAPILAN MUTABAKATLAR

Ülkemizin kara para aklamayla mücadele konusunda görevli mali istihbarat birimi olan Mali Suçları Araştırma Kurulu 4208 sayılı “Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun” çerçevesinde kurulmuş bir kuruluştur. 5549 sayılı suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkındaki Kanun ile 4208 sayılı kanunda önemli değişiklikler yapılmış ve MASAK’A bir takım yeni yetkiler verilmiştir.

MASAK’ ın önemli görevlerinden birisi de kara para aklamayla mücadelede diğer ülkelerin mali istihbarat birimleri ile uluslararası anlaşma niteliğinde olmayan mutabakat muhtırası imzalamaya yetkili olmasıdır. Bu nedenle MASAK kendisine kanunlarca verilen kara para aklama gibi sınır aşan örgütlü ve uzmanlık gerektiren suçlarla mücadele etmek için diğer ülkelerin mali istihbarat birimleri ile çeşitli mutabakat muhtıraları imzalamıştır (Aydın, 2008: 194).

MASAK’ ın diğer ülkelerdeki mali istihbarat birimleri ile yaptıkları mutabakat muhtıraları aşağıda sıralanmıştır.

- MASAK ile Lüksemburg Mali İstihbarat Birimi Arasında Kara para Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile İlgili Finansal İstihbarat Değişiminde İşbirliğine Dair Mutabakat Muhtırası.

- MASAK ile Senegal Cumhuriyeti, Ulusal Finansal İstihbarat ve İşlem Birimi (CENTIF) Arasında Kara para Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile İlgili Finansal İstihbarat Değişiminde İşbirliğine Dair Mutabakat Muhtırası.

- MASAK ve İngiltere ile kara para mücadele konusunda bilgi paylaşımı anlaşması imzalandı. Anlaşmaya göre kaynağı suç olan gelirlerin, takip edilmesi ve el konulmasında işbirliğine gidilmesi öngörülüyor.

- 2009 yılında MASAK ile Hırvatistan, Makedonya, Güney Kore ve Bosna Hersek 2010 yılında Japonya, Ukrayna, Norveç, Ürdün, Senegal ve Lüksemburg

lkeleri arasında 5549 sayılı kanunun 12.İnci maddesiyle MASAK' ın görev alanına giren konularda uluslararası bilgi değişimini teminen, bu ülkelerdeki muadil kurumlarla muhtıralar imzalanmıştır.

- MASAK ve İsveç Krallığı Finans Poliçen Arasında Kara para Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile İlgili Finansal İstihbarat Değişiminde İş Birliğine Dair Mutabakat Muhtırası.

- MASAK ve Endonezya Cumhuriyeti Finansal İşlem Bildirim ve Analiz Merkezi Arasında Kara para Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile İlgili Mali İstihbarat Değişiminde İş Birliğine Dair Mutabakat Muhtırası.

- MASAK ile Portekiz Cumhuriyeti UIF Arasında Kara para Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile İlgili Finansal İstihbarat Değişiminde İş Birliğine Dair Mutabakat Muhtırası.

- MASAK ile Moğolistan Merkez Bankası Mali İstihbarat Birimi Arasında Kara para Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile İlgili Finansal İstihbarat Değişiminde İş Birliğine Dair Mutabakat Muhtırası.

- MASAK ile Gürcistan Mali İzleme Birimi Arasında Kara para Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile İlgili Finansla İstihbarat Değişiminde İş Birliğine Dair Mutabakat Muhtırası.

- MASAK ile Afganistan Merkez Bankası Mali İşlemler ve Raporlar Analiz Merkezi Arasında İmzalanan Mutabakat.

- MASAK ile Hırvatistan Cumhuriyeti Kara para Aklamak Bürosu Arasında İmzalanan Mutabakat.

- MASAK ile Kore Cumhuriyeti KOFIU Arasında Kara para Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile İlgili Finansal İstihbarat Değişiminde İş Birliğine Dair Mutabakat Muhtırası.

- MASAK ile Makedonya Cumhuriyeti, Arnavutluk ve Suriye Mali İstihbarat Birimleri ile Kara para Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile İlgili Finansal İstihbarat Değişiminde İş Birliğine Dair Mutabakat Muhtırası (MASAK, 15.03.2011

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KARA PARA AKLAMA SUÇUYLA MÜCADELEDE TÜRKİYE ÖRNEĞİ (ULUSAL BOYUT)

3.1. TÜRKİYE’DE KARA PARANIN TARİHİ

1936 yılında bir Japon firmasının İstanbul’da eroin fabrikası kurmasıyla Türkiye’de eroin kullanıcısı sayısı artmıştır. Atatürk başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu kararıyla bu maddenin imalini önleyebilmek için Ceza Kanunu’nda bu suçla ilgili idam cezası konmuş ve bu maddenin imalinde kullanılan asit anhidrit maddesinin ithalini yasaklamıştır. Dünyada ise 19.02.1925 tarihli Cenevre Antlaşması çerçevesinde afyon kontrolü için devamlı olarak kurulan “Merkez Komite” bu konuda etkin bir mücadele yürütmektedir.

Türkiye birçok yabancı kaynak tarafından “bir kara para cenneti” olarak tanımlanmaktadır. Türkiye’de kara para faaliyetleri ve kara para aklama konusunda birçok tahmin vardır. Hemen belirtmek gerekir ki bu tahminler belli yöntemler kullanılarak elde edilmiş değerler değildir.

Miktarı ne olursa olsun, kara para ve bu bağlamda “kara ekonomi” Türkiye’nin ekonomik, sosyal, siyasal ve yönetsel dokusunu ağır biçimde tehdit ve tahrip etmektedir..

Türkiye’nin uyuşturucu ticareti ve kara parayla tanışması 1960’lar sonrasına rastlamaktadır. O yıllarda Avrupa’da başlayan gurbetçi akımı, yıllardır içine kapanık yaşayan Türk insanını çok farklı dünyalara dâhil ediyordu. Gurbetçilerin önemli bir kısmı kaderine razı olup, Avrupalıların yapmak istemediği işlere razı olurken küçük bir azınlık da başta uyuşturucu kaçakçılığı olmak üzere, silah, insan kaçakçılığı, mali suçlar, gibi yasadışı yollara sapsmışlardır.

1970’li yıllara gelindiğinde, bu azınlık grup yurt içinde sıkı bağlar kurarak Türk Mafyası’nı oluşturmuştur. Türkiye’nin siyasi çekişmelerinin etkisiyle ekonomisine çeki düzen veremediği ve ithal ikameci modele sarılmakta ısrar ettiği 1970’li yıllarda döviz sorunu, dövize çevrilebilir mevduatla (DÇM) aşılmaya çalışılmıştır. Türkiye’ye getirilen dövizin kaynağı kesinlikle araştırılmamıştır.

1980’lerde ise siyasi iktidarlar, yoğun bir döviz bunalımı korkusuyla hareket etmişlerdir. Ekonominin reel kesiminde hayali ihracat aracılığıyla, finans kesiminde ise kayıtsız şartsız açılan döviz tevdiat hesapları (DTH) ve sırdaş hesaplarla kara para aklamanın kapıları ardına kadar açılmıştır. Hayali ihracat, yurtdışındaki kara paranın Türkiye’ye ihracat teşviklerinden yararlanarak geri dönmesinde önemli rol oynamıştır. 1980’lerde siyasi mevkideki ekonomi yöneticilerinin “Bankalarımızın kapısı ardına kadar açık. İsteyen istediği gibi yararlanabilir” yollu demeçleriyle kara paraya yapılan çağrının yerine ulaştığı söylenebilir. Çünkü benzeri bir çağrının 1994 Ekonomik Krizi sırasında yapıldığı da dikkate alındığında, Türkiye’nin hâlâ kara ve kaynağı şaibeli paralardan medet umduğu ortadadır (Uyanık, 1996: 25–26).

1990’lara gelince; Dünyadaki genel eğilimlere bağlı olarak Türkiye’nin kara para konusunda ciddi dış baskılara maruz kaldığı dönem olarak nitelendirilebilir. FATF bu baskı odaklarının başında geliyordu. Ancak, Türkiye’deki yöneticiler bu konuda çoğu zaman ağırdan almışlardır.

Ülkemizde kara para aklama ile mücadelenin başlangıç tarihini Türkiye’nin FATFT’ üye olduğu 25 Eylül 1991 olarak kabul etmek gerekir. Bu tarihten sonra FATF’in 40 tavsiye kararlarının gereğini yerine getirmek amacıyla kara parayı suç haline getirecek bir yasa çıkarılması çalışmalarına başlanmıştır. Bu konuda 1994’te bir yasa taslağı hazırlanmış ve 14 Ekim 1994’te TBMM’ne sunulmuştur. Ancak yasanın TBMM’ne sunulduğu yasama yılı içinde TBMM tarafından onaylanmayan yasa, yasama yılının sona ermesiyle kadük olmuştur.

2-4 Kasım 1994 tarihinde ilk defa FATF Türkiye’de incelemelerde bulunmuştur. Türkiye’nin 40 Tavsiye Kararları ile uyum konusunda gerekli adımlar atmadığı gerekçesiyle FATF tarafından 19 Eylül 1996 tarihinde 21. Tavsiye kapsamında yaptırım uygulama kararı alınmıştır. Bunun üzerine çıkarılan bir yönetmelikle, Bankaların belli miktarının üzerinde işlem yapan müşterilerinin kimliklerini tespit etmelerinin zorunlu olduğu ilan edilmiştir.

Bu gelişmeler üzerine, önceden hazırlanıp kadük olan yasa tasarısı öncelik ve ivedilikle görüşülmek üzere, Başbakanlığın 3/5/1996 tarihli ve 196-342/1847 sayılı yazısı ile TBMM Başkanlığına sevk edilmiştir. Tasarı Adalet ve İçişleri Komisyonlarında görülmüştür.

13 Kasım 1996’da TBMM’de görüşülen “Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun (4208) 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkındaki Kanuna, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa ve 178 Sayılı Maliye Bakanlığı’nın Teşkilât ve Görevleri Hakkındaki Kanun Hükmündeki Kararnameye Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun” aynı gün yapılan oylamada kabul edilmiş 19 Kasım 1996 tarihli resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

4208 Sayılı Kara para Aklanmasının Önlenmesi Hakkındaki Kanunun çıkarılmasından sonra FATF önceden almış olduğu yaptırım kararını 12.12.1996 tarihinde kaldırmıştır (Mavral, 2001: 125–128).

4208 Sayılı Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanunun çıkmasına yol açan neden şöyle özetlenebilir; Yasadışı yollardan elde edilen kara paralar aklanmakta ve yeniden yasadışı faaliyetlerin finansmanında kullanılmaktadır. Bu nedenle söz konusu sermaye ile güçlenen organize suç örgütleri; ekonomik, sosyal, siyasal ve benzeri açılardan önemli güçler elde etmekte ve önemli olumsuzluklara neden olabilmektedirler. Yasadışı örgütleri yok etmek ancak onların finansman kaynağını kurutmakla mümkündür. Burada önemli olan ise, kara paranın aklanarak yasal bir görüntü kazanmasına engel olmaktır.

Ülkemizde 4208 Sayılı Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanunun amacı da, kara paranın önlenmesi konusunda uygulanacak esasları ve müeyyideleri belirlemektir. 4208 sayılı kanun ile ilgili düzenlemeleri ayrıntılı olarak ele alacağız.

3.2. 4208 SAYILI KANUNDA KARA PARA, KARA PARA AKLAMA VE

ÖNCÜL SUÇLAR

3.2.1. Kara Para

Kayıt dışı ekonominin bir unsurunu teşkil eden yasal faaliyetler sonucu elde edilen ancak kayıt düzeni ve beyan dışında tutulan kazançlar, 4208 sayılı kanun tarafın kara para olarak kabul edilmiştir. Kanunda ayrıca yasadışı faaliyetlerin de bir kısmını, kara paraya kaynak teşkil eden suç olarak düzenlemiştir.

Türk Ceza Kanununun 1.maddesinde yer alan “kanunun sarıh olarak suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez. Kanunda sayılı cezalardan başka bir ceza

ile de kimse cezalandırılmaz” hükmünün doğal bir sonucu olarak, kara para aklama suçunda kara para ve kara para aklama kavramları yorumlanırken sosyal içeriği değil, kanun koyucunun bu kavramlara yüklediği anlamın ölçü olarak alınması adlandırılacak her iktisadi kıymet hukuken kara para tanımı içine girmeyecektir.

Yasaların yasakladığı, diğer bir anlatımla konusu suç teşkil eden bir fiil sonucunda elde dilen para ya da varlık, kara para olarak kabul edilmektedir. Genel tanım bu olmakla beraber Türkiye’de 22822 sayılı 19.11.1996 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 4208 sayılı Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Yönelik Kanunun 2. maddesinin a bendine göre kara para;

- 1) 1918 sayılı Kaçakçılığın Men Ve Takibine Dair Kanundaki,
- 2) 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar Hakkındaki Kanundaki,
- 3) 2238 sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması ve Nakli Hakkında Kanundaki,
- 4) 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması Hakkında Kanundaki,
- 5) 213 sayılı Vergi Usulü Kanunun 359. maddesinin b fıkrasındaki,
- 6) 765 sayılı Türk Ceza Kanunundaki Devletin Şahsiyetine Karşı İşlenen Cürümler ve aynı kanunun, 179, 192, 264, 316, 317, 318, 319, 322, 325, 332, 333, 335, 339, 341, 342, 345, 350, 403, 404, 406, 435, 436, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 504 ve 506. Maddelerindeki, fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen para veya para yerine geçen her türlü kıymetli evrakla, mal veya gelirleri veya bir para biriminden diğer bir para birimine çevrilmesi de dahil, sözü edilen para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat ve değeridir.

Türkiye dâhil bazı ülkeler sayma yöntemi denilen bir usulle belirlenen suçlardan sağlanan kazançları kara para kapsamına almıştır.

Sayma yöntemiyle yapılan tanımlamanın genel olarak görülen sakıncaları, Türkiye’de yapılan tanımlamada tezahür etmiştir. Yasa kara parayı sadece sayılan suçlardan elde edilen gelir olarak adlandırılmış, bunun yanında kara paranın kaynağı sayılan birçok temel suç, kapsam dışında kalmıştır. Örneğin, yasada, zimmet, rüşvet, memuriyet görevini kötüye kullanılması, her nevi ihaleye fesat karıştırma, tefecilik, Gümrük Kanun ve Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkındaki Kanun kapsamında

işlenen suçlar sayesinde büyük kazançlar elde edilmekte ve 4208 Sayılı Yasaya göre kara para sayılmamaktadır (Gümüşkaya, 1998: 2).

3.2.2. Kara Paranın Aklanması

Kara para aklama suçu; Türk Ceza Kanunu'nun 296. Maddesinde belirtilen haller haricinde, bu maddenin a bendinde sayılan fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen kara paranın elde edenlerce meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirilmesi, bu yolla elde edildiği bilinen kara paranın başkalarınca iktisap edilmesi, bulundurulması, elde edenlerce veya başkaları tarafından kullanılması, kaynak veya niteliğinin veya zilyet ya da malikinin değiştirilmesi, gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tâbi tutulması veya bu hareketin gizlenmesi, yukarıda belirtilen suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım etmek amacıyla kaynağının, yerinin değiştirilmesi veya transfer yoluyla aklanması kara paranın tespitini engellemeye yönelik fillerdir.

Kara para aklama suçu ancak, söz konusu değerlerin yasa dışılık niteliğinden çıkarılıp yasal bir görüntüye kavuşturulmasına yönelik işlemler ve fiillerin gerçekleştiği aşamada oluşmakta ve suç 4208 sayılı kanun kapsamına girmektedir.

3.2.3. Öncül Suçlar

4208 sayılı kanunun 2b a'da belirtilen öncül suç (müspet) olarak kabul edilen fiillerden bahsedecek olursak;

3.2.3.1. 1918 Sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun

1918 sayılı kanunun adından da anlaşılacağı üzere kaçakçılık suçlarını tanımlayan ve ceza hükümlerini düzenleyen ve zaman zaman “Kaçakçılık Kanunu” olarak da adlandırılan bu kanun 1932 yılının şartlarına göre hazırlanmış olması nedeniyle, günümüz koşullarında yetersiz kalmıştır. Bununla birlikte bir nebze günün koşullarına uyum sağlamaya yönelik ilk adım olarak değerlendirilebilecek olan 4704 sayılı tarihli kanunla yapılan değişikliklerle, 1918 sayılı kanunda tanımlanan kaçakçılık suçlarının kapsamının genişletilmesi yanında, bazı zorunlu düzenlemeler yapılmıştır. En son

olarak, daha sade ve ekonomik suç, ekonomik ceza mantığıyla hazırlanan 4926 sayılı, 10.07.2003 tarihli Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu ile 1918 sayılı kanun tamamen yürürlükten kaldırılmıştır (Güner, 2003:375).

3.2.3.2. 6136 Sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar Hakkındaki Kanun

6136 Sayılı Kanunun 1. maddesinde; Ateşli Silahlarla mermilerinin ve bıçaklarla salt saldırı ve savunmada kullanılmak üzere özel olarak yapılmış bulunan diğer aletlerin memlekete sokulması, yapılması, satın alınması, taşınması veya bulundurulması bu kanun hükümlerine tabidir denilmiştir. Kanunun 2. maddesinde ise; Ateşli silahlarla mermilerinin ve bıçaklarla salt saldırı ve savunmada kullanılmak üzere özel olarak yapılmış bulunan sair suç aletlerinin ülkeye sokulması yasaktır hükmü yer almıştır. Kanunun 3. maddesinde; memleket içinde ateşli silahlarla mermilerinin yapılması hususunun ilgili kanunlarda düzenlendiği belirtilirken 4. maddesinde; Ülke içinde kama, hançer, saldırma, şişli baston, sustalı çakı, pala, kılıç, kasatura, süngü, sivri uçlu ve oluklu bıçaklar, topuz, topuzlu kamçı, boğma teli veya zinciri, muşta ile salt saldırı ve savunmada kullanılmak üzere özel nitelikteki benzeri aletlerin yapımı yasaktır denilmektedir.

Bu kanunun 2. ve 4. maddelerindeki yasak fiillerin gerçekleştirilmesi ile elde edilen para vb. değerler 4208 sayılı kanunda kara para olarak değerlendirilmektedir.

3.2.3.3. 2238 Sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması ve Nakli Hakkındaki Kanun

Kanunun 1. maddesinde; Tedavi, teşhis ve bilimsel amaçlarla organ ve doku alınması, saklanması, aşılması ve nakli bu kanun hükümlerine tabidir, denilmiş ve kanunun 3. maddesinde ise bir bedel veya başkaca çıkar karşılığı organ ve doku alınması ve satılmasının yasak olacağı belirtilmiştir.

Buna göre, kanuna aykırı olarak organ ve doku nakli ticaretinden elde edilen para ve değerler de kara para kapsamına alınmıştır.

3.2.3.4. 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması Hakkındaki Kanun

2863 Sayılı Kanunun 4. maddesinde; Taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarını bulanlar, malik oldukları veya kullandıkları arazinin içinde kültür ve tabiat varlığı bulunduğunu bilenler veya yeni haberdar olan malik ve zilyetler, bunu en geç u  gün içinde en yakın müze müdürlüğüne veya köyde muhtara veya diğör yerlerde mülki idare amirlerine bildirmeye mecburdurlar, denilmiştir.

Aynı kanunun 6. maddesinde ise, Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları sayılmıştır. Kanunun 23. maddesinde de, korunması gerekli taşınır tabiat ve kültür varlıkları tanımlanmaktadır. 32. maddesinde kültür ve tabiat varlıklarını yurt dışına çıkarma yasaklanırken, 34. maddesinde  ren yerleri ve müzelerdeki taşınır ve taşınır kültür varlıklarından kopya çıkarılması için izin alınmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir. Kanunun 35. maddesinde de, taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının meydana çıkarılması amacıyla yapılacak araştırma, sondaj ve kazı için ilgili makamlarından izin alınmasının zorunlu olduğu hükme başlanmıştır.

Bu kanunda belirtilen yasakların ihlali ve zorunlulukların yerine getirilmemesi fiilleri suç olarak kabul edilmekte ve kara para kapsamında değerlendirilmektedir.

3.2.3.5. 213 Sayılı Vergi Usul Kanununun 359. Maddesinin “b” Bentlerindeki Suçlar

Adı geçen kanunun 359. maddesinin “b” bendinde, vergi kanunları uyarınca tutulan veya düzenlenen ve saklanma ve ibraz mecburiyeti bulunan;

- Defter, kayıt ve belgeleri yok edenler veya defter sahiplerini yok ederek yerine başka yaprak koyunlar veya hiç yaprak koymayanlar veya belgelerin asıl veya suretlerini tamamen veya kısmen sahte olarak düzenleyenler veya bu belgeleri kullananlar,

- Belgeleri Maliye Bakanlığı ile anlaşması olmadığı halde basanlar veya bu belgeleri kullananların, vergi kaçakçılığı suçunu işledikleri hüküm altına alınmıştır (Başak, 2003; 47-48).

3.2.3.6. 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu

Kara paranın tanımında 765 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan, aşağıda verilen suçların işlenmesi suretiyle elde edilen gelirler, kara para olarak sayılmıştır.

Devletin şahsiyetine karşı işlenen cürümler (md: 125–145)

Madde 125: Vatan hainliği, devletin ülkesine ve egemenliğine karşı işlenen suçlar.

Madde 126: Vatandaşın devlete karşı silah kullanması veya harbe katılması.

Madde 127: Devlete karşı harbe veya düşmanca hareketlere tahrik, yabancı devlet müdahalesine çalışma, mailli menfaatlere karşı hareketler propaganda suçu.

Madde 128: Asker toplama devlete düşmanca hareketler, Türkiye'yi harp tehlikesine koymak.

Madde 129: Düşman askeri hareketlerine yardım, düşmanla ticaret.

Madde 130: Harp zamanlarında taahhüdü yerine getirmemek, taahhüde hile karıştırmak.

Madde 131: Askeri tesisleri tahrip.

Madde 132: Devletin güvenliğine, siyasi menfaatlerine ilişkin belgeleri yok etme veya bozma, devletin güvenliğine ilişkin bilgileri elde etme.

Madde 133: Askeri veya siyasi casusluk.

Madde 134: Taksirle işlenen casusluk.

Madde 135: Gizli askeri bölgelere girme, devlet güvenliği ile ilgili belgeleri bulundurma.

Madde 136: Devlet sırrını ifşa.

Madde 137: Yayılması yasaklanan haberleri ifşa.

Madde 138: Devlet sırlarından yararlanma, devlet hizmetinde sadakatsizlik.

Madde 139: Harp zamanlarında devlet buyruklarına uymama.

Madde 143: Milletler arası dernekleri izinsiz kurma, izinsiz girme.

Madde 144: Vatana manevi hıyanet, düşman devletten nişan ve aylık alma.

Madde 425: Milli bayrağa veya alamelere saldırı, eylemlerin devletin şahsiyetine karşı işlenmiş cürümler olduğu hükme bağlanmıştır.

Yine aynı kanunun

Madde 179: Kişi hürriyetine mahrumiyet.

Madde 192: Tehdit ile menfaat temini

Madde 264: Yıkıcı öldürücü aletler veya ateşli ecza kaçakçılığı ve ticareti

Madde 316: Paralarda kalpazanlık.

Madde 317: Taklit parayı tedavüle çıkarma.

Madde 318: Para değerini indirerek taşıyır.

Madde 319: Önceki üç maddeyle ilgili cezayı artıran haller.

Madde 322: Kıymetli damgaları, taklit, taşıyır, memlekete ithal etmek, alım satım, saklama ve kullanma.

Madde 325: Kamu taşıma biletlerinde kalpazanlık.

Madde 332: Devlet mührünü taklit veya kullanma.

Madde 333: Resmi mühür veya aletleri taklit veya kullanma.

Madde 335: Taklit edilmiş olan işaret ve eserleri kapsayan evrak veya eşya ve vesikaların satılması veya satın alınması.

Madde 339: Resmi belgede sahtecilik:

Madde 341: Resmi belgenin suretiyle oynamak.

Madde 342: Memur olmayan kimsenin resmi belgede sahteciliği.

Madde 345: Hususi belge ve senetle sahtecilik.

Madde 350: Meşruiyet belgelerinde sahtecilik.

Madde 403: Uyuşturucu madde ticareti.

Madde 404: Uyuşturucu madde kullanma, kullanmasını kolaylaştırma.

Madde 406: Önceki iki maddede cezayı artıran haller.

Madde 435: Fuhşa teşvik, kadına erkek tedariki.

Madde 436: Irza tecavüz, erkeğe kadın tedariki.

Madde 495: Yağma.

Madde 496: Senedin yağması.

Madde 497: Önceki iki maddedeki cezayı artıran haller.

Madde 498: Korkutarak faydalanma.

Madde 499: Adam kaldırma.

Madde 500: Adam kaldırma da haberleşme nakli.

Madde 504: Nitelikli dolandırıcılık.

Madde 506: Hileli iflas.

4208 sayılı kanunun 2/a maddesinde yer alan ve yukarıda belirtilen yasadışı fiillerin dışında kalan, fakat diğer kanunlarda belirtilen ve yasaklanmış bulunan fiillerin gerçekleştirilmesi sonucunda elde edilen para, kara para sayılmaktadır (Güner, 2003:379-380).

Tablo 3.1. Aklama Suçu Duyurularının Öncül Suçlara Göre Dağılımı

Öncül Suç	2006-2009	2010	Toplam	Toplam İçindeki Yüzdesi
Uyuşturucu Madde Ticareti	60	5	65	38,01
Gümrük Kaçakçılığı	32	7	39	22,82
Nitelikli Dolandırıcılık Hileli İflas	22	12	34	19,88
Evrakta ve Meşruiyet Belgelerinde Sahtecilik	14	1	15	8,77
Sahte Belge Düzenleme Kullanma	5	1	6	3,51
Yağma, Yol Kesmek ve Adam Kaçırma	4	-	4	2,34
Şahıs Hürriyeti Aleyhinde Cürümler	3	-	3	1,75
Devlete Ait Mühürlerde ve Damgalarda Taklit	1	-	1	0,58
Silah Kaçakçılığı	1	1	2	1,17
Devletin Şahsiyetine Karşı Cürümler	2	-	2	1,17
TOPLAM	144	27	171	100

Kaynak: MASAK, Faaliyet Raporu, 2010: 46.

Tabloya göre ülkemizde kara para aklama suçuna konu öncül suçların başında uyuşturucu madde ticareti yapmak ve gümrük kaçakçılığı ile ilgili suçlar gelmektedir. Bu durum uyuşturucu madde sektöründeki mal ve hizmetlerin yüksek tutarlı fiyatlara

konu olmasından ve gümrükle ilgili vergilerin yüksek oranlarda olmasından kaynaklanmaktadır.

3.3. KARA PARA AKLAMAYLA MÜCADELE İÇİN OLUŞTURULAN KURUMLAR

3.3.1. Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK)

4208 sayılı kanun ile oluşturulan MASAK, doğrudan Maliye Bakanlığı'na bağlı olarak çalışmaktadır. Bu kurulun görev ve yetkileri;

1. Kara para aklanmasının önlenmesine yönelik çalışmalar yapmak, bu konuda alınması gereken önlemleri almak.
2. Kara para ile ilgili ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla görüş ve bilgi alış verişinde bulunmak, inceleme ve araştırmalar yapmak.
3. Kara para aklanması ile ilgili işlemlerle ilgili her türlü bilgi ve belgeyi kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerden istemek.
4. Cumhuriyet Savcıları ve Cumhuriyet Savcıları adına zabıta makamlarınca intikal ettirilen konuları incelemek ve bu makamların kara paranın aklanması suçunun tespitine, ilişkin taleplerini yerine getirmek.
5. Kara paranın aklanması suçunun işlenip işlenmediği konusunda ön inceleme yapmak ve suçun işlendiğine dair ciddi emarelerin varlığı halinde zabıta makamları ile işbirliği yaparak, bu Kanuna ve Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunun zapt ve aramaya ilişkin hükümlerine göre işlem yapılmasını istemek.
6. Ön incelemeye ilişkin işlemler hakkında Cumhuriyet Savcılığına bilgi vermek.
7. Araştırma ve incelemeler sırasında kara paranın aklanmasına yönelik ciddi bulgu ve emarelerin varlığının tespiti halinde, ilgilinin hak ve alacaklarına tedbir konulması için durumu Cumhuriyet Savcılığına intikal ettirmek.
8. Kara para aklanması suçunun işlendiğine dair bilgi ve belgeleri Cumhuriyet Savcılığına intikal ettirmek.

9. Kara para aklanması suçlarının tespit ve önlenmesi için alınacak tedbirlerle, bankalara ve diğer mali kurumlara ve ilgili gerçek ve tüzel kişilere müşterilerinin kimliklerini tespit zorunluluğu getirilmesi hususlarında Bankalar Kurulunca karar alınmak üzere teklifte bulunmak ve yapılan işlemler hakkında Hazine Müsteşarlığına bilgi vermek.

10. Kara para aklanması suçlarına ilişkin istatistik ve diğer bilgileri toplamak, değerlendirmek ve bu bilgileri Türkiye'nin taraf olduğu ikili ve çok taraflı anlaşmalar çerçevesinde ilgili taraf ve mercilere bildirmek.

11. Başkanlığının çalışma esas ve usulleri ile kimlik tespiti ve kara para aklanması suçunun tespiti ve önlenmesine ilişkin Bakanlar Kurulu Kararlarının uygulanması hususunda ve bu kanunun uygulanmasına dair hususlarda gerekli düzenlemeyi yapmak.

Başkanlık kara para aklama suçunun araştırılması ve incelenmesi görevlerini Maliye Müfettişleri, Hesap Uzmanları, Gelir Kontrolörleri, Bankalar Yeminli Murakıpları, Hazine Kontrolörleri ve Sermaye Piyasası Kurulu Uzmanları vasıtası ile yerine getirir. Görevlendirilecek bu kişiler Başkanın talebi üzerine ilgili birim amirinin teklifi ve bağlı veya ilgili Bakanın onayı ile belirlenir.

MASAK tarafından bu uzmanlara yaptırılan incelemelerde parasal değer olarak 2006 yılında 53,5 milyon TL, 9,2 milyon USD, 1,2 milyon DEM, 813 bin EURO, 2005 yılında 95,3 milyon TL, 11,4 milyon USD, 11,12 milyon DEM, 1,3 milyon EURO kara para aklandığı iddia edilmiştir (MASAK, Faaliyet Raporu, 2006: 41).

Başkanlığın talebi üzerine görevlendirilenler görevlendirme konusuna giren hususlarda bilgi ve belge istemeye araştırma ve inceleme yapmaya, uygulamayı takip ve denetlemeye, bu maksatla her türlü evrakın takibine yetkilidir (4208 Sayılı Kanun Md. 3)

3.3.2. Mali Suçları Araştırma Kurulu Hakkında Genel Bilgiler

Vizyon: Suç gelirlerinin aklanması ve terörizm finansmanı ile etkili bir şekilde mücadele ederek etkin bir ekonomi ve güvenli bir toplum oluşmasına katkıda bulunan öncü bir kurum olmak.

Misyon: Aklama ve terörün finansmanı suçlarını önlemesi ve tespitine yönelik olarak; politika oluşturulması ve düzenleme yapılmasına katkıda bulunmak, hızlı ve güvenilir bir şekilde bilgi toplamak ve analiz etmek, araştırma ve inceleme yapmak, elde edilen bilgi ve sonuçları ilgili makamlara iletmek.

Tablo 3.2. İnceleme Dosyalarının Envanteri

Yıl	Önceki Yılda Devreden	Açılan Dosya Sayısı	Toplam Dosya Sayısı	Tamamlanan Dosya Sayısı	Sonuç		Sonraki Yıla Devreden
					Kapsam Dışı	Suç Duyurusu	
2005	246	74	320	84	49	35	236
2006	236	86	322	68	39	29	254
2007	254	110	264	112	81	51	252
2008	252	68	320	201	161	40	119
2009	119	63	182	76	53	23	106
Toplam		401		341	383	158	

Kaynak: MASAK, Faaliyet Raporu, 2009: 30.

Tabloya baktığımızda incelenen dosya sayısı ve tamamlanan dosya sayısının 2008 yılında en fazla olduğu görülmektedir. Bu durum MASAK'ın 2008 yılında yapmış olduğu çalışma sayısında etkili olduğunu göstermektedir.

MASAK'ta görev yapan toplam personel sayısı 31 Aralık 2010 itibariyle, 172 olup; 15 idari personel (Başkan, Bşk. Yrd., Daire Bşk., Şube Müd.) 54 MSA uzmanı, 21 MSA uzman yardımcısı, 4 Vergi denetmeni, 13 Bilgi İşlem personeli ve 65 diğer personel (Şef, mütercim, gelir uzmanı, memur, teknisyen, dağıtıcı)dir

Tablo 3.3. MASAK’da Görevli Personel Sayıları

Yıllar	İdari Personel	MSA Uzmanı	MSA Uzman Yrd.	Vergi Denetmeni	Bilgi İşlem Personeli	Diğer D. Personel	Toplam Personel
2003	6	24	27	3	8	45	113
2004	7	35	17	7	8	42	116
2005	7	41	9	7	11	51	126
2006	13	42	15	6	10	52	138
2007	13	40	22	3	12	56	146
2008	12	43	20	4	12	63	154
2009	13	44	21	3	12	68	161
2010	15	54	21	4	13	65	172

Kaynak: MASAK Faaliyet Raporu, 2010: 15

MASAK’a intikal eden ihbar ve şüpheli işlem bildirimleri MSA uzmanları tarafından analiz ve değerlendirmeye tabi tutularak, aklama suçunun varlığı tespit edilenler hakkında doğrudan yetkili ve görevli Cumhuriyet savcılığına suç duyurusunda bulunulmakta, daha ayrıntılı inceleme gerektirenler ise (Kanunun 2. Maddesinde sayılan denetim elemanlarınca yapılmak üzere) incelemeye sevk edilmektedir.

Tablo 3.4. Yıllara Göre Tamamlanan Dosyaların Sonuçlarına Göre Dağılımı

Yıllar	Tamamlanan dosya sayısı	Suç Duyurusu olmayan	Suç duyurusu yapılan
2006	68	39	29
2007	112	81	31
2008	201	161	40
2009	76	54	22
2010	73	53	21
Toplam	530	388	143

Kaynak: MASAK, Faaliyet Raporu, 2010: 43.

Tabloya göre MASAK'ın yapmış olduğu incelemelerin büyük bir kısmı kara para aklama suçuna konu olmamaktadır. Özellikle 2009 yılında MASAK'ın suç duyurusunda az bulunmasının sebebi varlık barışı kanununun ülkemize getirilen paranın kaynağının sorulmamasının sağlanmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 3.5 Aklama Suç Duyurularının İhbar Talep Kaynaklarına Göre Dağılımı.

İhbar Kaynağı	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Toplam
ŞİB	1	3	5	7	5	3	24
Savcılık	37	26	16	14	12	16	128
Diğer	10	10	20	21	5	8	74
Toplam	48	39	41	42	22	27	220

Kaynak: MASAK Faaliyet Raporu, 2010: 45.

Bu tarihler arasında aklama suçunun işlendiği gerekçesi ile suç duyurusunda bulunulan 220 dosyanın 92'sini % 47,67 ile uyuşturucu madde ticareti, 38'ini % 19,68 ile gümrük kaçakçılığı, 25'ini % 12,95 ile nitelikli dolandırıcılık ve hileli iflas, 17'sini % 8,81 ile evrakta ve meşruiyet belgelerinde sahtecilik suçundan, % 10,89 diğer suçlardan kaynaklandığı görülmüştür.

3.3.3. Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu (MSMKK)

Koordinasyon kurulu; Maliye Müsteşarının Başkanlığında, Maliye Teftiş Kurulu, Maliye Hesap Uzmanları Kurulu, MASAK, Hazine Müsteşarlığı Bankalar Yeminli Murakıpları Kurulu, Hazine Kontrolörleri Kuruluş ve Sermaye Piyasası Kurulu başkanları ile Gelir Genel Müdürlüğü, Dışişleri Bakanlığı Ortadoğu, Afrika ve Uluslararası Siyasi Kuruluşlar Genel Müdürlüğü ve İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığından meydana gelir.

Koordinasyon Kurulu; Kara para aklamanın önlenmesine yönelik çalışmalarda Mali Suçlar Araştırma Kurulunun yürüteceği faaliyetleri ilgili kurum ve kuruluşlarla

birlikte koordine etmek, uygulamaya ilişkin politikaları tespit etmek, mevzuat düzenleme ve tekliflerini değerlendirmekle görevlidir (4208 Sayılı Kanun Md. 4).

Kurulun görev ve yetkileri ise;

a) Kara para aklanmasının önlenmesi amacıyla uygulamaya ilişkin politikaları tespit etmek.

b) Kurulun olağan ve olağanüstü toplantılarına başkanlık ederek çalışmaların düzenli bir şekilde yürütülmesini sağlamak.

c) Mevzuat düzenleme ve tekliflerini değerlendirmek ve karara bağlamak ile görevli ve sorumludur.

MSMKK, kara para aklama ile mücadelede dayanışma ve tavsiye niteliğine haiz bir organ olarak üst kurul niteliğindedir.

MASAK ise, mücadelede aktif ve icra görev ve yetkileri haiz olan bir kuruldur (Güner, 2003:430).

3.4. KARA PARANIN AKLANMASINDA CEZA VE USUL HÜKÜMLERİ

3.4.1. Kara Para Aklama Suçu İçin Öngörülen Cezalar

Kara para aklama suçu fiillerini işleyenler iki seneden beş seneye kadar hapis ve aklanan paranın bir katı ağır para cezasıyla cezalandırılır ve nemaları da dâhil olmak üzere kara para kapsamındaki mal ve değerler ile bunların ele geçirilmemesi halinde bunlara tekabül eden mal varlığının müsaderesidir.

Kara para, terör suçlarından veya Türkiye'ye ithali veya Türkiye'den ihracı kanunla yasaklanmış herhangi bir madde ve eşya kaçakçılığından elde edilmiş veya suç yukarıda belirtilen terör suçlarına kaynak sağlamak amacıyla işlenmiş ise birinci fıkra hükmüne göre faile verilen ceza dört seneden az olamaz.

Suçun;

a) Kara paranın aklanması maksadıyla teşekkül vücuda getirenler ile idare edenler veya teşekküle mensup olanlar tarafından,

b) Görevi sebebiyle memur ve kamu görevlileri ile 3182 sayılı Bankalar Kanununa, 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanununa, 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanununa, 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanuna, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa, Ödünç Para Verme İşleri ile Özel Finans Kurumlarının Kurulması, Faaliyetleri ve tavsiyelerine İlişkin Esas ve Usuller, düzenleyen mevzuata göre faaliyet gösteren kurumlarda çalışanlar tarafından,

c) Şiddet veya tehditle veya silah kullanarak, işlenmesi halinde ise hükmolunacak cezalar, ayrıca bir misli artırılır.

Bu suçun tüzel kişilik tarafından işlenmesi halinde, 3. fıkranın a bendi hükmünün uygulanmadığı durumlarda, fiili gerçekleştiren yöneticiler hakkında da aynı cezalar hükmolunmakla birlikte, tüzel kişiler de 500 TL'den 5 bin TL'ye kadar para cezası ile cezalandırılır.

Kara para aklama suçunun, usul veya fûru veya karı-koca veya kardeşlerden biri tarafından kara paranın kaynaklandığı suçları gizlemek amacıyla işlenmesi halinde ise bu ceza, yarısından üçte ikisine kadar indirilir (4208 Sayılı Kanunun 7. Maddesi).

Bazı ülkelerde kara para aklama için verilen cezalar şöyledir:

ABD	: 10 ve 20 yıl hapis
Panama	: 2-8 yıl hapis
Meksika	: 3-9 yıl hapis
Avustralya	: 20 yıl hapis, 200 bin dolar para cezası
İngiltere	: 20 yıl hapis, 500 bin dolar para cezası
İtalya	: 10 yıl hapis, 20 milyon liret para cezası
Fransa	: 10 yıl hapis, 500 bin frank para cezası
İspanya	: 6 yıl hapis, 100 bin pezata para cezası
Norveç	: 21 yıl hapis
Yunanistan	: 5–10 yıl hapis
İrlanda	: 14 yıl hapis
Almanya	: 5–10 yıl hapis
Kanada	: 10 yıl hapis
Portekiz	: 4–12 yıl hapis

Görüldüğü üzere 4208 Sayılı Kanundaki hapis cezası diğer ülkelere göre oldukça zayıf olmaktadır. Bu tür suçlar rasyonel suçlu grubunda olduklarından hürriyet bağlayıcı cezalar belli bir yoğunlukta olmalı; cezanın alt sınırı beş yıldan başlamalı, denilmektedir (Altuğ, 1997:107).

3.4.2. Kara Para Aklama Suçunda Zaman Aşımı

Kara para aklama suçundan zaman aşımı süresi suçun cezasının üst sınırı beş yıl hapis cezasını geçmediği için TCK'nin 66. md. Göre 8 yıldır. Bu nedenle söz konusu suçun soruşturulmasında 8 yıllık sürenin geçmesi ile dava zaman aşımına uğrayarak düşmektedir. Kara para aklama suçu uluslararası boyutlara varan bir suçtur. Bu nedenle söz konusu suçun soruşturulması için diğer ülkelerin adli makamlarından bilgi alınması gerekmekte ve söz konusu yargılamalar uzun sürmektedir. Bu nedenle 4208 kanunda dava zaman aşımı 10 yıldan 15 yıla çıkarılmıştır. Ayrıca dava açılması zaman aşımını keser hükmü konulmuştur (Ergül, 2005: 132).

3.4.3. Tedbir Konulması (Dondurma, Kısıtlama)

4208 Sayılı Kanunla “Tedbir Konulması” hususu getirilerek Türk Hukukunda önemli bir düzenlemenin yerini bulması sağlanmıştır. Bu düzenlemeye göre (Kanun Md. 9).

Kara paranın aklanmasına yönelik ciddi emarelerin varlığı halinde, bankalar ve banka dışı mali kurumlar ile diğer gerçek ve tüzel kişiler nezdinde ki kiralık kasa mevduatları da dahil olmak üzere hak ve alacakların dondurulmasına, tasarruf yetkisinin tamamen veya kısmen kaldırılmasına; mal, kıymetli evrak, nakit ve diğer değerlerin zaptına, bunların bir tevdi mahalline yatırılmasına ve hak ve alacaklar üzerinde diğer tedbirlerin konulmasına, hazırlık tahkikatı sırasında sulh ceza hakimi; yargılama sırasında ise mahkeme tarafından karar verilir.

Tedbire ilişkin talepler, evrak üzerinde yapılacak inceleme sonucu derhal ve nihayet 24 saat içerisinde sonuçlandırılır.

Gecikmesinde sakınca görülen hallerde Cumhuriyet Savcıları da hak ve alacakların dondurulmasına karar verebilir. Cumhuriyet Savcısı bu kararı en geç 24 saat

içinde sulh ceza hâkimine bildirir. Hâkim en geç 24 saat içinde onaylayıp onaylanmamasına karar verir, onaylanmama halinde Cumhuriyet Savcılığının kararı hükümsüz kalır.

3.4.4 . Yetkili Mahkeme

Kara paranın elde edildiği yer ile amlandığı yer, aynı olabileceği gibi farklı yerlerde olabilir. Kara paranın aklanmasına ilişkin talepler, 3005 Sayılı Meşhut Suçların Mahkeme Usulü Hakkında Kanun Hükümleri çerçevesinde, kara paranın bulunduğu yer mahkemesince karara bağlanacağı hüküm altına alınmıştır.

Yabancı ülkelerin 3005 sayılı Kanunun 7. maddesine uygun müsadere talepleri ve kara paranın kontrollü teslimatı hakkında karar vermeye Ankara Sulh Ceza Mahkemesi yetkilidir. Ancak müsadere kararı için talebin, Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu anlaşmalara uygun şekilde yapılması gerekir.

Türk kara para aklamak mevzuatına göre, kara para aklama suçları asliye ceza mahkemesinde görülür, ama uyuşturucu ile ilgili suçlar için dava ağır ceza mahkemesinde açılır.

Tablo 3.6. Aklama Suçundan Dava Açılan ve Temyiz Edilen Dosyaların Safahatı (1997–2009)

KARA PARA AKLAMA			
İLK DERECE MAHKEMELERİ			
	1997-2008	2009	Toplam
Açılan Davalar	264	15	279
Sonuçlanan Davalar	80	11	91
Mahkûmiyet	19	3	22
Kesinleşen Mahkûmiyet Temyiz Edilmeksizin		1	1
Devam Eden Davalar			118
TEMYİZ EDİLEN DAVALAR			
Temyiz Edilen Dosya	71	8	79
Sonuçlanan Dosya	14	4	18
Mahkûmiyeti Olan	1		
Devam Eden Dosyalar			61
Mahkûmiyeti Kesinleşen Dava Toplamı			2

Kaynak: MASAK, Faaliyet Raporu, 2009; 35.

Tabloya göre kara para aklama suçuyla ilgili davaların karara bağlanması uzun zaman almaktadır. Bunun nedeni suç delillerinin dünyanın dört yanına dağılması, yani ülkeler arasında gezen paranın çok hızlı yer değiştirmesidir.

3.4.5. Bilgi Verme Yükümlülüğü

Kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler, başkanlık ve inceleme elemanları tarafından istenilecek bilgi ve belgeleri vermek ve gerekli kolaylığı sağlamakla yükümlüdürler.

Bilgi sözle veya yazıyla istenir sözle istenen bilgileri vermeyenlere keyfiyet yazı ile tekit edilir ve cevap vermeleri için kendilerine 7 günden az olmamak kaydıyla uygun bir mühlet verilir.

Başkanlık, yükümlülerden taraf oldukları veya aracılık ettikleri, Başkanlıkça belirlenecek işlemlere ilişkin bilgileri devamlı olarak isteyebilir. Devamlı olarak istenecek bilgileri, parasal sınırlar, yükümlü grupları, uygulama tarihi, şekil, usul ve esaslar itibarıyla belirlemeye, bu bilgilerin yükümlüler nezdinde tutulmasını düzenlemeye ve belirlenecek süre ile saklanmasını istemeye yetkilidir.

2 Temmuz 1997 tarihinde yürürlüğe giren Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 9. maddesinde; yolcuların beraberinde yurt dışından getirdikleri veya yurt dışına çıkartacakları altın, Türk Lirası, döviz ve bunlarla ödemeyi sağlayan belgelerin 5 bin TL'yi aşması halinde gümrük idaresince en geç ertesi ayın 15. günü akşamına kadar MASAK Başkanlığına bildirilir. Bu maddedeki bildirim mecburiyeti Türk parasının kıymetini koruma hakkındaki kararlarla getirilen bildirim mecburiyetlerini ortadan kaldırmaz.

Ancak, söz konusu yönetmelikte değişiklik yapan ve 31 Aralık 1997 tarihinde yürürlüğe giren yönetmelik değişikliği ile; anılan madde hükmü yolcuların beraberinde yurt dışından getirdikleri veya yurt dışına çıkardıkları altın, Türk Lirası, döviz ve bunlarla ödemeyi sağlayan belgelere ilişkin ilgili mevzuata aykırı tespitlerin, gümrük idaresince MASAK Başkanlığı'na bildirileceği şeklinde değiştirilmiş ve 5 bin TL'yi aşan değerlerin gümrük idarelerince MASAK Kurulu'na bildirim zorunluluğu ortadan kaldırılmıştır.

9.uncu maddenin değişiklik gerekçesi şöyle özetlenmiştir.

Yürürlükteki Türk Parası Kıymetini Koruma Mevzuatı, 1918 Sayılı Kanun ve diğer mevzuat hükümlerine aykırı tespitlerin varlığı halinde, bu konuda gümrük idaresi tarafından yapılan bildirimlerin esas alınacağı belirtilmiştir. Bu değişiklikte; ülkemize giriş yapan milyonlarca yolcudan iki kez alınacak bildirimin teknik zorlukları ile bu uygulamanın ülke ekonomisine, özellikle turizm sektörüne getirebileceği olumsuz etkiler dikkate alınmıştır (Gümüşkaya, 1998: 172).

Maddenin özüne bakıldığında; Yurtdışından Türkiye'ye girecek bir dövizde bir sınırlama yoktur, miktarı ne olursa olsun istenildiği kadar döviz Türkiye'ye getirilebilir. Sınırlama sadece yurt dışına çıkarılacak dövizde (5.000 \$) bulunmaktadır.

Dünya ülkelerindeki uygulama genelde nakit işlem bildirimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bildirimler belirlenen büyüklüklerin üstündeki işlemler için geçerli olmaktadır. Bazı ülkelerin, nakit işlem bildirimi yapılması için belirlediği en alt limitler aşığıdaki tabloda görölmektedir.

Tablo 3.7. Nakit İşlem Bildirimi Tablosu

Ülke	
Avustralya	10.000 AUS \$
Avusturya	200.000 Avus. Şilini
Kanada	10.000 K \$
Fransa	50.000 FF
Almanya	20.000 DM
İtalya	20 Milyon Liret
Japonya	30 Milyon Yen
İspanya	2,5 Milyon Pezeta
Amerika	10.000 \$

Kaynak: Mavral, 2001:149-152

3.4.6. 4208 Sayılı Kanunda Sır Saklama Yükümlülüğü ve Cezası

Kanunun 6. Maddesinde belirtildiği gibi;

- a) Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanı, Başkan Yardımcıları, Mali Suçlar Araştırma Uzman ve Uzman Yardımcıları ile kurul hizmetinde çalışan görevliler,
- b) Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu Başkan ve Üyeleri,
- c) Bu kanun hükümleri uyarınca yetki kullanan diğer kamu görevlileri,
- d) Kara para aklanması işlemleri ile ilgili olarak bilgilerine ve ihtisaslarına başvurulmuş gerçek ve tüzel kişiler,
- e) Kara paranın aklanması işlemleri ile ilgili olarak bilirkişilik görevi ifa edenler, görevleri dolayısıyla kişilerin ve bu kişilerle ilgili kimselerin şahıslarına, muamele ve hesap durumlarına, işlerine, işletmelerine, servetlerine veya mesleklerine ilişkin olarak öğrendikleri sırları veya gizli kalması lazım gelen diğer hususları ifşa edemezler ve kendilerinin veya üçüncü şahısların yararına kullanamazlar. Bu yükümlülükler, bu kişilerin görevlerinden ayrılmaları sonrasında da devam eder.

Alınan yükümlülöklere aykırı davranış halinde kanunun 12. Maddesinin birinci fıkrasında; bir seneden üç seneye kadar hapis cezası ve bu sırların herhangi bir menfaat karşılığında ihlal edilmesi durumunda ise hapis cezasının yanı sıra sağlanan menfaat ve nemaların da ayrıca müsadere olunacağı, hüküm altına alınmıştır (4208 Sayılı Kanunun 6. Maddesi).

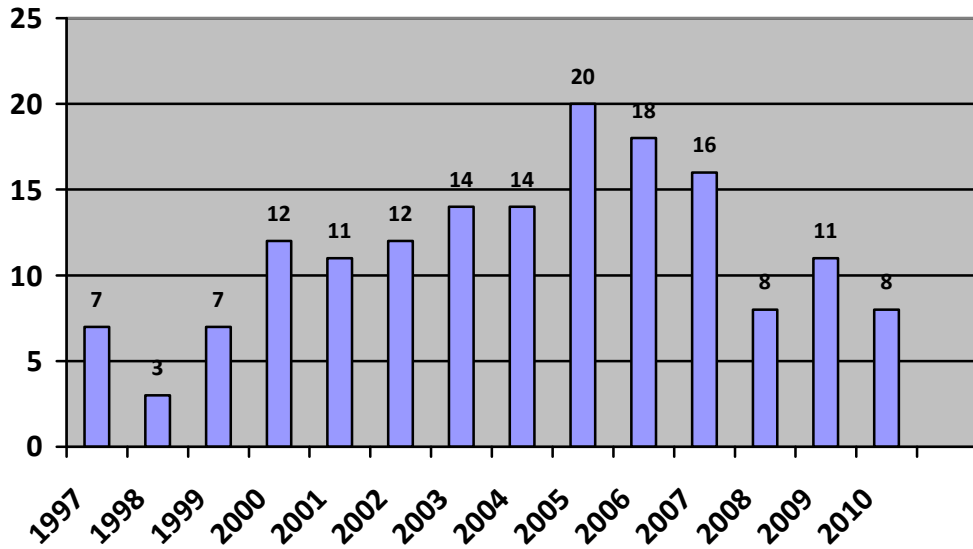
3.4.7. Kontrollü Teslimat

Kontrollü teslimatla ilgili yasal düzenlemeler, 4208 Sayılı Kanunun ve 15 Eylül 1997’de Kontrollü Teslimat Uygulaması Esas ve usulleri Hakkında Yönetmeliğin yürürlöğe girmesiyle tamamlanmıştır.

Kontrollü Teslimat: Suç faillerinin belirlenmesi, her türlü delilin tespiti, toplanması, kaçak veya kaçak olmasından şüphe edilen mal fonların müsadere si amacıyla, yurt içinde dağıtılacak veya yurt dışından Türkiye’ye getirilerek dağıtılacak veya Türkiye’de hazırlanarak yurt dışına götürülecek veya Türkiye’den transit geçecek, uyuşturucu ve psikotrop maddeler, 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin

Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Eki I ve III numaralı tablolar ile bu tablo değişikliklerinde yer alan maddelerin ve bunlara bağlı fonlar ile kara para ve kara paraya kaynaklık edecek diğer her türlü kaçak veya kaçak olmasından şüphelenilen eşyanın yetkili makamların bilgisi ve denetimi altında nakillerini ifade eder.

Bu düzenleme bir uyuşturucu ihbarı alındığında sadece suçlu ve uyuşturucu maddeyi yakalamak yerine kaçakçı ile uyuşturucu maddenin yetkili makamların bilgisi dahilinde uyuşturucu götürcekleri yere kadar takip edilmesi sonucu uyuşturucunun teslim edileceği uyuşturucu şebekesinin de ortaya çıkarılması amaçlanmıştır (Mavral, 2001; 404).

Grafik 3.1. Yıllara Göre Kontrollü Teslimat

Kaynak: KOM Faaliyet Raporu, 2010: 56.

Grafiğe göre ülkemiz diğer ülkelerin ilgili birimleriyle iş birliği içerisinde 1997 yılı itibarıyla 2010 senesine kadar 150'nin üzerinde kontrollü teslimat uygulaması gerçekleştirmiştir. Bu durum ülkemizin örgütlü suçlarla mücadele konusunda uluslararası alandaki kararlılığını göstermektedir.

3.4.7.1. Kontrollü Teslimatın Şartları

Kontrollü teslimatın şartları 4208 sayılı Kanunun 10. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

- a) Kontrollü teslimat kapsamına giren kaçakçılık faaliyetlerinin çok ciddi organize edilmiş olması,
- b) Organizatörlerin, sermayedarların ve şebeke elemanlarının ortaya çıkarılması ve bunlar hakkında tüm delillerin tespiti için başka bir imkan bulunmaması,
- c) Mal ve fonların gideceği son yere kadar herhangi bir boşluğa meydan vermeyecek şekilde denetimin sağlanabilmesi,
- d) Kontrollü teslimat uygulamaya yeterli zaman bulunmaması,
- e) Türkiye’de hazırlanarak yurt dışına götürülecek veya transit geçecek her türlü kaçak mal veya fonlar için ayrıca;

1- Kontrollü teslimat uygulamasının sona erdiği, Türk vatandaşlarının yakalandığı ülke devleti tarafından Türk vatandaşları ile kontrollü teslimata konu mal ve fonlar ile bunların naklinde kullanılan araçlar ile kara paranın iadesi hususunda taahhüt edilmiş olması,

2- Kontrollü teslimat yönteminin boşluksuz işleyeceği ve failler hakkında kovuşturma ve soruşturma açılacağına talep eden devlet tarafından garanti edilmesi, zorunludur (4208 Sayılı Kanunun 10. Maddesi).

3.4.7.2. Kontrollü Teslimat Talebi ve Kararı

Kontrollü teslimatta, başkanlıklar, belirtilen şartların gerçekleşmesi halinde kontrollü geçiş, çıkış, giriş ile yurt içi kontrollü teslimat kararının alınması için; Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından karar alınır.

Yabancı ülkelerin kontrollü teslimat talepleri hakkında karar vermeye Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi yetkilidir. Ancak kara paranın kontrollü teslimatına ilişkin yabancı ülkelerin talepleri hakkında karar vermeye Ankara Sulh Ceza Mahkemesi yetkilidir.

3.4.7.3. Kontrollü Teslimat Uygulamasına Son Verilmesi

İzleme ve gözleme işleminin tehlikeye düşmesi veya kontrollü teslimat uygulamasına devam edilmesi haline, delillerin kaybolması veya sanıkların elden kaçırılma ihtimalinin ortaya çıkması durumunda, mahkeme kararı gereksinmeksizin kontrollü teslimatı uygulayan birim amiri tarafından kontrollü teslimat uygulamasına son verilir ve derhal başkanlığa bilgi verilir.

Kontrollü teslimat uygulamasında yetki, uygulamaya son verilen yer mahkemesine aittir. Kontrollü teslimat uygulaması Türk mahkemelerinin yargı yetkisini ortadan kaldırmaz (4208 Sayılı Kanun 10–11. Madde).

Şunu da söylemek gerekir ki kontrollü teslimat her ülkede değişik yöntemlerle uygulanmaktadır. Bu durumda kontrollü teslimat uygulamasını ve kara parayla mücadelede etkinliği azaltmaktadır. Bu nedenle bu konuda uluslararası işbirliğinin sağlanması gerekmektedir.

3.4.8. Kimlik Tespit Usulü

4208 sayılı Kanunun Uygulanmasına ilişkin yönetmeliğin; 1 Şubat 2000 tarihli ve 23951 Sayılı Resmi Gazete’de 2000/65 sayılı BKK ile yayımlanan yönetmelik değişikliğinin 1. Maddesi ile değişen şekli...

Yükümlülükler ve bunların Türkiye’deki şube, acente, temsilci ve ticari vekilleri ile benzeri bağlı birimleri;

Kiralık kasa hizmetleri ile taraf oldukları veya aracılık ettikleri toplam tutarı 20.000 TL veya muadili aşan her türlü alım-satım, havale, ödeme, saklama, takas, trampa, borç alma, borç verme, borcun nakli, alacağın temliki, kiralama, kiraya verme, mevduat, kâr-zarara katılma veya cari hesaplardan para çekme veya yatırma, çek ve senet tahsili ve sermaye piyasası işlemleri ile benzeri işlemlerde, bu işlemleri yapmadan önce müşterilerinin ve adlarına hareket edenlerin kimliklerini tespit etmek ve usul dairesinde son işlem tarihini takip eden takvim yılı başından itibaren 8 yıl süre ile muhafaza etmek zorundadırlar (4208 Sayılı Kanun 4. Madde).

Sigortalama, finansal kiralama ve kiralık kasa hizmetleri ile mevduat hesabı, kar-zarara katılma hesabı, cari hesap, repo hesabı veya benzeri hesap açma işlemleri yapılmadan önce herhangi bir parasal sınır olmadan kimlik tespiti yapılır.

Mali kurumlar kimlik tespiti yapmak, kayıt tutmak ve bu kayıtları saklamakla yükümlüdür. AB ülkelerinde kayıtların 5-30 yıl saklanması gerekir. Fransa'nın mevzuatında kayıtların saklanma süresi, kaydın mahiyetine bağlı olarak 5, 10, 15, 20 veya 25 yıl olabilir.

Avrupa Birliği'nde bildirimi olan merkezi kurumların kayıt saklama yükümlülüğü 5 ile 6 yıl kadardır. Türkiye'de 8 yıllık bir süre vardır. Ayrıca ülkeden ülkeye kayıtların saklanma şekli değişebilir. Genelde, asıl kayıt saklanmaz, manyetik bant veya mikro fiş ile saklanır.

3.4.8.1. Kimlik Tespiti Yapmak Zorunda Olanlar

4208 Sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğinin 3 ve 4. maddelerine göre aşağıda sayılan kişi ve kuruluşlar kimlik tespiti yapmak zorundadırlar.

- Farklı işlemlerde toplam tutarın 20.000 TL ve üzerinde işlem yapanlar,
- Özel finans kurumları-Bankalar,
- 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu Kapsamındaki sigorta ve reasürans şirketleri,
- IMKB Takas ve Saklama Bankası A.Ş.,
- Sermaye Piyasası aracı kurumları ve portföy yönetim şirketleri,
- Yatırım fonu yöneticileri,
- Yatırım ortaklıkları,
- Kıymetli madenler borsası aracı kuruluşları,
- Kıymetli maden, taş veya mücevherlerin alım-satımını yapanlar,
- Kambiyo mevzuatında belirtilen yetkili müesseseler,
- Posta İşletmesi Genel Müdürlüğü dahil her türlü posta ve kargo şirketleri,
- Finans kiralama şirketleri,
- Ticaret amacıyla gayrimenkul alım-satımı ile uğraşanlar veya buna aracılık edenler,

- Talih oyunları, salon işletmeciliği yapanlar,
- İş makineleri dahil her türlü deniz, hava ve kara nakil vasıtalarının alım-satımı ile uğraşanlar,
- Tarihi eser antika, sanat eseri koleksiyoncuları ve alım-satımı ile uğraşanlar veya bunların müzayedeciliğini yapanlar,
- Spor kulüpleri,
- Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü,
- Türkiye Jokey Kulübü,
- Noterler,
- Tapu Sicil Müdürlüğü.

3.4.8.2. Kimlik Tespiti Zorunluluğunda İstisna ve Muafiyetler

2 Temmuz 1997 tarihinde yürürlüğe giren yönetmeliğin 5. maddesi ile 31 Aralık 1997 tarihinde yayımlanan 1 Nolu Tebliğe göre yükümlülerin;

- Genel, katma ve özel bütçeli idareler,
- Kamu iktisadi teşebbüsleri,
- Kanunla kurulan kamu kurumu niteliğindeki kuruluşlarla yapılacak işlemler ile,
- Bankalar ve özel finans kurumlarının kendi aralarında, kendi namlarına yapacakları işlemlerde,

Kimlik tespiti zorunluluğu yoktur.

3.4.8.3. Kimlik Tespiti Yapmayanların Müeyyidesi

1 sıra nolu Genel Tebliğde belirlenen esaslar çerçevesinde kimlik tespiti yapmayan, kimlik tespitine ilişkin belgeleri beş sene süreyle saklamayan yükümlüler, 4208 sayılı kanunun 12. maddesine göre altı aydan bir seneye kadar hapis ve 12 milyon liradan 120 milyon liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar (Mavral, 2001; 14).

18 Ekim 2006 tarihinde yürürlüğe giren 5549 sayılı Kanun kimlik tespiti yükümlülüğünü kanunun 3.md. düzenlemektedir. Buna göre; yükümlüler, kendileri nezdinde yapılan veya aracılık ettikleri işlemlerde işlem yapılmadan önce, işlem yapanlar ile nam veya hesaplarına işlem yapılanların kimliklerini tespit etmek

zorundadır. Kanun kapsamında 9 Ocak 2008 tarihli “Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmeliğin üçüncü bölümünde, kimlik tespitinin hangi durumlarda ve ne şekilde yapılacağı anlatılmakta ve yükümlüler sayılmaktadır. Yükümlüler;

- Sürekli iş ilişkisi tesisinde tutar gözetmeksizin,
- İşlem tutarı ya da birbiriyle bağlantılı birden fazla işlemin toplam tutarı 20.000 TL veya üzerinde olduğunda,
- Elektronik transferlerde işlem tutarı ya da birbiriyle bağlantılı birden fazla işlemin toplam tutarı iki bin TL veya üzerinde olduğunda,
- Şüpheli işlem bildirimini gerektiren durumlarda tutar gözetmeksizin,
- Daha önce elde edilen müşteri kimlik bilgilerinin yeterliliği ve doğruluğu konusunda şüphe olduğunda tutar gözetmeksizin,

Kimliğe ilişkin bilgileri almak ve bu bilgilerin doğruluğunu teyit etmek suretiyle müşterilerinin ve müşterileri adına veya hesabına hareket edenlerin kimliğini tespit etmek zorundadır.

3.4.9. Şüpheli İşlem

Şüpheli işlemler uygulaması (SİB) ilk olarak ABD’de tesadüf olarak başlamıştır. Amerika Nakit İşlemler Bildirimi (NİB) formları doldurulurken, dolduran kuruluşlar forma “şüpheli” ibaresini düşmeye başlamışlar, bu bilgilerin faydalı olduğunu gören Amerikalı yetkililer, gerektiğinde tüm kurumların bu bilgileri sağlamaları için NİB formatını değiştirerek işlemin şüpheli olup olmadığına ilişkin bir kutu eklemişlerdir.

ŞİB’nde bulunmak için, tutarına, nakit olup olmadığına bakılmaksızın işlemin kara paranın aklanmasına ilişkin emareler göstermesi yeterlidir. Son yıllarda ŞİB aklayıcıları yakalamak için en etkin araç olarak değerlendirilmektedir. Bildirim yükümlülüğüne tabi olan kurumların açıkça şüpheli nitelik taşıdığı belli olan işlemi bildirmemeleri halinde sorumlulukları vardır (Mavral, 2001: 144).

3.4.9.1. Şüpheli İşlem Bildirmek Zorunda Olan Yükümlüler

Şüpheli işlem bildirimleri; 5549 Sayılı Kanun 4'üncü maddesi uyarınca Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik Kapsamında “yükümlü” olarak sayılan gerçek ve tüzel kişiler tarafından gerçekleştirilen veya aracılık edilen işlemlerde, işleme konu malvarlığının yasadışı yollarla elde edildiğinden veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığından şüphelenilmesi halinde MASAK tarafından belirlenmiş olan standart prosedürlere uyularak gönderilen bildirimlerdir.

Tablo 3.8. Şüpheli İşlem Bildirim Sayıları ve Kaynaklarına Göre Dağılımı

Şüpheli İşlem Bildirim Kaynağı	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Bankalar	289	351	1133	2903	4889	9480	9968
Aracı Kurumlar	1	1	7	40	9	168	28
Finansman, Faktöring, Finansal Kiralama ve Yatırım Şirketleri	-	-	-	-	15	32	70
Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri	-	-	-	3	10	129	148
Noterler	-	-	-	-	1	6	1
PTT Genel Müd.	-	-	-	-	-	6	25
Döviz Büroları	-	-	-	-	-	2	11
TOPLAM	290	352	1140	2946	4924	9823	10251

Kaynak: MASAK, Faaliyet Raporu, 2010: 25.

Tabloya bakıldığında ülkemizde SİB yıldan yıla artmıştır. 2004 yılında 290 olan SİB sayısı 2010 yılında 10251 sayısına ulaşmıştır. Bu durum ülkemizin kara para aklamadaki kararlılığını göstermektedir.

3.4.9.2. Şüpheli İşlem Tipleri

Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelikte Şüpheli İşlem tiplerini belirleme yetkisi MASAK'a

verilmiş olup, MASAK tarafından bu doğrultuda 27.09.2008 tarih 27010 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 6 sıra nolu Genel Tebliğ yayımlanmıştır. Söz konusu tebliğ ile şüpheli işlem tanımlanmakta, şüpheli işlem tipleri sayılmakta, şüpheli işlem bildirimine ilişkin usul ve esaslar belirlenmektedir. Buna göre şüpheli işlem tipleri aşağıdaki gibi sayılabilir;

1) İşlem yapılırken normalde herkesin vermesi gereken bilginin verilmesinde isteksiz davranılması, kimlik bilgilerinin edinilmesinde zorluklarla karşılaşılması, çok az veya gerçek dışı bilgi verilmesi, sahteliğinden şüphe edilen belge ibraz edilmesi, mali durumla ilgili yanıltıcı beyanlarda bulunulması, yapılan işlemin beyan edilen amaca uygun düşmemesi

2) Uyuşturucu ve kaçakçılık gibi suçlar ile terörist organizasyonların mevcut olduğu ülkelerden ve sınır ötesi merkezlerden veya bu ülke ve merkezlere büyük meblağlı transferlerin yapılması,

3) Kişinin banka ve diğer yükümlüler nezdindeki hesaplarında anormal bir artışın tespit edilmesi ve bu hesaplarda büyük miktarlarda atıl paraların tutulması,

4) Müşterinin sürekli iş yaptığı veya para gönderdiği adresler dışındaki adres ve hesaplara şüpheyi gerektirecek şekilde önemli ölçüde para transfer edilmesi,

5) Kötü bir ünü olan, belli bir iş kaynağı, ticari geçmişi ve alt yapısı olmayan bir kimse adına veya hesabına büyük miktarlarda nakit hareketlerinin olması veya yurtdışından büyük miktarda para gelmesi,

6) Genelde bir hesap kullanılmaksızın, yurtdışından veya yurtdışına önemli miktarlarda para transferi yapılması, yeterli açıklama yapılmadan elektronik fon transferlerinin gerçekleştirilmesi ve bunların nakit olarak ödenmesinin istenmesi,

7) Kişinin aynı yükümlü nezdinde alışılmadık bir şekilde birden fazla hesabın olması ve bu hesaplar toplu olarak ele alındığında büyük meblağlara ulaşılması veya aynı hesapta toplanabilecek tutarların parçalara bölünerek ayrı ayrı hesaplarda tutulması veyahut devamlı bilgi verme kapsamına dahil olmamak amacıyla işlem miktarının bildirimin yapılmayacağı tutara düşürülmesi,

8) Çok sayıda kişinin, makul açıklama yapmadan aynı hesaba ödeme yapması veya birçok hesaptan aynı hesaba transfer yapılması,

9) Yurt içinde bir bankayla çalışmayı gerektirmeyecek kadar az ticari işlem hacmi olanların, yabancı bankalar fon transferi için emanet hesap açtırmaları veya sadece fon transfer etmek amacıyla açılan hesaplara yatırılan nakdin kısa süre bekletilerek herhangi bir işleme tabi tutulmaksızın geçici hesaplara aktarılması,

10) İşletme faaliyetleriyle orantısız hesapların olması ve bu hesaplar arasında transfer işlemlerinin yapılması, bu hesaplardan ticari Saikle yapılmadığı açıkça belli olan işlemlerin gerçekleştirilmesi, kişiyle veya şirketle açıkça bağlantısı olmayan kişilere mutaat olmayan ödemelerin yapılması,

11) Yüksek meblağlarda kredi veya borç para alınması ve bunun makul bir açıklaması olmadan beklenmedik bir şekilde kısa sürede geri ödenerek kapatılması,

12) Yurt dışında bir hesap teminat gösterilerek, yurt içinde kredi alınması, daha sonra bu kredinin ödenmeyerek borcu veren kurumun teminat gösterilen hesaptaki parayı haciz ederek yurda getirme koşullarının oluşmasının sağlanması veya yurt içinde normal koşullarda alınan bir kredinin ödenmesinin yurt dışında bulunan kıyı ötesi bankalardan yapılan transferlerle karşılanması,

13) Kredi talebinde, alınacak olan kredinin nerede kullanılacağına yönelik ikna edici bilgilerin verilmemesi ve bu kredinin geri ödenmesine dair net bilgilerin sunulmaması,

14) Birbirine yakın tutarda paranın yine birbirine akın zamanda ülke dışına çıkması ve girmesi,

15) Menkul kıymetler ve vadeli işlemler piyasasında açılan hesaplarda işlem yapılmıyormuş görüntüsü vermek amacıyla birbirini karşılayacak tutarlarda ve bir amaç veya olağanüstü bir durum olmadığı halde alım-satım emirlerinin verilmesi;

16) Borsada işlem yapmak için aynı anda açılan, sürekli kâr ve zarar sonucu veren işlemlerin yapıldığı iki veya daha fazla hesapla, benzer işlemlerin yapılması ve bu hesaplardan yararlanan kişilerin aynı olduğundan şüphelenilmesi veya bilinmesi,

17) Aracı kurum nezdinde açılan hesaplardaki büyük boyutlu zararın, sürekli bir başka yatırımcıdan gönderilen nakitle kapatılması veya başka hesaplardaki kârın sürekli aynı yatırımcıya aktarılması,

18) Aracı kurumlar nezdinde nakit olarak çok miktartlı hesapların açılması ve ödemenin hesap açılırken veya takas gününde nakit olarak yapılması,

19) Aracı kurumlar nezdinde işlem miktarını ve hareketleri dikkat çekici kılmamak amacıyla, aynı tür işlemlerin yapıldığı çok sayıda hesabın açılması,

20) Fonların, terörizm veya terörist eylemlerle ilgili veya bağlantılı olduğundan ya da bu amaçla kullanıldığından şüphe duyulması ya da şüphe duyulması için makul nedenler bulunması işlem ve fiillerin şüpheli işlem olarak değerlendirilecektir.

20. madde, 11 Eylül’de Amerika Birleşik Devletleri’nde yapılan terörist saldırısından sonra, FATF tarafından yapılan tavsiye üzerine eklenmiştir.

Ayrıca yukarıda sayılan şüpheli işlem tipleri rehber mahiyetindedir. Şüpheli işlem başka bir tarz veya mahiyette cereyan edebilir. Yukarıda sayılan tiplere uygun olmamakla birlikte işlemin tarz ve mahiyeti “a” bendinde yapılan tanıma uygun şüphe uyandırıyorsa bu işlemde mutlaka şüpheli işlem olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir (Başak, 2003: 64–65).

3.4.9.3. Şüpheli İşlem Bildirim Esasları

Şüpheli işlemler, işlemin tespit edildiği tarihten itibaren en geç on gün içinde MASAK’a bildirilir. Ancak gecikmesinde sakınca görülen hallerde şüpheli işlem ve işleme taraf olanlar derhal, Başkanlığın yanı sıra yetkili ve görevli Cumhuriyet Savcılığına da bildirilir.

Tablo 3.9. Aklama Suç Duyurularının Talep/İhbar Kaynaklarına Göre Dağılımı

İhbar Kaynağı	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Toplam
S.İ.B.	1	3	5	7	5	3	24
Savcılık	37	26	16	14	13	16	122
Diğer	10	10	20	24	5	8	74
Toplam	48	39	41	42	23	27	220

Kaynak: MASAK, Faaliyet Raporu, 2010: 45.

Tabloya göre en çok ihbar yapılan Cumhuriyet Başsavcılıklarıdır. Bu durum bireylerin işlenen suçlarla alakalı başvuru makamının Cumhuriyet Başsavcılıkları olduğunu bilmelerinden kaynaklanmaktadır.

2 sıra nolu Genel Tebliğinde belirlenen esaslar çerçevesinde şüpheli işlemleri süresinde veya usulüne uygun olarak bildirmeyen yükümlüler, 4208 sayılı Kanunun 12'nci maddesine göre altı aydan bir seneye kadar hapis ve ağır para cezasıyla cezalandırılır (Maral, 2001:148).

Yürürlükte bulunan 5549 sayılı kanunun şüpheli işlemi düzenleyen 4. md. İse; Yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun bulunması halinde bu işlemlerin yükümlüler tarafından Başkanlığa bildirilmesi zorunludur.

3.5. TÜRKİYE'DE KARA PARA AKLAMA İLE MÜCADELE KONUSUNDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

- 29 Haziran 2010 tarih ve 27626 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren, Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik.

- 5 Şubat 2010 tarih ve 27484 sayılı Resmi Gazetede yayımlanacak yürürlüğe giren, Aklama Suçu İncelemesi Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik.

- Hazırlıkları 2009 yılında yürütülen Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine İlişkin Yükümlülüklerle Uyum Programı Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 02.02.2010 tarih ve 27450 sayılı Resmi Gazetede Yayımlanmıştır.

- Hazırlıkları 2009 yılında yürütülen ve 02.01.2010 tarih ve 27450 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 9 sıra no'lu Genel Tebliği ile 5 sıra no'lu Genel Tebliğde bazı değişiklikler yapılmıştır.

- Hazırlıkları 2009 yılında gerçekleştirilen ve Bakanlar Kurulunun 28.12.2009 tarih ve 2009/15720 sayılı kararı ile kabul edilen Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, 02.01.2010 tarih ve 27450 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Bu yönetmelik ile 09.01.2008 tarihinde yayımlanan yönetmeliğin çeşitli hükümlerinde değişiklik yapılmıştır (Masak, 2009: 16).

- 8 Sıra Nolu Mali Suçları Araştırma Kurulu Genel Tebliği 26.05.2009 tarih ve 27239 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

- 15 Nisan 2008’de Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 15 Nisan 2008 Tarih ve 26848 sayılı Resmi Gazete’de yayımlandı.

- 9 Nisan 2008’de Yükümlülükler Tarafından Müşterilerinin Tanımlanması ilkesi kapsamında uyulması gereken basitleştirilmiş tedbirler ile diğer açıklamaları konu alan 5 Sıra No.lu MASAK Genel Tebliği 9 Nisan 2008 Tarih ve 26842 sayılı Resmi Gazete’de yayımlandı.

- 9 Ocak 2008’de Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik Resmi Gazete’de Yayınlandı.

- 7 Kasım 2007’de Terörün Finansmanına Yönelik Şüpheli İşlemlerin Bildirimi Genel Tebliği Yayınlandı.

- 4 Ağustos 2007 tarihinde Aklama Suçu İşlenmesi Hakkında Yönetmelik 26603 sayılı Resmi Gazete’de Yayınlandı.

- 2 Nisan 2007’de FATF’ın Türkiye Üçüncü Tur Karşılık Değerlendirme Raporu Yayınlandı.

- 18 Ekim 2006 tarihinde 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun Yürürlüğe girdi.

- 4-15 Eylül 2006 FATF heyeti Türkiye üçüncü tur karşılıklı değerlendirme ziyaretinde bulundu.

- 22 Ekim 2004’de Terörün Finansmanı ile Mücadele Alanında FATF tarafından 9. Özel tavsiye yayınlandı.

- 10 Kasım 2002’de MASAK 4 nolu Genel Tebliği yayınlandı.
- 7 Şubat 2002’de MASAK 3 nolu Genel Tebliği yayınlandı.
- 12 Ocak 2002’de Türkiye’de Saydamlığın Artırılması ve Kamuda Etkin Yönetimin Geliştirilmesi Eylem Planı Yayınlandı.
- 3-5 Kasım 1998 tarihinde FATF heyeti ikinci karşılıklı değerlendirme kapsamında Türkiye’de incelemelerde bulundu.
- 20 Ağustos 1998’de Mali Suçları Araştırma Uzmanları Görev ve Çalışma Yönetmeliği resmi gazetede yayımlandı.
- 31 Aralık 1997 yılında 4208 sayılı kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmelik gereğince kimlik tespitine ilişkin usul ve esasları belirleyen 2 sıra numaralı MASAK Genel Tebliği Resmi Gazetede yayımlandı.
- 15 Eylül 1997 tarihinde Kontrollü Teslimat Uygulaması Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik Yayınlandı.
- 2 Temmuz 1997’de Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair 4208 Sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik ve Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulunun Çalışma Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik Yayınlandı.
- 27 Aralık 1980’de Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Suç Kaynaklı Paranın Saklanması ve Transferine İlişkin Tedbirler Hakkındaki R (80) 10 Sayılı Tavsiye Kararı kabul edildi.
- 19 Kasım 1996’da 4208 sayılı Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun Yürürlüğe girdi.
- 17 Şubat 1997 tarihinde MALİYE BAKANLIĞI Bünyesinde MASAK kuruldu ve fiilen çalışmaya başladı (MASAK, 2010: <http://masak.gov.tr/suçgelirlerininaklanması/kronoloji.html>. erişim tarihi -14.03.2011).

- 4208 Sayılı Kanun Öncesi-

Yapılan bu hukuki düzenlemelerden önce yani 4208 sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesinden önce, suçtan kaynaklanan mal varlığı değerleri üzerindeki çeşitli eylemleri cezalandıran hükümlerin 765 sayılı TCK’ da mevcut olduğu kabul edilmekte, “Suçluyu Koruma Cürmü” başlıklı 296. Madde metninde kara para suçu; bir kimsenin o

cürümden istifadesini temin etmek, hükümetin araştırmalarına veya hükmün icrasına karşı fiili gizlemek ve bu cezaları istilzam eden bir cürümün eser ve delillerini bir suretle bozmak, fiilleri olarak tanımlanmıştır.

- 5237 Sayılı TCK-

Bu çalışmada 4208 sayılı Kanundan bahsedilmiştir. 4208 sayılı Kanun'da kara para aklama suçu ayrı ve özel bir suç olarak düzenlenmiş olsa da, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK'nin 282. maddesi, 4208 sayılı Kanun ile düzenlenmiş olan "kara para aklama" suçuna benzer nitelikteki "suçtan kaynaklanan malvarlığı değerini aklama" suçunu düzenlemektedir. Söz konusu madde bugünkü halini; 26.06.2009 tarihli 5918 sayılı "Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile almıştır. 2006-2007 Yıllarında FATF tarafından yapılan Türkiye üçüncü tur değerlendirmeleri sonucunda hazırlanan ve 2007 Şubat da FATF Genel Kurulu'nda kabul edilen değerlendirme raporu 5918 sayılı kanun ile yapılan düzenlemelerin sebebi olarak gösterilebilir (FATF, Mart 2010:7- 14).

5918 sayılı Kanun ile TCK'nin 282. maddesinde 3 değişiklik yapılmıştır.

- TCK'nin 282. maddesinin önceki hali "Alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren..." şeklinde düzenlenmişken yeni hali "Alt sınırı Altı ay ve daha fazla hapis cezası gerektiren..." olarak değiştirilmiş, öncül suçun kapsamı genişletilmiştir.

- Daha önce "... Yurt dışına çıkaran veya... çeşitli işlemlere tabi tutan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis... cezası ile cezalandırılır" şeklinde düzenlenmiş olan ceza hükmü, değiştirilerek "... yurt dışına çıkaran veya... çeşitli işlemlere tabi tutan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis... cezası ile cezalandırılır" şeklini almıştır.

- FATF tavsiyesinde ve diğer uluslararası mevzuatta bulunan ancak 282. Maddenin ilk halinde bulunmayan, "suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, bu özelliğini bilerek satın almak, kabul etmek, bulundurmak ve kullanmak" fiilleri de Kanun kapsamına dahil edilmiş, bu fiilleri işleyenler için 2-5 yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür.

Söz konusu kanunda göze batan önemli bir değişiklik ise daha önce kullanılmakta olan kara para kavramı yerine "suçtan kaynaklanan malvarlığı" değerleri kavramı

kullanılmaktadır. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin, suç işlemek suretiyle elde edilen, malvarlığı değerlerinin dönüştürüldüğü tüm şeyler anlamına geldiği kabul edilmektedir (Değirmenci, 2008; 109).

Bir diğer değişiklik 4208 sayılı kanunda öncül suçlar sayma yöntemiyle belirlenirken TCK'da öncül suç "alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezası gerektiren" suçlar olarak belirtilerek, 4208 sayılı Kanun'daki sayma sistemi terk edilerek eşik sisteme geçilmiştir.

Kara paranın aklanması suçu kapsamında, TCK' da 4208 sayılı Kanun'da olduğu gibi ağırlaştırıcı sebepler sayılmaktadır. Buna göre verilecek hapis cezasının, suçun kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi halinde, yarı oranında, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, bir kat artırılması öngörülmektedir.

- 5549 Sayılı Kanun-

Suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadelede uluslararası standartlar dikkate alınarak hazırlanan 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun, 18 Ekim 2006 tarih ve 26323 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Kanun'da aklama suçunun cezalandırılması ve soruşturulması konusunda temel ceza ve usul kanunlarının uygulanması esası benimsenmekte ve bu nedenle bu yöndeki düzenlemelere yer verilmektedir. Ayrıca söz konusu kanun ile 4208 sayılı Kanun'un bir çok hükmü yürürlükten kaldırılarak, aynı suçun hem 4208 sayılı Kanun'da hem de TCK' da düzenlenmesinden kaynaklanan ikilik giderilmektedir.

5549 sayılı Kanun'un 2/9 maddesinde "Aklama suçu 26.09.2004 tarihli ve 5237 sayılı TCK'nin 282. Maddesinde düzenlenen suçu ifade eder." denilerek TCK'deki mevcut düzenlemenin esas alındığı belirtilmektedir.

Bu kanuna göre daha önce hapis cezası yaptırımını öngörülen kimlik tespiti, şüpheli işlem bildirimi gibi bazı temel yükümlülüklerin halinde idari para cezası uygulaması benimsenmiştir.

4208 sayılı Kanunda yer verilmeyen ancak, Uygulama Yönetmeliği ile düzenlenmiş yükümlüler listesi, bu defa sadeleştirilerek 5549 sayılı Kanun Kapsamına alınmıştır. Bunlar; Bankacılık, Sigortacılık, Bireysel emeklilik, sermaye piyasaları,

ödünç para verme ve diğer finansal hizmetler ile posta ve taşımacılık, talih ve bahis oyunları alanında faaliyet gösterenler, döviz, taşınmaz, değerli taş ve maden, mücevher, nakil vasıta, iş makinesi, tarihi eser, sanat eseri ve antika ticareti ile iştigal edenler veya bu faaliyetlere aracılık edenler ile noterler, spor kulüpleri ve Bakanlar Kurulunca belirlenen diğer alanlarda faaliyet gösterenler yükümlü olarak sayılmıştır. Bireysel Emeklilik Şirketleri ilk kez 5549 sayılı Kanun ile yükümlüler kapsamına alınmıştır (Arslanoğlu, 2007: 2- 3).

5549 sayılı Kanun’da öngörülen bir diğer önemli değişiklik ise aklamanın önlenmesine yönelik tedbirlerin terörün finansmanı için de uygulanmasıdır. 4208 sayılı Kanun’un Uygulama Yönetmeliği gereğince yükümlüler, işleme konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine dair şüpheli bir hususun bulunması halinde bu işlemleri MASAK’a bildirmek zorundadır. 5549 sayılı Kanun’da ise işleme konu malvarlığının yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair şüpheli bir hususun varlığı halinde de şüpheli işlem bildirim zorunluluğu öngörülmekte, böyle özellikle terörün finansmanı amacıyla kullanılan fonlar ve ilgililer hakkında gerekli tedbirlerin alınması amaçlanmaktadır (Üstün, 2008: 46- 49).

5549 sayılı Kanun’a dayanarak, halen yürürlükte bulunan “Aklama Suçu İncelemesi Hakkında Yönetmelik”, “Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine İlişkin Yükümlülükler Uyum Programı Hakkında Yönetmelik” ve “Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik” yayımlanarak ikincil düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.

3.6. KARA PARA İLE MÜCADELE ETMEK AMACIYLA KURULAN ULUSLARARASI KURULUŞLARA TÜRKİYE’NİN ÜYE OLARAK KATILMASI

- 28 Mart 2007’de Suç Kaynaklı Gelirlerin Aklanması, Aranması, Zapt Edilmesi ve Müsadere Edilmesi ve Terörün Finansmanı Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi Türkiye Tarafından İmzalandı.

- 18 Mayıs 2006’da Yolsuzluğa Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi Türkiye tarafından onaylandı.
- 16 Haziran 2004’de Suç Kaynaklı Gelirlerin Aklanması, Aranması, Zapt Edilmesi ve Müsadere Edilmesi Hakkında 141 Sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi Türkiye tarafından onaylandı.
- 14 Ocak 2004’de Avrupa Konseyi’nin 27.01.1999 tarihli Yolsuzluğa Dair Ceza Hukuku Sözleşmesi Türkiye tarafından onaylandı.
- 1 Ocak 2004 tarihinde Türkiye Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubuna (GRECO) üye oldu.
- 17 Nisan 2003 tarihinde Avrupa Konseyi’nin 04.11.1999 Tarihli Yolsuzluğa Dair Özel Hukuk Sözleşmesi Türkiye tarafından onaylandı.
- 30 Ocak 2003 tarihinde BM Sınır Aşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesi (SASMUS) Türkiye tarafından onaylandı.
- 10 Ocak 2002 tarihinde Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair BM Sözleşmesi Türkiye tarafından onaylandı.
- 13 Aralık 2000’de Sınır Aşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Hakkında BM Sözleşmesi Türkiye tarafından imzalandı.
- 01 Şubat 2000’de OECD Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesi Türkiye tarafından onaylandı.
- 25 Eylül 1991’de Türkiye FATF’ YE üye oldu (MASAK, 02.01.2011).

3.7. POLİSİN KARA PARA AKLAMA SÜRECİNDE YAPTIĞI FAALİYETLER

EGM’ ne genel anlamda “suçun işlenmesinin önüne geçme” görevi 3152 sayılı “İçişleri Bakanlığı Teşkilatı ve Görevleri” hakkında kanunla verilmiştir. Bu kanunun 2. maddesinde suçla mücadeleyle görevler bölümünde “Suçluları takip etmek ve yakalamak” ve “Suç işlenmesini önlemekte sayılmıştır. Söz konusu görev Bakanlığa bağlı kuruluşlar arasında olan EGM’ ne de verilmiştir (Yaşar, 2008:318).

Bu kurumun ülkemizde kara para aklamayla mücadelede polisin görev aldığı bölgelerde Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı'dır. Bu kurum bünyesinde bulunan Mali Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü'nde 1998 yılında Kara para Aklama Masası kurulmuştur. 5549 sayılı kanuna paralel olarak ilgili birimin adı Suçtan Aklanan Gelirler Şube Müdürlüğü olarak değişmiştir. Söz konusu Şube Müdürlüğü il emniyet müdürlüğü bünyesinde mali suçlarla şube müdürlüklerine bağlı suçtan aklanan gelirler büro amirliği olarak faaliyet sürdürmektedirler.

03.01.2006 tarihli EGM Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Yönetmeliğine göre KOM, suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama suçunun önlenmesi ile ilgili olarak, istihbarı bilgi toplamak, değerlendirmek ve bu tür faaliyetleri önlemek amacıyla gerekli tedbirleri almakla görevlendirilmiştir. Ayrıca 5549 sayılı kanun uyarınca polisin MAKAK'a kara para aklama suçu ile ilgili bilgi v belgeler vermek, MASAK'ın ilgili taleplerde bulunması durumunda talebin yerine getirilmesini sağlamak ve MASAK'ın gerek görmesi durumunda geçici olarak uzman personel görevlendirmesi de yerine getirmesi gereken yükümlülüklerindendir (Yaşar, 2008: 318–322).

Tablo 3.10. Analiz Çalışmaları Hakkında Bilgilendirilen Kurumlar

Kurum Adı	Kişi Sayısı
Adli Birim	296
Emniyet Teşkilatı	4078
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar	113
Bakanlıklar	37
Gümrük Müsteşarlığı	5
Hazine Müsteşarlığı	1
Gelir İdaresi Başkanlığı	1401
Kamu Kurumları	16
Sosyal Güvenlik Kurumu	10
Toplam	5957

Kaynak: MASAK, Faaliyet Raporu, 2010: 36.

Tabloya göre Emniyet Genel Müdürlüğü, MASAK'ın yapmış olduğu analizlerden önemli ölçüde bilgilendirilmektedir. Bunun nedeni kara para aklama suçunun özellikle örgütlü suç faaliyetleri çerçevesinde işlenmesidir.

EGM'nin adli soruşturmalara ilişkin temel görevinin Cumhuriyet Savcılıkları ya da Sulh Ceza Hâkimleri tarafından kendilerine tevdi edilen soruşturma işlemlerini gerçekleştirmek olduğu görülmektedir. Bu kapsamda polisin adli görevleri şöyledir:

1) Cumhuriyet Savcıları adına, gerçeğin araştırılması için suç şüphesi altında bulunan kişilerin leh ve aleyhindeki delilleri toplayarak muhafaza altına almak, her türlü araştırmayı yapmak, soruşturmayı yürütmek.

2) Suçüstü hali ile gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, tüm soruşturma işlemlerine ilişkin olarak sulh ceza hakimi tarafından emredilen tedbirleri almak ve araştırmaları yerine getirmek.

3) Makul şüphe varsa, şüphelinin veya sanığın üstü, eşyası, konutu, işyeri veya ona ait diğer yerleri usule uygun bir şekilde aramak.

4) Delil olarak değerlendirilebilecek mal varlığı değerlerini geçici olarak muhafaza altına almak.

5) Hâkim veya Cumhuriyet Savcısının arama el koyma ile ilgili emirlerini yerine getirmek.

6) Kuvvetli şüphenin oluşması durumunda hakim kararıyla, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet Savcısının kararıyla şüpheli veya sanığın telekomünikasyon yoluyla iletişimini tespit etmek, dinlemek ve kayda almak.

7) Kuvvetli şüphe bulunması halinde hakim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet Savcısı tarafından verilecek karar üzerine şüpheli veya sanığı, teknik araçlarla izlemek, ses veya görüntü kaydı almak (Yaşar, 2008:324-325).

Görev ve yetkileri ile soruşturmaya dahili söz konusu olan diğer kurum ve kuruluşlar ile soruşturmanın başlamasında polisin rolü ise;

- Cumhuriyet Savcıları tarafından MASAK'a intikal ettirilen aklama suçunun tespiti konulu taleplerle ilgili olarak MASAK ya da MASAK adına görev yapan denetim elemanları tarafından yapılan bilgi taleplerini yerine getirmek.

- Açılan bir aklama soruşturması kapsamında savcılıklar veya soruşturma hâkimlerinin talebi üzerine Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre gerekli işlemleri yapmak; uygun görülen soruşturma tekniklerini kullanarak delil toplamak, ilgili şahısları yakalamak, ifadelerini almak, ihtiyaç duyulduğu taktirde malvarlıklarını tespit ederek gerekli el koymaları gerçekleştirmek, olarak özetlenebilir (Yaşar, 2008:329).

Ülkemiz uygulamasına bakıldığında, şüpheli işlem, bilgi ve bildirimlerinin ülkemiz Mali İstihbarat Birimi olarak belirlenen MASAK tarafından toplanmakta olduğu ve değerlendirme adı altında kurum bünyesinde görev yapan mali suçları araştırma uzmanları tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. MASAK önleyici suç istihbaratını yapmakla yükümlü EGM veya söz konusu birimin bağlı olduğu İçişleri Bakanlığını altında, ya da herhangi bir kurumdan bağımsız olarak değil, Maliye Bakanlığına bağlı olarak faaliyet göstermekte, değerlendirme safhasında da polis birimlerinin uzmanlığından yararlanmaktadır. Nitekim FATF ülkemizin kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadele sistemini ele aldığı ikinci ve üçüncü tur Türkiye değerlendirmeleri sonunda hazırlayarak yayımladığı 1999 ve 2007 tarihli raporlarda MASAK, “kolluğun uzmanlığından istifade etmeme” ve bünyesinde şüpheli işlem bildirimlerini analiz ve ön değerlendirme sürecine katkıda bulunabilecek kolluk ihtisas ve tecrübesine sahip personel bulundurmama” yönlerinden eleştiriye uğramıştır.

Suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadelede başarıya ulaşılabilmesi, değerlendirme sürecinde en az aklayıcılar kadar hızlı hareket etme kabiliyetine sahip olunmasıyla yakından ilgilidir. Bu süreçte gerekli duyulan bilgilerin uygun sürede temini mümkün olmamakta ve bu husus çalışmalardan sonuç alınmasını zorlaştırmaktadır. Gerekli bilgilere erişim sağlandığı taktirde yazışmaların yol açtığı zaman ve emek kaybının önüne geçilirken, elektronik erişim sayesinde olayın üçüncü kişilerce öğrenilmesi de engellenmiş olacağından gizliliğin korunması suretiyle kişilerin haklarının zedelenmesi önlenmiş olacaktır.

Dolayısıyla MASAK’a tanınan erişim sistemleri kurma yetkisinin EGM’ ye de tanınması, ya da MASAK’ın kurduğu veya kuracağı erişim sistemlerine EGM tarafından erişim sağlanmasının aklama suç soruşturmalarının etkinliğini artıracığı ve aklamada polisin daha etkin olarak çalışmasını sağlayacaktır (Yaşar, 2008: 331–335).

SONUÇ

İnsanlık tarihine bakıldığında, kara para, suçtan ya da suç dolayısıyla elde edilen kazancı ifade etmesi nedeniyle çok eskilere dayanan bir kavram olduğu, ancak kara para aklama kavramının ilk defa 20.yy başlarında mafya grupları tarafından kullanılmasıyla uluslararası gündeme girdiği bilinmektedir. Aklamanın ciddi anlamda ülkelerin gündemine girmesi 20–30 yıllık bir geçmişe sahiptir. Kara para aklama suçu tarihinin bu kadar yeni olmasına rağmen, bu suç bir anda uluslararası toplumun birinci gündem maddesi olmuştur.

Kara para özellikle örgütlü suçlar neticesinde elde edilmektedir. Suç örgütleri işledikleri suçlarla devleti ve toplumu mağdur etmekte bununla birlikte önemli miktarlarda haksız kazanç elde etmektedir. Elde edilen kara para aklanarak suç örgütlerinin işleyecekleri yeni suçlar için sermaye niteliği taşımaktadır. Bununla birlikte küreselleşme ve iletişim imkânlarının artmasıyla küresel suç örgütleri ortaya çıkmış, böylelikle söz konusu tehdidin boyutu artmıştır. Bunun için aklayıcılar ile mücadelenin başarıya ulaşması için, ulusal sınırlar aşarak uluslararası düzenlemeler yapılmalıdır. Yapılacak uluslararası düzenlemeler ile aklama ile daha kararlı bir mücadele yürütülmelidir. Bu konuda özellikle Avrupa konseyi, Birleşmiş Milletler ve FATF, Egmont Grubu ve OECD'nin çalışmaları öne çıkmakta, bu çalışmalar ile diğer ülkeler üzerinde kara paranın aklanması ile mücadele için önlemler almaları konusunda baskılar yapılmaktadır. Zira kara para mücadelenin zayıf olduğu ülkeleri kolaylıkla bulabilmekte o ülkeye giderek aklanmış bir halde geri dönebilmektedir.

Kara para aklama hukuk kurallarınca öncül suçtan farklı olarak ele alınmaktadır. Aklama suçunu öncül suçla ilişkisi olmayan kişi veya örgütler de işleyebilmektedirler. Aklama suçu niteliği itibarıyla bir takım teknikler ve uzmanlıklar gerektirmektedir. Aklama yöntemleri küreselleşme ve iletişim olanakları ile birlikte akla ve hayale gelmeyecek sayıda yöntemle aklanmaktadır. Önemli olan bu yöntemlerin birinin veya birkaçının birlikte kullanılarak kara paranın kaynağı ile bağının koparılması ve meşru bir şekilde elde edildiğinin ispatlanmasıdır.

Daha önce belirttiğimiz gibi kara para aklama ile etkili bir mücadele için yalnızca ulusal düzenlemeler yeterli olmamaktadır. Yapılacak uluslararası düzenlemeler ile aklama ile daha kararlı bir mücadele yürütülmelidir. Aklayıcıların teknoloji ve iletişim

imkânlarını kullanarak çok kısa bir sürede sayısız ülkede finansal işlemler gerçekleştirmesi, uluslararası işbirliği olmadan aklama ile mücadelenin zorluluğunu göstermektedir. Aklamayla etkin mücadelenin bir diğer yöntemi ise aklama konusunda araştırma yapan kurumların ve mali istihbarat (MASAK) birimlerinin aklama tekniklerini belirleyerek, aklama ile mücadele birimlerine ve kamuoyuna bunların duyurulması yoluyla halkın bilinçlendirilmesidir. Böylelikle söz konusu birimlerin ve kendilerine aklama konusunda yükümlülükler getirilen finansal kurumların aklama konusunda karşılaştıkları somut olaylarda daha duyarlı olmaları sağlanacaktır.

Sonuç olarak kara para ile etkin bir mücadele için bir takım unsurlar gerekmektedir. Bu unsurlar aklama konusunda uluslararası düzenlemelerin yapılması, işbirliğinin artırılması ve aklama tekniklerinin tespit edilerek kamu oyuna duyurulmasıdır. Bununla birlikte kara para aklanması ile mücadele bir irade meselesi olup, bu mücadele aslında suç ile mücadele anlamına gelmektedir. Böylelikle suç örgütleri ve kara para ile mücadelede uluslararası ve kabul edilebilir bir başarının sağlanması mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akar, Yıldırım (1997). *Kara paranın Aklanması*. Ankara: TİSAMAT Basım Sanayi.
- Akar, Yıldırım (1998). “Kara para Aklamada Kullanılan Yöntemler ve Kurumlar”. *Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi*, 1 (20), 35–41.
- Akdiş, Muhammet (2008) “Off-shore Bankacılığındaki Gelişmelerin Kara para ve Aklanmasına Olan Etkileri”, Süleyman Aydın (Ed.). *Kara para Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, (ss. 225–257). Ankara: Adalet Yayıncılığı.
- Allan Schott, Paul (2006). *Reference Guid To Anti-Money Laundering and Combating The Financing of Terrorism*, Washington: World Bank.
- Arıcan, Ramazan (2010). *Türkiye’de Başlıca Kara para Aklama Yöntem ve Alanları*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı.
- Arslanoğlu, M. Sipahi (2007). *5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Önlenmesi Hakkında Kanunla Yapılan Değişiklikler*, Erişim tarihi: 15 Mart 2011, www.vergi-gundemi.com/files/makale3doc.,
- Aslan, Abdullah (2001). “Kayıt dışı Ekonomi Üzerine”. *Vergi Dünyası Dergisi*, 9 (241), 10–13.
- Avrupa Konseyi. Erişim tarihi: 25.11.2010. <http://www.avrupakonseyi.org.tr>.
- Aydemir, Şinasi (1995). “Türkiye’de Kayıt dışı Ekonomi”. *Maliye Hesap Uzmanları Derneği*, 3 (220), 64–66.
- Aydın, Süleyman ve Yakup Yılmaz (2007). *Yolsuzluk ve Mali Suçlar*. Ankara: Adalet Yayınevi
- Aydın, Süleyman (2008). *Kara para Aklama ve Terörizmin Finansmanı*. Ankara: Adalet Yayıncılığı.

- Aykın, Hasan (2007). *Suç Gelirlerinin Aklanmasıyla Mücadelenin Uluslararası Boyutu, Uluslararası Ekonomik Sorunlar*, S. 25, ISSN: 106–8431, ss. 33–40,
- Aykın, Hasan (2008). “Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi”. *Bankacılar Dergisi*, S. 65.
Erişim Tarihi: 20.12.2010. <http://www.kara para.gen.tr/makale /detay>
- Bakkal, Ufuk (2007). *Kayıt dışı Ekonomi*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Baltacı, Osman Yasin (2003). “Sınır Aşan Suçlara Küresel Kıskaç”. *Hatay Polis Dergisi*, 5 (5), 151–157.
- Başak, Ramazan (2003). *50 Soruda Kara para ve Kara paranın Aklanmasının Önlenmesi*. Ankara: Yeminli Mali Müşavirler Odası.
- Bayraktar, Köksal (2000). *Kara para Aklama Suç*. (Yayınlanmış Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çalışkan, Alparslan (2008). “Kara para Aklama Yöntem ve Tipolojileri ile Bu Amaçla Kullanılan Sektörler”. Süleyman Aydın (Ed.). *Kara para Aklama ve Terörizmin Finansmanı*. (253–276). Ankara: Adalet Yayıncılığı.
- Çelik, Kuntay (2000). “Kara para ve Aklama Kavramı”. *İngiltere’de Kara para Aklamayla Mücadele*. Ankara: Masak Yayınları, Yayın No: 6.
- Çelik, Kuntay, Koçağra, Selen Işıl ve Güler, Kadir (2000). *Kara para Aklama*. Ankara: Masak Yayınları No: 1.
- Çiloğlu, İbrahim (1998). “Kayıt dışı Ekonominin İşleyişi ve Kamu Bütçesine Etkisi”. *Hazine Dergisi*, 2 (11), 28–32.
- Değirmenci, Olgun (2008). “5237 Sayılı Kanunda Düzenlenen Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçunun 4208 Sayılı Kanundaki Düzenleme ile Karşılaştırılması”. Süleyman Aydın (Ed.). *Kara para Aklama ve Terörizmin Finansmanı*. (105–155). 1. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi.

- Değirmenci, Olgun (2007). *Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu*. Ankara: Turhan Kitapevi.
- Donzanjamts, Dül (2008). *Kara para Aklama ile Mücadelede Uluslararası Boyut*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü.
- Dönmez, Uğur (2010). *Kara para ve Türkiye’de Kara paranın Aklanması ile Mücadele*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Kayseri: Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Finans ve Bankacılık Anabilim Dalı.
- DPT (2002). *Türkiye’de Kayıt dışı Ekonomi*, Ankara: Ekonomik Modeller ve Stratejik Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yay. No. 2661.
- ECO (2011). Erişim tarihi: 03.01.2011, www.deik.org.tr
- EGM, (Emniyet Genel Müdürlüğü) (1999). “Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Yasal Düzenlemeler”. *Bakancılık Dergisi*. L (30), 3–4
- EGM, (Emniyet Genel Müdürlüğü) (2002). *Kaçakçılık ve Organize Suçlar*, Ankara: Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Yayınları.
- Ergül, Ergin (1998). *Kara paranın Aklanması ve Suçları*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Ergül, Ergin (2005). *Kara para Ekonomi ve Aklama Suçu*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Ergül, Ergin (2008). “Suç Gelirlerine El koyma ve Müsadere Alanında Uluslararası Adli İşbirliği”. Süleyman Aydın (Ed). *Kara para Aklama ve Terörizmin Finansmanı*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Ergül, Ergin (2001) *Kara para Endüstrisi ve Aklama Suçu*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Erman, R. Barış (1999). *Almanya’da ve Avusturya’da Organize Suçlulukla Mücadele Kapsamında Kabul Edilen Malvarlığıyla İlgili Cezai Yaptırımlar* (ss. 268-271).
- FATF Annual Report, [Web] 1999-2000.
- FATF Annual Report, [Web] 2001-2002: Annex B:2.

FATF. Erişim tarihi: 04.01.2011. <http://www.fatf-gofi.org/>

GİB, “Kayıt Dışı Ekonomiyle M¼cadele Stratejisi Eylem Planı. (2008-2010)”. Erişim tarihi: 28.10.2010, <http://www.gib.gov.tr//>

Gilmore, William C (1992). *International Efforts To Combat Money Laundering*, Strasbourg: Volume 4.

G¼ler, Kadir (2001). *Kayıt dışı Ekonomiyle Bağlantısı Y¼n¼yle Vergi Suçları ve Kara para Aklama*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstit¼s¼ Yayınlanmamış Y¼ksek Lisans Tezi.

G¼m¼ř, Turgut (2000). “Dışsallık ve Kayıt dışı Ekonomi Kavramına İlişkin Bir Değerlendirme”. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fak¼ltesi Dergisi*, 2 (3), 70–76.

G¼m¼řkaya. Hayrettin (1998). *Kara paranın Ulusal ve Uluslararası Finansal D¼zenine Etkileri*. (Yayınlanmamış Y¼ksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi İşletme Ana Bilim Dalı.

G¼ner, Sedat (2003). *Organize Suç rg¼tleri, Kara para ve Aklanması*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel M¼d¼rl¼ę¼ Kaçakçılık ve Organize Suçlarla M¼cadele Daire Başkanlığı. (2003). *BM'ler 2002 Raporu*, Ankara: EGM-KOMDB Yay.

İpek, Halim (2000). *Bir Sorun Kara para ve Kara paranın Aklanması*. İstanbul: Beta Yayıncılığı.

İzci, Alev (1994). *Kara paranın Aklanmasının nlenmesine İlişkin Olarak Uluslararası D¼zeyde Y¼r¼t¼len ęalıřmalar ve Gelişmiş lke Uygulamaları*. Ankara: Hazine ve Dış Ticaret M¼steřarlıęının Uzmanlık Tezi.

Kaçar. Hamza (1999). “ABD'de Kara paranın Aklanmasının nlenmesi Faaliyetlerine Genel Bir Bakış”. *M¼kellefin Dergisi*, Lebip Yalkın Yayınevi, 2 (34), 16-130.

- Kaçar, Hamza (2004). *Kara paranın Aklanması, E-Ticaret, Kara para ve Terörün Finansmanının Önlenmesi ile İlgili Mevzuat*. Ankara: Turhan Kitapevi.
- Karaal, Hasan (2008). “Suç Ekonomisi ve Kara para Aklama”. İzzettin Önder(Ed) . *Mehmet Karakaş Yolsuzluk Ekonomisi ve Yolsuzlukla Mücadele*”. TOBB Yayınları.
- Kılıçdaroğlu, Kemal (2000). “Suç Ekonomisini Önleme Yargı Cephesi ve Sorunları”. *Vergi Dünyası Dergisi*, 225, 5–18.
- Kırbaş, Sadık (1995). *Kayıt dışı Ekonomi, Nedenleri, Boyutları ve Çözüm Yolları*. Wosgist: TESAV Yayını,
- Kocasakal, Ümit (2000). *Kara para Aklama Suçu*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi) İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- KOM. “2008 Faaliyet Raporu”, Erişim tarihi: 18.12.2010. <http://www.kom.gov.tr/Tr/konuDetay.asp?HKey>,
- KOM. “2009 Faaliyet Raporu”.
- Kuban, Oktay (2001). “Kara para Aklama Suçu”. *Adalet Dergisi*, 4 (7), 89–122.
- Laçiner, Sedat (2002). “Med-Tv'nin Etki ve İşlevleri”. *Stratejik Analiz Dergisi*, 3 (27), 129–130.
- MASAK (2010). Faaliyet Raporu
- MASAK (2000). *Hollanda Kara para Aklamayla Mücadele*. Ankara: Masak Yayınları No: 3.
- MASAK (2000). *İngiltere Kara para Aklamayla Mücadele 2*. Ankara: Masak Yayınları No: 6.
- MASAK (2010). Erişim tarihi: 14 Mart 2011. <http://masak.gov.tr/sucgelirlerininaklanmasi/kronoloji.htm>

- MASAK “Şüpheli İşlem Bildirim Raporu”, Erişim tarihi:04.02.2011, http://www.masak.gov.tr/kurulumuz/yayinlar/süpheli_islem_bildirim_rehberi,
- MASAK. Erişim tarihi: 09.09.2010, <http://www.masak.gov.tr>
- Mavral Ülker (1998). “Kara para, Kara paranın Gelişimi, Aklanması ve Kayıt dışı Ekonomi”. *Vergi Raporu Dergisi*, 2 (37), 79–201.
- Mavral Ülker (1999). “Kara para, Kara para Aklanması ve Aklanma Süreci”. *Vergi Soruları Dergisi*, 128, 82–95.
- Mavral Ülker (2001). “Kara para Kayıt dışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye’ye Yansımaları”. *Vergi Denetmenleri Derneği*.
- Mortman, Scott E. (1992). Putting Starch in European Efforts To Combat Money Laundering, *Fordham Law Review*, Vol. 60, No. 6.
- Öngeoğlu, Abdurrahman (Ağustos 1998). “Kara para Aklama Suçu”. *Vergi Sorunları Dergisi*, 6 (137), 23–119.
- Özgenç, İzzet (2002). *Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılığı.
- Özsüca, Hatice Banu (1993). *Avrupa Topluluk Hukukunda Bakanların Kara paranın Aklanması İçin Kötüye Kullanılmaktan Korunması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: AU Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, Abdurrahman (2004). *Kara para Aklama Suçuyla Ulusal ve Uluslararası Düzeyde Mücadele*. Ankara: Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü.
- Robinson, Jeffrey (2003). *Kara para Aklayıcıları*. (Çev. Ayşe Emengen). İstanbul: Arion Yayınları.
- Saatçi, Banu (1996). “Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Girişimleri”. *Bankacılar Dergisi*, 3 (56), 3–7.

- Sarılı, Mustafa Ali (2002). “Türkiye’de Kayıt dışı Ekonominin Boyutları, Nedenleri, Etkileri ve Alınması Gereken Tedbirler”. *Bankacılar Dergisi*. 41, 53–60.
- Somay, Bülent (1995). “Kara paranın Finans Sektörü Aracılığı İle Aklanması”. *Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi*, 9, 72–75.
- Spencer, David (March 1990). *Bank Liability Under The Un Drug Trafficking Convention*, International Law Review.
- Taşkın, Mustafa (2004). *Türk Hukukunda Mafya (Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri) ve Kara parayla Mücadele*. Ankara: Adalet Yayınları.
- The Egmont Group Of Financial Intelligence Units, Erişim tarihi:20 Şubat 2011, <http://www.egmontgroup.org>.
- TOBB (2005). “*Ekonomik Suç ve Ceza*”, *Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu Bildirileri*, 30 Nisan- 1 Mayıs 2005 Kızılcahamam. Ankara: EGM Eğitim Daire Başkanlığı, (ss. 35–45).
- Tokmakkaya, Murat (2000). “Kara para, Kara paranın Aklanması Suçu ve Bu Konuda Yürütülen İncelemeler”. *Adalet Dergisi*, Ankara: 3, 108–111.
- Tokmakkaya, Murat (2003). “Kara parayla Mücadele Sistemindeki Aksaklıklar ve Çözüm Önerileri”. *Vergi Dünyası Dergisi*, 263, 46–51.
- Us, Vuslat (Haziran 2004), *Kayıt dışı Ekonomi Tahmini Yöntem Önerisi: Türkiye Örneği*. Ankara: Türkiye Ekonomik Kurumu Yayınları.
- Uyanık, Cahit (1996).”Kısm Temkinli Birden Kara para Macerası”. *Ekonomi Dergisi*, (ss. 25-26).
- Üstün, Oktay (2008).”5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ile Getirilen Temel Değişiklikler”. *Bankacılar Dergisi*, 64,46-49
- Üstün, Oktay (Mayıs-Ağustos 2001) “FATF’ın Kırk Tavsiye Kararı Karsısında Kara para Aklama İle Mücadele Sistemimizin Durumu”. *Maliye Dergisi*, 137, 56–66.

- Walker, John (2011). Erişim tarihi: 4 Nisan 2011. www.johnwalkercrimetrendsanalysis.com/av/mL.metod.htm
- Yaşar, Murat (2008). “Kara para Aklama Suçuyla M¼cadelede Emniyet Genel M¼d¼rl¼ğ¼n¼n Rol¼”. S¼leyman Aydın (Ed). *Kara para Aklama ve Ter¼r¼zmin Finansmanı*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Yetim, Sedat (2000). *Kara paranın Aklaması, Boyutları ve Mafyokrası*, İstanbul: Nesil Basımevi.
- Yılmaz, Sacit (2006). *Kara para Aklanması ve T¼rkiye Boyutu*. (Yayınlanmış Doktora Tezi). K¼tahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstit¼s¼ İktisat Ana Bilim Dalı.
- Yılmazer, Yakup (2010). *Kara para Aklamayla M¼cadelede Karşılaştırmalı Analiz: Mali İstihbarat Birimlerinin (MİB) İdari, Polisiye veya Multidisiplinler Olmasının M¼cadeleye Etkileri*. (Yayınlanmış Y¼ksek Lisans Tezi). Ankara: Polis Akademisi, G¼venlik Bilimleri Enstit¼s¼ Uluslararası G¼venlik Anabilim Dalı.
- Yoncalık, Feyza (2008). *T¼rk Hukukunda Kara paranın Aklanması Suçları ve nleyici D¼zenlemeler*. (Yayınlanmış Y¼ksek Lisans Tezi) Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Yumuşak, İbrahim (2000). “Kara para Aklanması ile M¼cadelenin Nedenleri ve Bu Konudaki Uluslararası Çabaları”. *Vergi D¼nyası Dergisi*, 229, 45–48.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Kayahan ÇELİK
Doğum Yeri ve Tarihi	Tortum, 27.11.1982
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Emniyet Genel Müdürlüğü
İletişim	
E-Posta Adresi	kayahancelik82@hotmail.com
Tarih	24.08.2011